tevhid

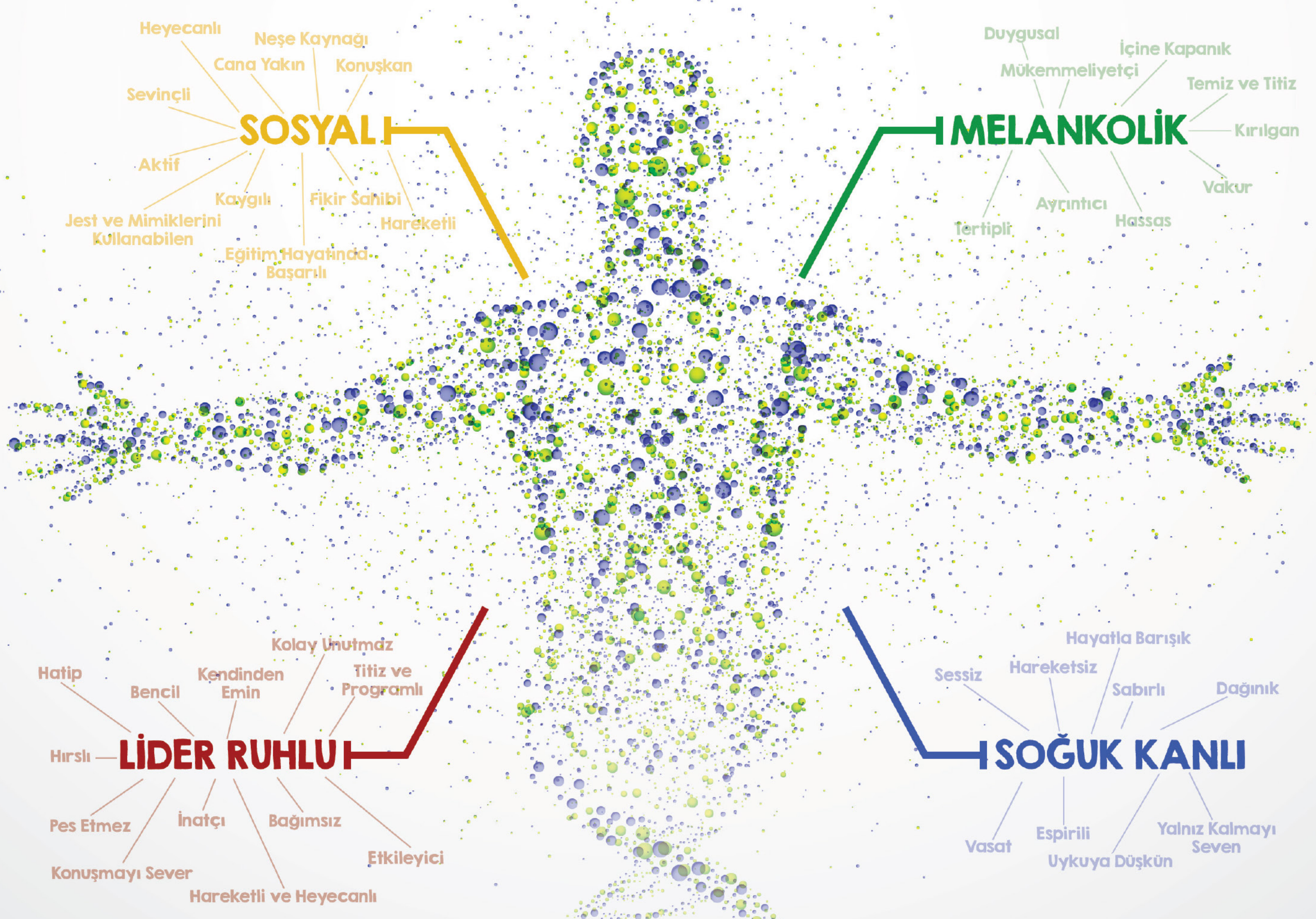
Rebîu'l Evvel 1438

"Tağuta kulluk etmekten kaçınıp, Allah'a yönelenlere müjde vardır. Kullarımı müjdele!" (39/Zümer, 17)

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ | ARALIK '16 | YIL: 5 | SAYI: 55 | FİYATI: 10 ₺ | ISSN: 2148-4635

İNSAN KARAKTERLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

BAŞYAZI '13

DERGİMİZİN AVCILAR BÜROSU AÇILDI!

Yeşilkent Mh. Balık Yolu Cd. 3/G Sk. No: 1 Kat: 2 - Avcılar/İSTANBUL

Allah'ın mescidlerini, ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır.
(9/Tevbe, 18)

EDİTÖR

بسم الله الرحمن الرحيم

Allah'a hamd, Rasûlü'ne salât ve selam olsun...

Allah *subhanehu ve teâlâ*, her insanı farklı bir tabiat, bireye özgü bir karakter ve insanı benzerlerinden ayıran özelliklerde yaratmıştır. Yaratma ilkesindeki bu hususiyet, bir yönüyle Allah'a bir diğer yönüyle insana bakmaktadır. Allah'a bakan yönü, yaratmadaki çeşitliliğin O'nun kudret ve azametine ayna olmasıdır. Milyarlarca insanı farklı özellik ve karakterde yaratmış olması *'kalbi olan ya da bir şahid olarak kulak veren kimse için elbette bir öğüt'* barındırmaktadır.

İnsana bakan yönüne gelince, insan kendine özel olan tabiatınca düşünür, konuşur, davranır ve olayları algılar. Yaratılışta var olan farklılık esprisini yakalamayan her insan kendiyle ve çevresiyle problem yaşamak durumundadır. Kendi tabiatına uygun olmayan amelleri yapmak isteyipte yapamadığını görünce acziyete, salih amellere karşı isteksizliğini takvasızlığa, edinemediği ahlaki özellikleri ahlaksızlığa yoran insan yorulacak, ümitsizliğe kapılacaktır.

Bu ayki başyazımızda *'İnsan Karakterleri Üzerine Bir Değerlendirme'* başlığı ile olayın insana bakan yönünü incelemeye gayret gösterdik.

Bir sonraki sayıda görüşmek üzere...

'Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun' duamız ile...

Editör

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Abdullah DEMİR

Yayın Türü
Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik
info@tevhiddergisi.net
www.tevhiddergisi.net

Adres
Kirazlı Mh. Mahmutbey Cd. No: 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Abonelik İçin
0 (545) 762 15 15

Yazışma Adresi
Abdullah DEMİR
Güneşli Merkez Postane P.K. 51
Bağcılar/İSTANBUL

Basım
Mavi Ay Ofset, Litros yolu 2. Mat. Sit.
Giriş kat 1BF2 Topkapı/İSTANBUL
0 (212) 613 47 65

Dergi içerisinde yer alan
yazılardan ilgili yazar mesuldür.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Satış Noktaları

İstanbul
Tevhid Kitabevi,
Kirazlı Mh.
Mahmutbey Cd. No: 120/A
34212
Bağcılar/İSTANBUL
0 (545) 762 15 15

Ankara
Tevhid Kitabevi,
Kazım Karabekir Mh.
2061. Sk. No: 18
06794
Etimesgut/ANKARA
0 (534) 701 10 20

Diyarbakır
Tevhid Kitabevi,
Kaynartepe Mh.
Gürsel Cd. No: 90/A
21090
Bağlar/DİYARBAKIR
0 (541) 857 34 20

Konya
Tevhid Kitabevi,
Sarıyakup Mh.
Burhandede Cd. No: 28/A
42020
Karatay/KONYA
0 (553) 513 48 48

İrtibat Büroları

Merkez Kirazlı Mh. Mahmutbey Cd. No: 120 34212 Bağcılar/İSTANBUL
Büro 1 Yeşilkent Mh. Balık Yolu Cd. 3/G Sk. No: 1 Kat: 2 34325 Avcılar/İSTANBUL
Büro 2 İsmetpaşa Mh. 90. Sk. No: 4 34270 Sultangazi/İSTANBUL
Büro 3 5 Nisan Mh. 749. Sk. No: 5 21090 Bağlar/DİYARBAKIR
Büro 4 Sarıyakup Mh. Karaman Cd. No: 81/A 42020 Karatay/KONYA
Büro 5 Bahçıvan Mh. Sıhke Cd. Karatekin Sk. Yavuz Canlı Apt. Kat: 2 65040Tuşba/VAN
Büro 6 Bağlarbaşı Mh. Nilüfer Cd. Fırın Sk. No: 4 16160 Osmangazi/BURSA
Büro 7 Kazım Karabekir Mh. 2061. Sk. No: 18 06794 Etimesgut/ANKARA

Rebîu'l Evvel 1438 | Aralık '16
Yıl: 5 | Sayı: 55 | Fiyatı: 10 TL
ISSN: 2148-4635

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ

teuhid

İÇİNDEKİLER

Allah Katında Tek Din İslam'dır

EBU HANZALA

Karada ve denizde fesadın ortaya çıkması, huzur ve emniyetin yerini kaos ve terörün alması, dünyanın bir yanı açlıktan ölürken diğer yanının tokluktan ölüyor olması, mal, can ve namus emniyetinin kalmamasının nedeni; insanların hakimiyeti Allah'a değil de aciz, zavallı, bencil ve arzularının esiri olan beşere vermesi sebebiyledir.

Bizleri tüm Rasûllerin ortak dini olan ve Allah'ın huzurunda ondan başka bir dinin kabul edilmeyeceği İslam'a hidayet eden Allah'a sonsuz hamd olsun. Salât ve selam, İslam dininin mihenk taşı ve son halkası olan Muhammed Mustafa'ya, onun pak ailesine ve ashabının üzerine olsun.

Bir önceki yazımızda Allah *(cc)* indinde tek geçerli dinin İslam olduğu ve İslam'ın tarifi üzerinde durmuştuk. Kur'an'ın İslam tanımını, Âl-i İmran suresi 64. ayeti hatırlatarak şöyle yapmıştık:

"De ki: 'Ey kitap ehli, Allah'tan başkasına kulluk etmemek, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak ve birbirimizi Allah'tan başka rabler olarak benimsememek' üzere bizimle sizin aranızda ortak bir söze gelin!' Eğer yüz çevirirlerse: 'Bizim, Müslim olduğumuza şahit olun, deyin.' "

Yukarıda zikrettiğimiz ayet-i kerimede İslam dört ana başlık altında tarif edilmiştir.

1. Sadece Allah'a ibadet.
2. Hiçbir şeyi O'na ortak koşmama.
3. Allah'ın dışında varlıkları rab edinmeme.
4. Müşriklerden beri olarak İslam kimliğini ilan etme.

Bu başlıklardan birinci ve ikincisini Allah'ın *(cc)* izin verdiği kadarıyla açıklamıştık. Bu yazımızda İslam olmak isteyen birinin teorik ve pratik olarak kendinde bulundurması gereken üçüncü başlık üzerinde duracağız.

Allah'ın Dışında Varlıkları Rab Edinmeme

Allah *(cc)* tarafından tarifi yapılan İslam'ın rükünlerinden biri de, Rabb olarak Allah'ı tanımak ve Allah'ın dışındaki hiçbir şeyi rab edinmemektir. Allah'ın *(cc)* Rububiyyetini ikrar etmek ve O'nun dışında rab tanımamak ilkesi, Kur'an ve Sünnette çokça tekrar eden ve Müminlerin dikkat etmesi istenen meselelerdendir.

İnsan, henüz ruhlar âleminde iken sadece Allah'ı *(cc)* Rabb olarak tanıyacağına dair Allah'a söz vermiştir. Bu konuda öne sürecek hiçbir mazeretinin olmadığını da baştan kabul etmiştir.

"Hani Rabbin, Âdemoğullarının sırtlarından zürriyetlerini almış ve onları kendi nefislerine karşı şahitler kılmıştı: 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' (demişti de) onlar: 'Evet (Rabbimizsin), şahit olduk' demişlerdi. (Bu,) Kıyamet günü: 'Biz bundan habersizdik' dememeniz içindir. Ya da: 'Bizden önce ancak atalarımız şirk koşmuştu, biz ise onlardan sonra gelme bir kuşağız; işleri batıl olanların yaptıklarından dolayı bizi helak mi edeceksin?' dememeniz için." [1]

Ruhuna ceset giydirilen ve varlık âlemine çıkan insan, İslam'ı öğrenmek için eline Allah'ın kitabını aldığında karşılaştığı ilk kavram; Allah'ın *(cc)* âlemlerin Rabbi olduğu gerçeğidir.

"Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur." [2]

Kur'an'ı okuyup bitirdiğinde aklında son olarak kalması istenen, başlarken kendisine hatırlatılan hakikattir bu.

*"De ki: 'Sabahın **Rabbine** sığınırım.' "* [3]

*"De ki: 'İnsanların **Rabbine** sığınırım.' "* [4]

Ahiret yolculuğunun ilk durağı olan kabirde[5] insanın karşılaşacağı ilk soru *'Rabb'in kimdir?'* olacaktır.

*"**...Ona (Mümine) iki melek gelir, onu oturturlar ve ona Rabbin kimdir, derler.** O da: Rabbim Allah'tır der, dinin nedir, diye sorarlar. O da, dinim İslam'dır der. Ona, şu aranızda Peygamber olarak gönderilen adam nedir, diye sorarlar, o da: O Allah'ın Rasûlü'dür, der. Yine iki melek ona: Senin bilgin nedir, diye sorarlar, o: Ben Allah'ın kitabını okudum, ona iman edip tasdik ettim. Bunun üzerine semadan bir münadî; Benim kulum doğru söylemiştir, ona cennetten bir döşek yayınız ve ona cennetten bir kapı açınız, diye seslenir... **Kafir olan kulun yanına iki melek gelir, onu oturturlar ve ona Rabbin kimdir,** derler. O da; hah, hah bilmiyorum, der. Bu sefer ona: Aranızda Peygamber olarak gönderilen bu adam ne idi, derler. O yine, hah, hah bilemiyorum, der. Bunun üzerine semadan bir münadî: O yalan söyledi. Ona cehennemden bir döşek yayınız ve ona cehennem ateşine giden bir kapı açınız, diye seslenir..."* [6]

İslam'ın rükünlerinden biri de, Rabb olarak Allah'ı tanımak ve Allah'ın dışındaki hiçbir şeyi rab edinmemektir. Allah'ın Rububiyyetini ikrar etmek ve O'nun dışında rab tanımamak ilkesi, Kur'an ve Sünnette çokça tekrar eden ve Müminlerin dikkat etmesi istenen meselelerdendir.

Buna binaen, İslam iddiasında bulunan her insanın Rabb'in ne olduğu ve Rabb edinmenin nasıl olacağını bilmesi şer'i bir zorunluluktur.

Rabb Nedir?

Arapça olan *'Rabb'* kelimesinin çeşitli anlamları bulunmaktadır. *'Bir şeyin Rabb'i demek onun sahibi ve onu hak eden demektir. Her kim, birşeyin mülkünü elinde bulunduruyorsa onun rabbi olur. Evin sahibi anlamında evin rabbi/Rabbu'l beyt, bineğin sahibi anlamında bineğin rabbi/Rabbu'l dabbe denir... Rabb*

1. *7/Araf, 172-173*
2. *1/Fatiha, 2*
3. *113/Felak, 1*
4. *114/Nas, 1*
5. *Tirmizi, 2308.*
6. *Müsned, 17803; Ebu Davud, 4753.*

*arap lugatinde **sahip olan, işleri idare eden, terbiye eden/eğiten, yönetici, nimet veren** anlamlarında kullanılır. Mutlak olarak sadece Allah için kullanılabilir. Bir başkası için kullanıldığında (evin rabbi, bineğin rabbi gibi) tamlama olarak kullanılmak zorundadır.'* [7]

İbnu'l Enbari der ki: *'Rabb, üç kısma ayrılır: Sahip/Malik olan, Seyyid/kendisine itaat edilen efendi ve ıslah edendir.'* [8]

Vahyin Istılahında Rabb

Allah lafz-ı celalinden sonra Kur'an'da en fazla kullanılan isim, Er-Rabb ismi celilesidir. 960 küsür defa Allah için kullanılmıştır. İlk inen sureler incelendiğinde Allah lafzına çok az rastlanmasına rağmen Rabb isminin çok fazla zikredildiği görülecektir. Alak suresinde üç, Müddessir suresinde üç, Müzemmil suresinde dört, Duha suresinde üç defa zikredildiği düşünüldüğünde daha ilk günden Er-Rabb isminin gönüllere nakşedilmek istendiği anlaşılacaktır.

Er-Rabb isminin geçtiği ayetler bu ismi şerh ediyor gibidir adeta. Her bir ayet Rabb'ın bir yönünü öne çıkarmakta, onu bir yönden tefsir etmektedir.

*"Ey insanlar, **sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize** kulluk edin ki sakınasınız. **O Rabb ki, sizin için yeryüzünü bir döşek, gökyüzünü bir bina kıldı. Ve gökten yağmur indirerek bununla sizin için (çeşitli) ürünlerden rızık çıkardı.** Öyleyse (bütün bunları) bile bile Allah'a eşler koşmayın."* [9]

*"**Rabbi ona: 'Teslim ol'** dediğinde (O:) **'Âlemlerin Rabbine teslim oldum'** demişti."* [10]

*"**De ki: 'O, her şeyin Rabbi iken, ben Allah'tan başka bir Rabb mi arayayım?** Hiçbir nefis, kendisinden başkasının aleyhine (günah) kazanmaz. Günahkar olan bir başkasının günah yükünü taşımaz. **Sonunda dönüşünüz Rabbinizedir. O, size hakkında anlaşmazlığa düştüğünüz şeyleri haber verecektir.**' "* [11]

*"Gerçekten sizin Rabbiniz, altı günde gökleri ve yeri yaratan, sonra arşa istiva eden Allah'tır. Gündüzü, durmaksızın kendisini kovalayan geceyle örten, güneşe, aya ve yıldızlara kendi buyruğuyla baş eğdirendir. **Dikkat edin, yaratmak da, emir de (hüküm de) O'nundur. Âlemlerin Rabbi olan Allah ne yücedir.**"* [12]

*"Onlar, Allah'ı bırakıp **bilginlerini ve rahiplerini rabler edindiler** ve Meryem oğlu Mesih'i de.. Oysa onlar, tek olan bir ilaha ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmadılar. O'ndan başka ilah yoktur. O, bunların şirk koştukları şeylerden yücedir."* [13]

*"De ki: **'Göklerden ve yerden sizlere rızık veren kimdir? Kulaklara ve gözlere malik olan kimdir? Diriyi ölüden çıkaran ve ölüyü diriden çıkaran kimdir? Ve işleri evirip çeviren kimdir?'** Onlar: 'Allah' diyeceklerdir. Öyleyse de ki: 'Peki siz yine de korkup sakınmayacak mısınız? **İşte bu, sizin gerçek Rabbiniz olan Allah'tır.** Öyleyse haktan sonra sapıklıktan başka ne var? Peki, nasıl hâlâ çevriliyorsunuz?' "* [14]

*"Firavun dedi ki: 'Âlemlerin Rabbi de nedir?' **Dedi ki: 'Göklerin, yerin ve bu ikisi arasında olan her şeyin Rabbidir.** Eğer 'kesin bilgiyle inanıyorsanız' (böyledir).' Çevresindekilere dedi ki: 'İşitiyor musunuz?' (Musa:) Dedi ki: **'O sizin de Rabbiniz, geçmişteki atalarınızın da Rabbidir.'** (Firavun) Dedi ki: 'Şüphesiz size gönderilmiş bulunan elçiniz, gerçekten bir delidir. Eğer aklınızı kullanabiliyorsanız,' **'O, doğunun da, batının da ve bunlar arasında olan her şeyin de Rabbidir'** dedi (Musa)."* [15]

*"İşte bunlar (Allah'ın dışında tapılan putlar), gerçekten benim düşmanımdır; **yalnızca âlemlerin Rabbi hariç**. Ki beni yaratan ve bana hidayet veren O'dur. Beni yediren ve içiren O'dur. Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur. Beni öldürecek, sonra diriltecek olan da O'dur. Din (ceza) günü hatalarımı bağışlayacağını umduğum da O'dur. Rabbim, bana hüküm (ve hikmet) bağışla ve beni salih olanlara kat."* [16]

*"(Allah) **Doğunun ve batının Rabbidir.** O'ndan başka ilah yoktur. **Şu hâlde (yalnızca) O'nu vekil tut.**"* [17]

Kur'an'da ki bine yakın kullanımını incelediğimizde Rabb'in lugat manalarına yakın anlamlarda kullanıldığını, Allah'ın mutlak ve yegane yaratıcı, malik, otorite,

7. *Lisanu'l Arab 4/23, Re-be-be maddesi.*
8. *Mu'cemu'l Tehzibu'l Luğa 2/1336.*
9. *2/Bakara, 21-22*
10. *2/Bakara, 131*
11. *6/Enam, 164*
12. *7/Araf, 54*
13. *9/Tevbe, 31*
14. *10/Yunus, 31-32*
15. *26/Şuara, 23-27*
16. *26/Şuara, 77-83*
17. *73/Müzzemmil, 9*

O (cc) âlemlerin, doğunun ve batının, bizim ve bizden öncekilerin efendisi ve hak olan Rabbidir. Bu üslup önemlidir. Allah'ın Rububiyyetini/otoritesini belli alanlara hapsedip sınırlayarak, bu alanların hakimiyetini insana vermeye çalışan bozuk şirk zihniyetine cevaptır.

itaat edilmesi gereken efendi, kainatın ve insanın hayatını düzene sokup idare eden, nimetleriyle insanları rızıklandıran, yanlızca kendisine ibadet edilmesi gereken, yarattığı gibi kanun yapma yetkisini elinde bulunduran, helal ve haram belirleyen, terbiye eden anlamında olduğunu görürüz.

Âlemlerin Rabb'i Olan Allah

Allah'ın *(cc)* Rububiyyetini anlatan Kur'an ayetlerinde sıkça vurgulanan, altı çizilerek farklı üslup ve siğalarla belirtilen hakikat, O'nun *(cc)* Rabbliğinin kuşatıcılığıdır. O *(cc)* âlemlerin, doğunun ve batının, bizim ve bizden öncekilerin efendisi ve hak olan Rabbidir. Bu üslup önemlidir. Allah'ın Rububiyyetini/otoritesini belli alanlara hapsedip sınırlayarak, bu alanların hakimiyetini insana vermeye çalışan bozuk şirk zihniyetine cevaptır. O *(cc)*, yaratmasında ve rızık vermesinde tüm âlemleri kuşattğı gibi, terbiyesi, idaresi ve otoritesiyle de tüm alemleri kuşatmıştır. Varlık içinde O'nun yaratması ve rızıklandırmasından müstağni hiçbir alan olmadığı gibi, O'nun efendiliği ve hakimiyetinden müstağni alan da yoktur.

Müminler için Allah, tek Rabb yani tek yaratıcı ve mülkün sahibi olandır. Onlar, Allah'a *(cc)* olan ihtiyaçlarının farkındadırlar. İhtiyaç duydukları herşeyin, O'nun *(cc)* mülkünde olduğunu ve mülkünde dilediği gibi tasarruf edeceğini bilirler. Tüm ihtiyaçlarını O'na arz eder, O'ndan ister, gönülden ve yalvara yakara sadece O'na yönelirler.

"Allah, geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar. Güneşi ve Ay'ı da koyduğu kanunlara boyun eğdirmiştir. Her biri belirli bir vakte kadar akıp gitmektedir. ***İşte bu, Allah'tır, Rabbinizdir. Mülk yalnızca O'nundur.*** *Allah'ı bırakıp da dua ettikleriniz, bir çekirdek zarına bile sahip değillerdir."* [18]

18. 35/Fatır, 13

O'nun dışında insanların beklenti içerisine girdiği, faydalarını umup zararlarından sakındığı varlıkların sahte rabler olduğunu ve el açıp yalvaranlara hiçbir fayda sağlamadığını bilirler.

*"****Allah'ı bırakıp da dua ettikleriniz, bir çekirdek zarına bile sahip değillerdir.*** *Kendilerine dua ederseniz duanızı işitmezler. İşitseler bile size cevabını veremezler. Kıyamet günü de kendilerini Allah'a ortak koştuğunuzu inkâr ederler. Sana her şeyden haberdar olan (Allah) gibi bir haber veren olmaz."* [19]

Müminler için Allah tek Rabb yani tek rızık verendir. Rızık beklentileri sadece Rabblerinden olur. Başkasının rızka malik olmadığı gibi, Allah'ın dilemesi olmadığı takdirde insana hiçbir şey ulaştırmaya güç yetiremeyeceğini bilirler. Rızık endişesiyle Allah'ın emrilerine karşı gelmez, O'nun yasalarını çiğnemez, sınırlarını aşmazlar. Beşeri sistemlerin iş ve aş korkusuyla insanları terbiye etmeye kalkışmasını kabul etmez, rızkın sahibiymişçesine rablik taslayan yöneticilerin de Allah'ın rızıklandırmasıyla yaşamlarını sürdürebileceklerini bilirler. İnsanları açlık ve fakirlikle korkutarak terbiye edenin, nimetlerini hatırlatarak insanlardan sorumluluklarını yerine getirmelerini isteyenin sadece ama sadece Er-Rabb olan Allah olacağına inanırlar. Kendileri açken Allah tarafından doyurulan, çıplakken Allah tarafından giydirilen, cahilken Allah tarafından öğretilen, buna rağmen insanları açlık, çıplaklık ve geri kalmakla (cehaletle) tehdit eden sahte rablere sadece acırlar. Onları kabul etmenin ve isteklerine boyun eğmenin onların sahte rablik iddialarını kabul etmek olacağını bilir ve bundan şiddetle uzak dururlar.

Hem, sahte rablerin tehditlerine papuç bırakan ve rızık onların elindeymiş gibi davranarak onları rab edinenler, imanlarından oldukları gibi, elde etmeyi

19. 35/Fatır, 13- 14

arzuladıkları rızıktan da mahrum olacaklarını nebilerinden öğrenmişlerdir.

"Cibril bana, rızkını tamamlamadan hiçbir nefis ölmeyecektir diye haber verdi. O hâlde Allah'tan korkun ve rızkı güzel bir şekilde/meşru yoldan elde etmeye çalışın. ***Sakın ha! Rızık endişesi sizi Allah'a isyan etmeye sevketmesin.*** *Çünkü Allah katındaki hayırlara, ancak Allah'a itaatle ulaşılır."* [20]

Onlar sistemlerin ve sahte rablerin tehditlerine karşı muvahhidlerin imamı İbrahim'in *(as)* diliyle konuşurlar. *"İşte bunlar (Allah'ın dışında tapılan putlar), gerçekten benim düşmanımdır;* ***yalnızca âlemlerin Rabbi hariç.*** *Ki beni yaratan ve bana hidayet veren O'dur.* ***Beni yediren ve içiren O'dur.*** *Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur."*

Müminler için Allah tek Rabb yani tek terbiye edicidir. Eğitim ancak O'nun belirlediği esaslar çerçevesinde yapılabilir. İnsanı yaratan Allah, onun neye ihtiyacı olduğunu, hangi bilgiyle olgunlaşacağı ve yeryüzünü ıslah edeceğini en iyi bilendir. Maddi ve manevi alanlarda eğitim yaparken, eğitimin kalitesi, eğitim verilen alanın fiziki şartları, eğitim neticesinde verilen belgenin işe yararlılığından önce; eğitimin kaynağına bakarlar. Şayet verilen eğitim meşruiyyetini Allah'tan almıyorsa, vahyin belirlediği ilkelerden hareketle yola koyulmamışsa o eğitimden yüz çevirir ondan uzaklaşırlar. Rabbani olmamasından dolayı onun getireceği zararın faydasından daha fazla olduğuna inanırlar. Asrın en büyük putlarından olan ve büyük adamlığın(!) ölçüsü kabul edilen diploma için, çocuklarını şirkin ve haramın her türlüsünün bilinçli olarak yapıldığı okullara kurban etmezler. Bu eğitim kurumlarının Rabb'in terbiye ediciliğini red etmiş, arzularına uygun fakat tevhid fıtratına aykırı metodlar geliştirerek Rabliklerini ilan ettiğine inanırlar.

Müminler için Allah tek Rabb yani tek terbiye edicidir. Onlar insan nefsine ilham edilmiş fucurun azgınlığından korunup, takvanın esenliğine ermek için nefislerini terbiye ederler. Allah'ın, Kur'an'da ilkelerini belirttiği, Rasûller göndererek insanları arındırmalarını/tezkiye istediği nefis terbiye ve tezkiyesini vahiy dışı bir kaynaktan almazlar. Nefisleri yaratan ona fucur ve takvasını ilham eden kimse, yolların ve metodların en hayırlı ve en uygun olanını bilenin de o olduğuna inanırlar. Nefis terbiyesi konusunda Kur'an ve Sünnetin pak metodunun dışına çıkmaz, Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği hurafelere kulak vermezler. Mağaralarda, yanlız ve aç kalan, evlenmeyi nefsine haram kılan, dilenerek yaşayan, toplumdan/cemaatten uzaklaşarak şeytana gönüllü av olmayı kabul etmiş, akıl ve ruh sağlığı yerinde olmayan meczupların hezeyanlarına gönüllerini kapatmışlardır. Allah'ın onurlu olarak yarattığı insanı köpeklere köle yapan, çöplükte yaşamayı reva gören, bugün yaşasalar sadist tanısı konarak tedavi edilecek olan pisikopatlardan ve zandan ibaret olan vesveselerinden sakınırlar. Vahye rağmen ve vahye aykırı terbiye metodları geliştirenlerin aslında Rububiyyet iddiasında olduklarını bilir, İslam dinine mensubiyetleri gereği bu yöntemleri reddederler.

Müminler için tek itaat edilecek efendi, kanunlara boyun eğilecek otorite, helal haram belirleyecek merci Er-Rabb olan Allah'tır. Varlığı yoktan yaratan, en güzel surette şekil veren, nimetleriyle onları destekleyen ve âlemlerin yegane sahibi olan Allah; aynı zamanda âlemlerin yegane terbiye edicisidir. O'nun *(cc)* yaratması nasıl ortaklık ve bölünme kabul etmiyorsa, otorite ve hükümranlığı da ortak kabul etmez. Tarih boyunca sapkın toplumlar Allah'ın Rabliğini parçalayarak sahte rablere dağıtmışlardır. İyilik tanrısı, kötülük tanrısı, savaş tanrısı, bereket tanrısı vb. uydurmalarla tek ve El-Kahhar olan Allah'ın *(cc)* Rububiyyetine karşı gelmişlerdir.

"Ey zindan arkadaşlarım, birbirinden ayrı (bir sürü) rabler mi daha hayırlıdır, yoksa kahhar (kahredici) olan bir tek Allah mı? Sizin Allah'tan başka taptıklarınız, Allah'ın kendileri hakkında hiçbir delil indirmediği, sizin ve atalarınızın ad olarak adlandırdıklarınızdan başkası değildir. Hüküm, yalnızca Allah'ındır. O, kendisinden başkasına kulluk etmemenizi emretmiştir. Dosdoğru olan din işte budur, ancak insanların çoğu bilmezler." [21]

Bu parçalamanın yegane nedeni Allah'ı *(cc)* belli bir alana hapsedip, O'nun hükümranlığına karşı gelmek, O'nun şeriatıyla hayata müdahale etmesine engel olmaktır. Azgın ve sapkın insanlar arzularına göre yaşamak isterler. Allah'ın şeriatıysa insanların arzularını tatmin etmez. Fert ve toplumları Allah'a boyun eğdirip, onların dünya ve ahirette yararına

20. *Taberani, el-Mu'cemu'l Kebir 7694.*

21. *12/Yusuf, 39-40*

olan, fıtratlarına uyum sağlayan yasalarla onları terbiye eder. Bu nedenle, hevasını ilah edinmiş ve ilim üzere sapmış her azgının Allah'ın şeriatı ve O'nun Rububiyyeti ile sorunu vardır ve olacaktır.

Modern zamanlarda savaş tanrısı, iyilik-kötülük tanrısı, bereket tanrısı vb. saçmalıklar pek olmasa da, *'Laiklik ve onun habis/pis meyvesi olan Demokrasi'* aynı amaca hizmet etmektedir. Din ve devleti birbirinden ayırarak, *'devlet bütün dinlere eşit mesafededir'* diyen Laikler, aslında devletlerini Allah'tan *(cc)* üstün gördüklerini ilan etmiş olurlar. Ve Allah'ın *(cc)* dini vasıtasıyla devletlerini terbiye etmesini yani Rabbliğini kabul etmediklerini söylerler. Neyin işlerine karışıp neyin karışamayacağına kendileri karar veren ve Allah'ı batıl sistemlerinin dışına ittiğini sanan Laikler, böylece mutlak otorite hâline gelmiş olurlar.

Demokrasi ise bu azgınlığın bir adım daha ileriye taşınarak, halkın Rububiyyetini ilan etme girişimidir. İnsanlık tarihinde görülmüş en cüretkâr darbe kalkışması Demokrasi'dir. Rabbin temsilcisi ve özel vasıflara sahip olduğuna inanılan bazı yöneticiler *'Ben sizin en yüce Rabbinizim'* deme cüretini göstermiş olabilirler. Ancak bir bütün olarak tüm halkın rablik iddiasında bulunması Demokrasi'ye özgü bir azgınlık biçimidir. Ve Allah'ın egemenlik hakkına karşı işlenmiş, tarihin şahitlik ettiği en çirkin suçtur.

Milyarlarca insanın, din, dil, ırk ve değer yargılarındaki tüm anlaşmazlıklarına rağmen Demokrasi çatısı altında toplanabiliyor olması, Demokrasi'nin insanı rableştirmesi ve insanı Allah'ın egemenliğinin dışına çıkarıp, kendi tanrılığını ilan etme fırsatı sunmasındandır. Tek başına *'Egemenlik kayıtsız şartsız benimdir'* demeye cesaret edemeyecek insan, Allah'a karşı baş kaldırışını kalabalıkların sesiyle güçlendirmekte ve kendisi gibi olan milyarlarca insandan cesaret almaktadır.

Hâliyle, Allah'ın *(cc)* otorite ve Rabbliğini kabul etmeyen, insanı, ideolojiyi, felsefe veya toplumu rab ilan eden her türlü sistem bizim hasmımızdır. Bizimle bu topluklar arasındaki husumet; ırk, toprak, bayrak, sınır vb. yapay düşmanlıklardan değil, Rabbimize ilan ettikleri savaş ve düşmanlık sebebiyledir.

Modern Bir Rab Edinme Biçimi: Oy Kullanmak

İslam'ın temel ilkelerinden biri Allah'ı Rabb olarak tanımak ve Allah'ın dışında hiçbir varlığı Rabb edinmemektir. İslam'ın tarifini yapan Âl-i İmran suresi, 64. ayet-i kerimede bu çağrının ehli kitaba yapılması önemlidir. Ehli kitap olan Yahudi ve Hristiyanlar ne yapmışlardı da, Allah'tan başkasını rab edinmişlerdi? Bazı varlıkların yaratabildiği, rızık verdiği, mülkü elinde bulundurduğu, güneşi, ayı ve galaksileri idare ettiğine mi inanıyorlardı? Kesin olarak bu soruların cevabı hayırdır. Çünkü, putperest Arap müşrikleri dahi bu sorulara muhatap olduklarında *'Allah'* diye cevap veriyorlardı.

Evet, ehli kitap ne yapmıştı da birbirlerini Allah'ın dışında rabler edinmişlerdi? Bu sorunun cevabını yine Allah'ın kitabında buluyoruz.

Milyarlarca insanın, din, dil, ırk ve değer yargılarındaki tüm anlaşmazlıklarına rağmen Demokrasi çatısı altında toplanabiliyor olması, Demokrasi'nin insanı rableştirmesi ve insanı Allah'ın egemenliğinin dışına çıkarıp, kendi tanrılığını ilan etme fırsatı sunmasındandır.

*"Onlar, Allah'ı bırakıp **bilginlerini ve rahiplerini rabler edindiler** ve Meryem oğlu Mesih'i de. Oysa onlar, tek olan bir ilaha ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmadılar. O'ndan başka ilah yoktur. O, bunların şirk koştukları şeylerden yücedir."* [22]

'İmam Ahmed, Tirmizi ve İbni Cerir'in muhtelif kanallardan olmak üzere Adiyy İbni Hatim'den rivayetlerine göre... Adiyy, boynunda gümüşten bir haç olduğu hâlde Allah Rasûlü'nün (sav) yanına girdi. Allah Rasûlü 'Onlar, Allah'ı bırakıp bilginlerini ve rahiplerini rabler edindiler ve Meryem oğlu Mesih'i de...' ayetini okudu. Adiyy dedi ki: Muhakkak onlar, bilginlerine ve rahiplerine ibadet etmediler, dedim. Allah Rasûlü: Evet, din adamları onlara helali haram, haramı da helal kıldılar. Ve onlar da buna uydu. İşte onların din adamlarına ve bilginlerine ibadeti budur, buyurdular.

22. 9/Tevbe, 31

Huzeyfe, İbni Abbas ve başkaları: Muhakkak ki yahudi ve Hristiyanlar, onların helal ve haram kıldıklarında onlara tâbi olmuşlardır, demiştir. Süddî ise şöyle der: Onlar, insanların nasihatlerini dinlediler, Allah'ın kitabını ise terkedip arkalarına attılar. İşte bunun içindir ki Allah: 'Oysa onlar, tek olan bir ilaha ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmadılar' buyurmuştur. O, bir şeyi haram kıldığında o haramdır, onun helal kıldığı helaldir. Koyduğu kanuna tâbi olunur. Hükmettiği şey uygulanır. Yerine getirilir...' [23]

Seyyid Kutub *(rh)* ayet hakkında şunları kaydeder: *'... Yahudiler ile Hristiyanlar, hahamları ile rahiplerinin ilah olduklarına inanmak, onlara ibadet amaçlı hareketler sunmak anlamında bu din adamlarını ilah edinmiş değillerdi. Buna rağmen yüce Allah, bu ayette onların müşrik olduklarına, bir sonraki ayette de kâfir olduklarına hükmetmiştir. Bu hükmün tek gerekçesi, onların din adamlarını yasa koyma mercii olarak kabul etmeleri, koydukları yasalara uymaları, boyun eğmeleridir...*

Bu ayet, hahamlarına yasa koyma yetkisi tanıyan, onlarca konmuş yasalara uyan ve itaat eden Yahudiler ile İsa'ya ilahlık yakıştıran ve ona ibadet amaçlı davranışlar sunan Hristiyanları aynı derecede müşrik sayıyor, aralarında hiçbir fark görmüyor. Yani her iki tutum da sahiplerini Allah'a ortak koşmuş saydırma açısından eşit ağırlıklı suçlardır...

İnsanın Allah'a ortak koşan bir müşrik sayılması için yasa koyma yetkisini Allah dışındaki bir mercii, mesela kullara tanıması yeterlidir. Bu sapıklığın yanısıra sözkonusu kulun ya da kulların ilah olduğuna inanması, onu ya da onlara ibadet amaçlı hareketler sunması şart değildir.

Bu mesele yüce Allah'tan başkalarının koyduğu yasalara uyanların sergiledikleri pişkinlikle ve cıvıklıkla bağdaşmayacak derecede ciddidir. Böyle kimselerin sırf yüce Allah'ın ilahlığına inanıyorlar ve ibadetlerini sırf yüce Allah'a sunuyorlar diye kendilerini Müslüman saymaları en hafif deyimi ile vurdumduymazlık, bir kaypaklık örneğidir. Yüce Allah'tan kaynaklanmayan yasaların egemen olduğu toplumlarda yaşayanlar eğer bu ortak suçun sorumluluğundan gerçekten kurtulmak istiyorlarsa, yüce Allah'ın otoritesine yönelik bu küstahlıkları onaylamadıklarını kesinlikle kanıtlayacak protesto nitelikli bir tavır ortaya koymalıdırlar.

Bu cıvıklık, bu kaypaklık yaşadığımız tarih döneminde bu dinin karşılaştığı en büyük tehlikedir. Düşmanların bu dine yönelttikleri en öldürücü silah budur. Dinimizin bu düşmanları, yüce Allah'ın müşriklikle, gerçek dini din edinmemekle ve "Allah'ı bir yana bırakarak başka ilahlar edinmekle" suçladığı rejimlerin ve insanların günümüzdeki benzerlerine, zamanımızdaki izdaşlarına 'İslâm' yaftasını yakıştırmak için can atıyorlar. Madem ki, bu dinin düşmanları bu tür rejimlere ve kişilere İslam yaftası yakıştırmaya bu denli özen gösteriyorlar, o hâlde bu tür yanıltıcı yaftaları yere düşürmek, bu tür maskeleri indirerek arkalarında gizlenen müşrikliği, kâfirliği ve yüce Allah dışında ilah edinme sapıklığını gözler önüne sermek de bu dinin taraftarlarının görevidir...' [24]

Demokratik düzenlerin en bariz özelliği, vatandaşa verilen seçme ve seçilme hakkıdır. Her vatandaş, kendi adına kanun yapması ve Demokrasi'nin tanıdığı egemenlik hakkında kendisini temsil etmesi için Milletvekilleri seçmektedir. Aciz, cahil ve zalim olan insan bu yaptığıyla aslında hiçbir şekilde hakkı olmayan ve herşeyiyle Allah'ın *(cc)* hakkı olan bir alana müdahale ettiğini ve haddini aştığını bilmez.

Oy kullanan ve seçimlere katılan insanlar bu yaptıklarına farklı isimler bularak kendilerini tatmin etseler de durum değişmez. Yahudi ve Hristiyanlar bilgin ve ibadet ehli önderlerini rab edindiklerinde bunu farklı isimler ve şiarlar altında yaptılar. Âlimlerin önemi, onlara saygı duymanın gerekliliği, din hakkında onlara soru sormanın zaruretine dair kitaptan ayetler okuyup, nebilerin hikmetli sözlerini aktardılar. Ancak bunların hiçbirisi onları kurtarmadı. Çünkü âlimlere kanun yapma, helal-haram belirleme yetkisi verdiler. Yani Allah'a ait olan ve O'nun Rububiyyetinin değişmez parçası olan egemenlik, otorite ve yasama hakkını âlimlere verdiler. Bu yaptıklarından o kadar gafillerdi ki, Allah Rasûlü *(sav)* ilgili ayeti okuduğunda şaşırdılar. Din bilgini olan Adiyy bin Hatim dahi meseleyi anlayamadı. Çünkü, din adamlarına secde edip, rüku yapmadıklarını, namazlarını onlara kılıp, kurbanlarını onlara kesmediklerini düşünüyordu. Ya da âlimlerin yaratan, rızık veren, mülkün sahibi olup mülklerinde diledikleri gibi tasarruf eden varlıklar olduğuna da inanmamışlardı hiçbir zaman.

---

23. *Tefsiru'l Kur'ani'l Azim 4/119.*

24. *Fi Zilali'l Kur'an, Tevbe suresi 31. ayet özetle.*

Ancak unuttukları bir şey vardı! Allah'a ait olanı O'ndan (cc) başkasına vermişlerdi. Birine, *'bu benim rabbimdir'* demek ile Rabbin sıfat ve haklarını ona verme arasında hiçbir fark yoktu İslam nezdinde. Birine *'bu benim ilahımdır'* demek ile sadece ilaha yapılan ibadetleri ona yapmak arasında hiçbir fark yoktu vahyin ilkelerinde. İki durumda da o varlığı rab ve ilah edinmiş sayılırdı insan.

Daha üzücü olanıysa bu gaflet ve cehaletleri onlar için mazeret sayılmamıştı. Madem bilmiyordunuz, affa uğradınız, bir daha yapmayın denmemişti. Çünkü elest bezminde bu konuda öne sürülecek hiçbir mazeretin kabul edilmeyeceği açıkça söylenmişti. Ve Allah'la kulları arasındaki sözleşmede iki özür öne çıkarılmış, anlaşmanın maddeleri arasına yazılmıştı. Bilmiyorum denerek cehaletin, babalarıma uydum denerek taklidin geçersizliği âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından tescillenmişti.

Günümüz insanın Demokratik seçimlere katılması da farklı bir anlam taşımamaktadır. Çoğunluk, Allah dışında rabler edinmek ya da Allah'a ortak koşmak niyetiyle bu seçimlere katılmıyor elbet. Fakat *'Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir'* ilkesi üzere kurulmuş ve bu ilkeyi seçimlere katılıma davet ederek pratize eden bir sisteme tâbi oluyor. Buna İslami demokrasi, muhafazakar demokratlık, kötünün iyisini seçmek, falancaya vermeyelim de filanca mı gelsin, bunlar iyi hizmet ediyor gibi isimler kullanılması ve değişik mazeretler ardına saklanması bu hakikati değiştirmiyor. Sonuç aynı: Siz Allah'a ait olan ve O'nun Rububiyyetinin en belirgin sıfatı olan kanun yapma yetkisini insana vermiş oluyorsunuz.

Yahudi ve Hristiyanların yaptıkları benzer bir yanlışa şeriatten kılıflar bulması ve konunun tamamen cahili olmalarına rağmen özürlü kabul edilmemiş olmaları göz önünde bulundurulduğunda, akıl, maslahat, menfaat gibi Allah'ın hakkında delil indirmediği gerekçelerle bu işi yapanların vay hâline diyesi geliyor insanın.

Neden Egemenlik Kayıtsız Şartsız Allah'ındır?

Tek hükümran ve kanun yapma hakkına sahip olan Allah'tır. İmanın en önemli ilkelerinden biri olan bu hükmün sadece bir tane gerekçesi yoktur. Kur'an-ı Mubin incelendiğinde bunun gerekçelerinin tafsilatlı bir şekilde belirtildiği görülür. Aşağıda hüküm, yasama ve otoritenin Allah'a ait olduğunu belirten altı ayet zikredilecektir. Her bir ayet dikkatle okunduğunda bu hükmün gerekçesinin de ayetin içinde zikredilği fark edilecektir. Hükmün Allah'a ait olduğunu ifade eden bölüm altı çizili, gerekçesi ise belirgin bir fontta verilecektir.

"Gerçekten sizin Rabbiniz, altı günde gökleri ve yeri yaratan, sonra arşa istiva eden Allah'tır. Gündüzü, durmaksızın kendisini kovalayan geceyle örten, güneşe, aya ve yıldızlara kendi buyruğuyla baş eğdirendir. *Dikkat edin, yaratmak da, emir de (hüküm de) O'nundur.* ***Âlemlerin Rabbi olan Allah ne yücedir."*** [25]

"Allah'tan başka bir hakem mi arıyayım? ***Oysa O, size Kitabı açıklanmış olarak indirmiştir..."*** [26]

İslam'ın çağrısı, insanların Allah'ın otoritesine boyun eğip, birbirlerini Allah'ın dışında rab edinmemeleri esasına dayanır.
Hangi gerekçeyle olursa olsun Allah'ın rububiyyetini beşere veya herhangi bir varlığa veren kimse İslam dininden değildir.

"Hakkında ihtilafa düştüğünüz herhangi bir şey; artık O'nun hükmü Allah'ındır. ***İşte Rabbim olan Allah. Ben O'na tevekkül ettim ve yalnızca O'na dönüp yönelirim. O, göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Size kendi nefislerinizden eşler, davarlardan da çiftler var etti. Sizleri bu tarzda türetip yayıyor. O'nun benzeri gibi olan hiçbir şey yoktur. O, işitendir, görendir. Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur. O, dilediğine rızkı genişletip yayar ve kısar da. Çünkü O, her şeyi bilendir."*** [27]

25. 7/Araf, 54
26. 6/Enam, 114
27. 42/Şura, 10-13

"De ki: 'Ben, gerçekten Rabbimden kesin bir belge üzerindeyim, siz ise onu yalanladınız. Sizin kendisine acele ettiğiniz (azap) yanımda değildir. <u>*Hüküm yalnızca Allah'ındır.*</u> ***O, doğru haberi verir ve O, ayırt edenlerin en hayırlısıdır.*** *' "* [28]

"Ey zindan arkadaşlarım, birbirinden ayrı (bir sürü) rabler mi daha hayırlıdır, yoksa kahhar (kahredici) olan bir tek Allah mı? Sizin Allah'tan başka taptıklarınız, Allah'ın kendileri hakkında hiçbir delil indirmediği, sizin ve atalarınızın ad olarak adlandırdıklarınızdan başkası değildir. <u>*Hüküm, yalnızca Allah'ındır.*</u> ***O, kendisinden başkasına kulluk etmemenizi emretmiştir. Dosdoğru olan din işte budur, ancak insanların çoğu bilmezler."*** [29]

"Ve dedi ki: 'Ey çocuklarım, tek bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. ***Ben size Allah'tan hiçbir şeyi sağlayamam (gideremem).*** <u>*Hüküm yalnızca Allah'ındır.*</u> ***Ben O'na tevekkül ettim. Tevekkül edenler de yalnızca O'na tevekkül etmelidirler.*** *' "* [30]

Gerekçeler;

Her şeyin yaratıcısı olmak, yarattıklarını en iyi bilmek, gece ve gündüze hükmetmek, insanları belirsizlik ve şüpheden kurtaracak apaçık ve tafsilatlı bir kitabın sahibi olmak, vekil tayin edilecek kadar güvenilir olmak, dünyanın ve ahiretin tek sahibi olmak, herşeyin kendisine döndürülecek olması, tüm hayırların anahtarını elinde bulundurmak, kullarını sayısız nimetlerle rızıklandırmak, söyledikleri en doğru olmak, en güzel şekilde ayırıyor olmak, sadece kendisine ibadet ediliyor olması ve dosdoğru dinin sahibi olmak, hükmünün karşısında kimsenin duramadığı güce sahip olmak.

Kanun yapmak ve mutlak anlamda egemen olmak için gerekli olan sıfatlar bunlardır. Ve bunların ne biri ne de bir kısmı Allah dışında bir varlık için söz konusu değildir. Bu sıfatlara haiz olmayan varlıklar, otorite olma sevdasına kapılır, sürüler de onların peşinde giderse insan ve evren için kıyamet kopmuş demektir. Bu durum, kurdun sürüye çoban kılınması, tavşanın aslanın hizmetine verilmesi, şirket müdürünün mahalle bakkalına CEO olarak atanması, bakkalın ticaret bakanlığına getirilmesi kadar komik ve absürt, onarılmaz neticeleri ve zararları açısından da felaket ve yıkımdır.

28. *6/Enam, 57*
29. *12/Yusuf, 39-40*
30. *12/Yusuf, 67*

İçinde yaşadığımız dünyanın bu denli bozulmasının yegane sebebi de bu değil midir? Karada ve denizde fesadın ortaya çıkması, huzur ve emniyetin yerini kaos ve terörün alması, dünyanın bir yanı açlıktan ölürken diğer yanının tokluktan ölüyor olması, mal, can ve namus emniyetinin kalmamasının nedeni; insanların hakimiyeti Allah'a değil de aciz, zavallı, bencil ve arzularının esiri olan beşere vermesi sebebiyledir.

Allah Rasûlü *(sav)*, kendini İslam'a nispet edenlerin bugün yaşadıkları sıkıntıları ve İslam âleminin boğuştuğu sorunları asırlar öncesinden bildirmiştir.

"(Bir gün) Rasûlullah yanımıza gelip şöyle buyurdular: 'Ey muhacirler! Beş şey vardır, onlarla imtihan olacağınız zaman vay hâlinize! Onların siz hayatta iken açığa çıkmasından Allah'a sığınırım.

Bir millette zina ortaya çıkar ve alenî işlenecek bir hâle gelirse, mutlaka o millette tâun hastalığı yaygınlaşır ve onlardan önce gelip geçmiş milletlerde görülmeyen hastalıklar yayılır.

Ölçü ve tartıyı eksik yapan her millet mutlaka kıtlık, geçim sıkıntısı ve sultanın zulmüne uğrar.

Hangi millet mallarının zekatını vermezse mutlaka gökten yağmur kesilir. Hayvanlar da olmasaydı tek damla yağmurla rızıklandırılmazlardı.

<u>***Hangi millet Allah ve Rasûlü'ne verdikleri sözü bozarsa, Allah*** *(cc)* ***o millete, kendilerinden olmayan bir düşmanı musallat eder ve ellerindeki zenginliklerin bir kısmını onlardan alır. Hangi milletin yöneticileri Allah'ın kitabıyla yönetmeyi terkederse, Allah onları kendi aralarında savaştırır.***</u> *"* [31]

Netice olarak;

İslam'ın çağrısı, insanların Allah'ın otoritesine boyun eğip, birbirlerini Allah'ın dışında rab edinmemeleri esasına dayanır. Hangi gerekçeyle olursa olsun Allah'ın rububiyyetini beşere veya herhangi bir varlığa veren kimse İslam dininden değildir. Onun İslam'la bağı Yahudi ve Hristiyanların İbrahim'le *(as)* bağı gibi, sadece zandan ibaret olup, hakikatten zerre kadar nasibi olmayan bir iddiadır.

31. *İbni Mace, 4019; Hakim Müstedrek, 8623.*

İnsan Karakterleri Üzerine Bir Değerlendirme

Başyazı

İman, farzlar, haramlar ve İslam cematindeki sorumluluklarımızı yerine getirdikten sonra, farklılıklarımız zenginliğimizdir. İnsanları bir kalıba sokmaya uğraşmamalı, tabiatlarında var olan güzellikleri işleyip, kötülüklerden arınmalarına yardımcı olmalıyız.

Allah'ın adıyla.

Bizleri yeni bir sayıyla buluşturan, *'Din nasihattir'* vazifesini yerine getirmemize olanak sağlayan ve bizleri dininde kardeş kılan Rabbimize hamd olsun. Salât ve selam, Nebimiz Muhammed Mustafa'ya, onun temiz ailesine, ashabına ve kıyamete kadar tâbilerinin üzerine olsun. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi siz kardeşlerimizin üzerine olsun.

Allah *(cc)*, her insanı farklı bir tabiat, bireye özgü bir karakter ve insanı benzerlerinden ayıran özelliklerde yaratmıştır. Yaratma ilkesindeki bu hususiyet, bir yönüyle Allah'a bir diğer yönüyle insana bakmaktadır. Allah'a bakan yönü, yaratmadaki çeşitliliğin O'nun kudret ve azamatine ayna olmasıdır. Milyarlarca insanı farklı özellik ve karakterde yaratmış olması *'kalbi olan ya da bir şahit olarak kulak veren kimse için elbette bir öğüt'* barındırmaktadır.

İnsana bakan yönüne gelince, insan kendine özel olan tabiatınca düşünür, konuşur, davranır ve olayları algılar. Yartılışta var olan farklılık esprisini yakalamayan her insan, kendiyle ve çevresiyle problem yaşamak durumundadır. Kendi tabiatına uygun olmayan amelleri yapmak, isteyip de yapamadığını görünce acziyete düşmek, salih amellere karşı isteksizliğini takvasızlığa, edinemediği ahlaki özellikleri ahlaksızlığa yoran insan yorulacak, ümütsizliğe kapılacaktır.

Ebeveyn, öğretmen, davetçi ve mürebbi olan insanlar bu espiriyi yakalayamadıklarında daha fazla yorulacak, yıpranacaktır. Emeklerinin karşılığını

alamıyor olmanın verdiği sıkıntıyla sorumluluklarını bırakacak, en basit hâliyle sırf yapmış olmak için çalışacaklardır.

Başkalarının eğitim ve terbiyesinden mesul olan insanların, işlerinin zorluğu ve yüklerinin ağırlığı malumdur. İşin tabiatı gereği zor olmasının yanında, işi zorlaştıran dış etkenler de vardır. Bunlardan biri ve en önemlisi eğitiminden mesul olduğunuz insanı tanımamanız, karakteristik özelliklerini önemsememeniz ve tüm sorumlu olduğunuz bireyleri bir kabul edip, kalıp şeklinde bir eğitim metodu uygulamanızdır.

İnsanlar Farklı Tabiatlarda Yaratılmıştır

"Allah, Âdem'i yeryüzünün her tarafından aldığı bir tutam topraktan yaratmıştır. (Yaratıldıkları toprağın farklı olması sebebiyle) bir kısmı kızıl, bir kısmı beyaz, bir kısmı siyah, bir kısmı da melez olmuştur. Bir kısmı yumuşak, bir kısmı sert, bir kısmı tayyib (temiz ve güzel ahlaklı), bir kısmı habis (pis ve kötü ahlaklı) olarak dünyaya gelmiştir." [1]

İnsanoğlu, farklı toprak cinslerinden yaratılması nedeniyle; farklı tabiat ve karakterlere sahiptir. Bu farklılık renk ve boy gibi fiziki alanla sınırlı olmayıp, ahlak, karakter, meyledilen ameller, severek yapılan işler ve tercih edilen meslekler üzerinde de etkilidir.

İnsanın yaratılıştan getirdiği özelliklere binaen farklı meyil ve eğilimleri için Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

"De ki: 'Herkes kendi yaratılışına (fıtrat tarzına) göre davranır. Şu hâlde kimin daha doğru yolda olduğunu Rabbin daha iyi bilir.' " [2]

"Doğrusu sizin çalışmalarınız çeşit çeşittir." [3]

Allah Rasûlü de *(sav)* bu noktaya işaret etmiş ve insanların tabiatlarına uygun amellerinin olduğunu belirtmiştir:

"... Amel yapınız! Herkes ne için yaratıldıysa ona göre işi kolaylaştırılır." [4]

1. Tirmizi, Ebu Davud.
2. 17/İsra, 84
3. 92/Leyl, 4
4. Buhari, Müslim.

*"**Allah, rızıklarınızı aranızda taksim ettiği gibi ahlâkınızı/huylarınızı da taksim etti.** Allah, dünyalığı sevdiği-sevmediği herkese verir. Dîni ise sadece sevdiği kişilere bahşeder. O hâlde Allah kime din nasip etmişse onu seviyor demektir. Nefsimi elinde tutan Allah'a yemin ederim ki bir kişi dili ve kalbiyle teslim olmadıkça Müslüman olamaz, komşusu onun şerli hareketlerinden emin olmadığı sürece iman etmiş olamaz. 'Ey Allah'ın Rasûlü! Nedir bu şerli hareketler?' diye soruldu. Dedi ki: 'Zulüm ve haksızlık'tır. Bir kişi harama düşmeksizin mal kazanır ve ondan infakta bulunursa kendisine ancak bereket verilir, fakirlere dağıtması da Allah tarafından kabul görür, yaptıkları cehenneme karşı kendisini korur. Dikkat edin! Kötülük kötülüğü silmez, kötülüğü ancak iyilik siler. Bir pislik hiçbir zaman başka pisliği temizlemez."* [5]

Allah Rasûlü'nün ashabına baktığımızda bunu daha iyi görürüz. Her biri aynı vahye ve eğiticiye sahip olmalarına rağmen, yapıları, eğilimleri, öne çıktıkları salih amel, kendisiyle tanındıkları ahlak çok farklıdır. Nuayman *(ra)* gibi şakacı ve ortamın neşesi olan bir sahabe yanında; Ebu Zer *(ra)* gibi ciddi, vakur, az gülen sahabiler de vardı. Ebu Bekir *(ra)* gibi hilm ve merhamtli bir sahabenin yanında; Ömer gibi sert, yanlışa tahammülsüz mizaçta olanlar vardı. Osman bin Maz'un ve Ebu Derda gibi zühdü tercih eden, dünya nimetlerinden şiddetle kaçınan sahabelerin yanında; Osman ve Abdurrahman bin Avf gibi zengin, dünya nimetlerinden mübah dairede istifade eden, kazandıklarıyla infak eden sahabiler de mevcuttu.

Birbirinden tamamen farklı tabiat ve buna bağlı olarak farklı amellerde öne çıkmalarına rağmen Allah Rasûlü *(sav)* onları bir kalıba sokmadı. Herbirini bir Ebu Bekir ya da Ömer olmaya zorlamadı. Bilakis her birini kendine özgü tabiatıyla kabul etti ve sevdi.

Onların ortak oldukları şeyler; iman/itikad, farzlar, haramlar ve İslam cemaatine bağlılıktı. Vahiy hepsini bu noktada bir kalıba sokmuş, kimsenin tabiatını sayılanlarda gevşeklik ve sorumsuzluğa mazeret saymamıştı. Bunun dışında ise herkes kendi tabiatına uygun amellere yönelmiş; kimi cihatta, kimi infakta, kimi nefisle mücadelede, kimi ilim ve fıkıhta, kimi arkadaşlığı ve güzel ahlakıyla öne çıkmıştı.

5. Müsned, Ahmed.

İslam'ın işaret ettiği bu hakikat, tarih boyunca bir çok önemli şahsiyeti meşgul etmiştir. Tıp, Felsefe, Sosyal Bilimler dahil olmak üzere insan ve eğitimle ilgilenen her bilim dalında, konu üzerine çalışmalar yapılmıştır.

Milattan önce yaşadığı kabul edilen Hipokrata, insan karakterini dört kısma ayırmıştır. İnsan vücudunda bulunan sıvı, sıvının yoğunluğu ve kandaki oranına göre insanların birbirinden farklı dört ayrı karaktere sahip olduğu tezini öne sürmüştür.

Filozoflar, ahlak konusuyla ilgilenen İslam âlimleri, özellikle de klasik ve modern Psikoloji bu konuya geniş yer ayırmıştır. Tezlerini ispat etmede kullandıkları deliller, karakter sayısının kaç olduğuna dair ulaştıkları netice ve tespitlerini kullandıkları alanlar farklılaşmış olabilir. Birleştikleri noktaysa, insanların farklı tabiatlara sahip olduğu, bireysel olgunlaşma sürecinde (güzel ahlak) ve başkalarını eğitirken bu farklılıkları göz önünde bulundurmanın zorunlu oluşudur.

İnsan Tabiatlarına Dair

Karakter ve tabiatlarla ilgili olarak farklı tezlerin olduğunu belirtmiştik. Biz, Hipokrata dayanan, İslam âlimlerinin çoğunun da genel anlamda kabul ettiği, insan karakterini dört başlıkta ele almaya çalışacağız.

1. Dışa Dönük Sosyal Yönü Güçlü İnsanlar

Bu yapıdaki insanlar genel itibarıyla; konuşkan, cana yakın, insanlarla çabuk kaynaşan, ortamların neşe kaynağı olan, hoş sohbet, yaşanan olayları kıssalaştırabilen, güzel hikaye anlatan, beraber oldukları insanları şevke getirip heyecanlandırabilen, sevinç, üzüntü ve kaygı gibi duygularını çok belirgin yaşayan, beden ve mimiklerini etkin olarak kullanabilen bir yapıya sahiptirler.

Eğitim hayatlarında genel olarak başarılıdırlar. Hareketli oluşları, çok konuşmaları, söyleneni farklı bir açıdan tekrar anlatmak istemeleri, her konuda bir fikir sahibi olmaları ebeveyn ve öğretmenleri tarafından yaramazlık, terbiyesizlik ve ukalalık olarak algılanmadığı takdirde çok verimli olurlar.

Hareketli olduklarından sabit durmaktan hoşlanmaz, hareket ve canlılık oranı az olan işlerde başarılı olamazlar. Korku, kaygı vb. sebeplerle başarılı olsalar dahi, yaptıkları işten lezzet almaz, mutlu olmazlar.

Yüzeysel ve basit olan işleri sever, derinlik, konsantre ve akıl zorlayan işlerden hiç haz etmezler. İlim talebeliği, hafızlık, zor ve derinlik isteyen bilim dalları bunlara göre değildir.

Heyacanlı ve aktif olduklarından yeni olan her fikre açık ve isteklidirler. Fikir ve proje sahibi insanlar, düşüncelerini paylaştıklarında bu tabiata sahip olanlar, o denli büyük heyecanlar yaşarlar ki proje sahibini dahi etkileyebilirler. Ancak bu heyecanları yanıltıcıdır. Proje kısa vadeli, renkli ve hareketliyse bu insanların varlığı projeyi birkaç adım ileri

> Çözüm üretmeleri, yanlışlara müdahaleleri, muhakeme güçlerinin iyi olması nedeniyle çelişkileri fark edip uyarmaları, insanların işlerine müdahale etmeleri nedeniyle öğretmen ve ebveynler tarafından, yaramazlık, ukalalık, çok bilmişlik, farklı olmak ve öne çıkmak gibi olumsuz kalıplarla etiketlenmezse, her alanda faydalı olabilecek insanlardır.

taşıyacaktır. Şayet uzun vadeli, monoton, zorlu ve derinlik isteyen bir programsa bıkacak, yorulacak ve işi bırakacaklardır. Cemaat, grup, sınıf çalışması yapanların bu duruma dikkat etmesi gerekir. Bu tip insanlar çevrelerini etkilediklerinden, yerinde kullanılmadıklarında kendileriyle beraber başka insanları da olumsuz etkileyebilirler.

Konuşmayı çok sevdiklerinden dinlemekte zorlanırlar. Bu insanlara bir değer kazandırılmak isteniyorsa, nasihat etmek ve bir şeyler okutmak faydalı olmayabilir. Onlara kazandırılmak istenen güzel ahlakla ilgili

araştırma yaptırılıp, bunu bir topluluğa anlatmaları istendiğinde çok daha etkili ve kalıcı sonuçlar elde edilecektir.

Bu tarz insanlar organize gerektiren sosyal faaliyetlerde, sunum ve spikerlik tarzı mesleklerde, İslam davetçisi olma konusunda, belletmenlik ve gençlerle ilgilenme hususunda, serbest meslek tüccarlıkta, pazarlamacılık işinde, eğlence sektöründe, çocuk eğitiminde, siyer ve tarih, hikaye ve öykü okumalarında, genelde başarılı olurlar.

Ne Yapmalı?

Bu karaktere sahip olanların, İslam'a ve insanlığa faydalı olabilmeleri için tabiatlarında bulunan olumsuz yönlerin terbiye edilmesi şarttır. Dışa dönük ve sosyal insanların en ciddi sıkıntıları eğlenceye olan düşkünlükleri ve ölçüsüz bir şekilde konuşmalarıdır. İki özellik de insanı Rabbinden uzaklaştıracak, şeytanın ve nefsin isteklerine uymasını sağlayacak, kişinin kulluğuna zarar verecek potansiyele sahiptir.

Bu karaketere meşru eğlence alanı açılmadığı takdirde harama yönelecek, kötü alışkanlıklar edinecektir. Başta spor olmak üzere İslam'ın yasaklamadığı alanlarda eğlenmeleri ve fıtratlarında var olan enerji ve hareketliliği doğru yönde kullanmaları sağlanmalıdır.

Dilin afetlerine karşı bilinçlendirilmeli, özellikle yalan ve abartmanın şer'i ve akli kötülüklerine dair şuurlu olmaları sağlanmalıdır. Mezkur konulara dair yazı yazdırılarak, sohbet ve sunum hazırlamaları istenerek konuya dair bilinçleri diri tutulmalıdır.

2. Dışa Dönük, Lider Karakterli İnsanlar

Bu yapıdaki insanların; insanlarla iletişimleri iyidir, hareketli ve heyecanlıdırlar, insanları etkilerler, konuştuklarında dinlenirler, bağımsızdırlar, kalıplarla düşünmezler, herkesten farklı düşünceleri vardır, konuşmayı severler, hitabetleri iyidir, çözüm odaklıdırlar, inatçı ve hırslıdır, kolay yorulmaz ve pes etmezler, kendinden emindir, yanlış gördükleri şeylere müdahale etme zorunluluğu hissederler, gördükleri ve duydukları şeyleri kolay unutmazlar, duygusuzdurlar, bencildir, kendilerini önemli ve ayrıcalıklı görür, insanların da öyle görmesini beklerler, titiz ve programlı çalışırlar, hızlı öğrenir ve derinlik isteyen ve genelden farklı olacakları alanlara meraklıdırlar.

Eğitim hayatlarında başarılıdırlar. Çözüm üretmeleri, yanlışlara müdahaleleri, muhakeme güçlerinin iyi olması nedeniyle çelişkileri fark edip uyarmaları, insanların işlerine müdahale etmeleri nedeniyle öğretmen ve ebveynler tarafından, yaramazlık, ukalalık, çok bilmişlik, farklı olmak ve öne çıkmak gibi olumsuz kalıplarla etiketlenmezse, her alanda faydalı olabilecek insanlardır.

Çok yönlü olduklarından farklı ve yeni bilgi içeren kitaplar okutularak güzel yönleri gelştirilebilir. Güzel konuşan ve doyurucu bilgi veren insanlardan faydalanırlar. Sürekli geliştikleri için kendini tekrar eden şeyleri sevmez, sıkılırlar.

Sorumluluk almayı severler. Kendilerine insiyatif verilen işleri sever ve başarılı olurlar. Sorumluluk verilen alanda işlerine müdahale edilirse sorun yaşar, üstleriyle anlaşamazlar.

Zamanı, mekanı, programı ve hedefi belirlenmiş her işte başarı elde ederler. Sayılan özelliklerin olmadığı ve rastgele yapılan işlerde genelde huzursuz olurlar.

Kazandırılmak istenen değerlerin direkt ve açık uyarı ve nasihat yoluyla verilmesi zordur. Birinin kendilerinde kusur bulduğunu düşündüklerinde bundan duydukları huzursuzluk ve kaygı enerjilerini tüketir. Nefislerini ıslah etmeye takatleri kalmaz. Muhakeme ve sorun tespit yetenekleri güçlü olduğundan kitap okuyarak veya genele hitap eden konuşmalar yoluyla sorunlarını fark eder, nefislerini ıslah etmeleri daha kolaylaşır.

Bu karaktere sahip insanların toplu ortamlarda eğitim almaları –Allah'ın rahmet ettikleri hariç- zordur. Çoğu zaman aynı sınıfta oldukları öğrencilere zarar verir kendileri de zarar görürler. Çabuk öğrendiklerinden başkalarının dikkatini dağıtır, öğretmenin kendileriyle meşgul olmasını isterler. İstedikleri olmayınca başkalarını etkileme kabiliyetiyle ortamı hareketlendirir, eğiticinin işini yapmasını zorlaştırırlar. Kalıplara sığmadıkları ve yanlışlara müdahale etme özelliklerinden genelde öğretmenleriyle anlaşamazlar.

Uyarıya açık olmadıklarından, fazla uyarılıp engellendiklerinde karakterleri aşırı derecede zarar görür.

Hırçın, nefret dolu, insanlara zarar vermeyi seven, hayattan ve insanlardan intikam almak için yaşayan psikopatlara dönüşürler.

İlgilenmesi, eğitimi ve idaresi en zor olanlar lider karakterli insanlardır. Sabırlı bir ebeveyn ve özel eğitimle İslam'a ve insanlara faydalı, başarılı bireyler olabilirler. Bu yapıda çocuklara sahip olanların İslam ve pedegoji bilgisine sahip uzman olan insanlardan yardım almaları kaçınılmazdır. Unutulmamalıdr ki; tarihte yeni bir sayfa açmış, mazlumlara umut olmuş, İslam adına büyük fetihler yaparak gönülleri ve beldeleri fethedenler de; İslam'a ve insanlığa en büyük zararları veren, zulüm ve diktatörlükler kuran, ekini ve nesli bozguna uğratanlar da aynı karaktere sahip liderlerdir.

Bu karakter terbiye edilip hayra yönlendirildiğinde nimet, kendi hâline terkedilip olumsuz yönleri beslendiğinde nikmettir (azaptır).

Ne Yapmalı?

Bu tabiata sahip insanlara öncelikli olarak merhamet duygusu verilmelidir. Liderliğin tabiatında var olan acımasızlık ve katılık bu surette aşılabilir. Merhamet eğitimi bu karakter için hayati öneme haizdir. Karakterin olumsuz yönlerinin büyük kısmı böylece aşılabilir.

Aile ortamında sürekli iştişare yapılarak hareket edilmeli ve bu yapıya sahip olan gençler istişareye katılmalıdır. İstişarelerde hem konuşmaya hem de dinlemeye alışmalı, kendileri dışındaki insanların fikirlerine saygı duymayı öğrenmelidirler. İstişare sonucunda alınan kararlara kendi isteklerine aykırı olsa da itaat etmeyi öğrenmeleri sağlanmalıdır. Aksi hâlde lider olmadıkları her ortamda otoriteyle sorun yaşayacak, İslam'ın asla kabul etmediği ve İslam toplumunda barınamayacakları asilik ve bağilik gibi ahlaklara sahip olacaklardır.

İslam tarihinde yaşamış, etkileyici liderlikleri yanında güzel ahlak ve tevazuya sahip olan önemli şahsiyetlerin biyografisi çokça okutulmalıdır. Siyer ve sahabe hayatları başta olmak üzere, önemli işler başarmış âlim, komutan, siyaset adamlarının hayatları üzerinde durulmalıdır. İçlerinden birini rol model olarak kabul ettikleri takdirde, şeytanın ve nefsin afetlerine karşı nasıl korunacaklarını öğrenmiş olabilirler.

3. İçe Dönük, Mükemmeliyetçi İnsanlar (Melankolik)

Sessiz, içine kapanık, konuşmaktan ve önde olmaktan hoşlanmayan, aşırı duygusal ve hassas, derin düşünce sahibi, edebi ve sanatsal yönü çok güçlü, programlı ve düzenli, ayrıntıcı, temiz ve titiz, ciddi ve vakur, dikkat seviyesi yüksek, her işin mükemmel olmasını isteyen, başarızlığa tahammülü olmayan, alıngan ve kırılgan, grafik/tablo ve rakamlarla konuşulmasından hoşlanan, ayrıntıcı olması nedeniyle en küçük sorunu dahi farkedecek bir yapıya sahiptirler.

> İnsan karakterleri ve Allah'ın insanları farklı karakterlerde yaratması meselesi bu karakterin gündeminde tutulmalıdır. İnsanların onlara saygısızlık olsun diye değil, tabiatlarına uygun bir şekilde muamele ettiğini anladıklarında; duygu dünyalarında büyük bir yükten, yanlış bakış açısının getirdiği fazlalıklardan kurtulacaklardır.

Titiz ve düzenli olduklarından eğitim ve iş hayatlarında genel olarak başarılıdırlar. Ancak, grup olarak yapılan işlerde genelde başarısızdırlar. Bunun bir çok nedeni vardır. En başta standartları çok yüksektir. Kimsenin yaptığı işi beğenemezler. Ayrıntıcı ve mükemmeliyetçi olduklarından çok fazla eleştirirler. Bunu açıktan yaptıklarında insanlar rahatsız olur. Açıktan yapamadıklarında iç dünyalarında yıpranır ve sıkıntılar yaşarlar.

Hassas bir yapıya sahiptirler. Düşünmeden söylenen her söz, bu karakteri derinden yaralar. İlk iki

karaktere sahip olan insanların farkına dahi varmayacakları bazı sözler, bunlar için küslük ve ilişki sonlandırma sebebi olabilir. Bu sebeple çevrelerindeki çoğu insanla ya küs ya da kırgındırlar. Bu fıtratla muamele eden ebeveyn, davetçi ve eğitmenlerin çok dikkatli olması zorunludur. Konuşurken, uyarı ve öğüt verirken kelimeleri özenle seçmeli, suçlama ifadesi kullanmadan, doğru olanı anlatmaya gayret göstermelidirler.

Duygusal yönleri ve derin düşünceleri nedeniyle sanatın her dalında başarılı olmaları mümkündür. Sanat dalı seçimi doğru yapıldığında tüm insanlık için faydalı olabilecek eserler vermeleri mümkündür. Sanatın her dalında denenmeli ve yatkın oldukları alan tespit edilmelidir.

İslami fâliyetlerde ve grup çalışmalarında bu yapıdaki insanlardan ciddi anlamda istifade edilebilir. Disiplinli, mükemmeliyetçi ve titizlikleri nedeniyle her işi en güzel şekilde yapabilirler. İslam'ın öğretisi olan işleri ihsan ilkesine göre yapmak bu insanlarla sağlanabilir. İmkan dahilinde göz önünde bulunmamaları ve perde gerisinde iş yapmalarına olanak verilmelidir. İnsanlarla bir arada olduklarında verimli olmaları çok zordur. Takıldıkları ayrıntılar ve yüksek standartları nedeniyle çoğu şey onları huzursuz edebilir.

Planlama, program, ayrıntı ve titizlik isteyen iş alanlarında istihdam edildiklerinde çok verimli olurlar. Grafik, tasarım, tablo, sayısal verilerle iş yaptıklarından istatistik değeri olan işlerde bu karakterden istifade edilmelidir.

Ne Yapmalı?

Ayrıntıcı olmaları ve kusurların gözlerine batmaları nedeniyle iki kötü ahlak bu karakterde oluşur. Su-i zan ve tahammülsüzlük. Mükemmeliyet arayışı onları tahammülsüzlüğe iter. Herkesi kendileri gibi düşünürler. İnsanların işleri onların standartlarına uygun yapmamalarını yanlış yorumlarlar. İşe veya kendi şahıslarına değer verilmediğini düşünür ve öfkelenirler. Bu sebeple de hatalı insanlara karşı tahammülsüzdürler. Yapılan yanlışı kendi şahsiyetlerine hakaret olarak kabul ederler.

İslam ahlak ilkelerinden husn-ü zan ve müsamaha ahlakı bu insanlara kazandırılmalıdır. Aksi hâlde hayatı kendileri için çekilmez hâle getirdikleri gibi çevrelerindeki insanlara da çekilmez hâle getirirler.

Cemaat olmanın gerekliliği, İslam'ın cemaat dini olduğu ve İslam'ın teklikten sakındırmasına dair bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Bu karakter, içine kapanık olması hasebiyle de kendi iç dünyasına çekilmeyi çözüm olarak görür. Bu da, İslam'ın yasakladğı teklik ve uzlet anlayışını tetikler. Tek kalan insan şeytanın avıdır. Tabiatlarında var olan su-i zan, öfke ve tahammülsüzlük; yanlızlık ve şeytanın dürtmesiyle iyice artar.

Bu yapıdaki insanlara değer kazandırmak için; edebi ve duygusal yönü ağır basan kitaplar, duygulara hitap ederek konuşan eğitmenlerden istifade edilmelidir.

Yazımızın ana konusu olan, insan karakterleri ve Allah'ın insanları farklı karakterlerde yaratması meselesi bu karakterin gündeminde tutulmalıdır. İnsanların onlara saygısızlık olsun diye değil, tabiatlarına uygun bir şekilde muamele ettiğini anladıklarında; duygu dünyalarında büyük bir yükten, yanlış bakış açısının getirdiği fazlalıklardan kurtulacaklardır.

4. İçe Dönük, Soğukkanlı İnsanlar

İçe kapanık, sessiz, hareketsiz, dağınık, kavga ve çatışmadan uzak, soğuk kanlı, sabırlı, konuşma ve hareketlerinde dengeli, insanlarla sorunsuz ve hayatla barışık, yalnız kalmayı seven, sorumluluk almaktan kaçınan, kesin ve keskin görüşlere mesafeli, orta yolu bulmaya çalışan, insan ilişkilerinde beklentisi düşük, herkesi kabul edecek standarda sahip, kendini rahat hissettiği ortamlarda hoş sohbet ve esprili, uykuya düşkün, yerine göre tembel denebilecek, duygusal anlamda içe dönük ve kapalı, hissettiklerini gizleyebilen insan tipidir.

İçe dönük ve soğukkanlı insanlar eğitim, iş ve değişik alanlarda vasat bir çizgileri vardır. Kendileriyle ve başkalarıyla ilgili düşük profilleri vardır. Bu sebeple vasatı başarı olarak kabul ederler.

Ebeveyn, davetçi ve eğitmenlerin en fazla sevdiği, yorulmadan muamele ettikleri insan tipi budur. Uysal oldukları ve kimseyle karşı karşıya gelmek istemediklerinden dolayı her ortama uyum sağlar ve söz dinlerler. İnsanları genel olarak onayladıkları ve tercih yapmadıklarından insanlar tarafından da sevilirler.

İyi bir dinleyicilerdir. İnsanlara akıl vermek yerine onları anladıklarını hissettirirler. Birçok kişi derdini bu karaktere sahip insanlara anlatır.

Açıkça söylemek gerekirse bu karakter, İslam'ın ahlak öğretilerini elde edip yaşamaya en müsait tiptir. Tabiatında var olan olumsuzluklar törpülenip, artı değerler kazandırıldığında bulundukları her alanda faydalı olabilirler. Bu karaktere sahip insanlar Allah Rasûlü'nün *(sav)* müjdesine nail olduklarından Allah'a hamd etmelidirler.

"Kendisi ateşe haram edilen ve kendisine de ateşin haram kılındığı kimseyi size haber vereyim mi? 'Evet ey Allah'ın Rasûlü' denildi. Ateş; insanlara yakın olan, yumuşak huylu ve insanlara kolaylık gösterene haram kılınmıştır." [6]

Allah Rasûlü'nün ashabı arasında en fazla sevdiği, ümmetin Nebiden sonra en faziletli kabul ettiği Ebu Bekir'in *(ra)* baskın ahlaki özellikleri bu karaktere uymaktadır.

Ne Yapmalı?

Bu karakterin kendi kararları yoktur. Uyum sağlamaya çalıştıklarından, genelde başkalarına tâbi olmayı tercih ederler. Sözü etkili birinin sürekli yönlendirmesi, net ve anlaşılır hedefler koyarak iş yapmalarını sağlaması gerekir. Aksi hâlde tabiatlarında var olan tembellik ve hareketsizlik ayaklarına bağ olur ve onları birçok hayırdan mahrum eder.

Sorumluluk almaktan kaçınırlar. Ancak yumuşak tabiatları ve uzlaşmacı yönlerine ilkeli olma artı değeri katıldığında iyi bir yönetici olurlar. Büyük kitleleri sukunet içerisinde yönetebilirler. Küçük küçük sorumluluk almaları sağlanmalı, yapabildikleri kendilerine kanıtlandıktan sonra büyük sorumluluklar verilmelidir.

İnsanlarla sorun yaşamadıkları için değer görür, sözleri dinlenir. Sözü incitmeden söyleyebildikleri için her karakterden insana nasihatleri fayda verir.

Bu tabiat için en tehlikeli durum *'İmmea'* olmaktır.

"Sakın insanlar iyilik yaparsa biz de iyilik yaparız, kötülük yaparlarsa biz de kötülük yaparız, diyen immea'lardan olmayınız. Bunun yerine kendinizi, insanlar iyilik yapsalar iyilik yapmaya, kötülük yapsalar da kesinlikle birbirinize zulmetmemeye alıştırınız." [7]

Bunun için onlara ilkeli olmayı, karar alma ve aldığı karara bağlı kalma ahlakı öğretilmelidir. İnandıkları doğruları tepki alacakları ortamda savunmaları sağlanırsa, bu sorun zaman içerisinde aşılır.

Ebeveyn, öğretmen ve davetçilerin en fazla zarar verdiği tip bu karakterdir. Uyumlu olmaları ve söz dinlemeleri nedeniyle pek ilgilenmez, kendi hâline terk ederler. Oysa bu karakter kendi başına birşey yapması pek mümkün olmayan bir yapıya sahiptir. İstenilenin dışına çıkmadan, kendi hâlinde seyrederler. Bunlar içlerinde de çok önemli bir cevher taşımakta ve işlendiği takdirde İslam'a ve insanlığa fayda sağlayacak potansiyele sahiptirler. Uysal olmaları ve verileni eksiksiz yapmaları eğiticiyi aldatmamalı, bu gençlerle özel olarak ilgilenmelidirler.

Genel Tavsiyeler

1. Bazı insanlar karakter tiplerini öğrendiğinde şaşırdığı bir gerçekle karşılaşır. Kendisinde baskın olarak bir karakterin özelliklerini taşısa da; farklı karakter özelliklerini de bulundurabilmektedir. Bu durum gayet normaldir. İnsan, bir tabiatla yaratıldığı gibi çevresel faktörlerden etkilenerek bazı özellikler kazanabilir. Her karakterin olumlu yönleri İslam tarafından övülmüş, olumsuz yanları ise yerilmiştir. Allah Rasûlü'nün *(sav)* *'büyük bir ahlak üzere olması'* ve her insan için *'onda güzel örneklik olması'*, her karakterin en övülen ve takdire şayan yönünün şahsiyetinde toplanmış olmasındandır.

Müminin birden fazla karakterden özellikler taşıması sorun değildir. Muhim olan karakterlerin İslam tarafından teşvik edilen yönlerini bulundurmalarıdır. Olumsuz yönlerin tedavisi içinse çaba göstermeleridir.

2. Eğitmen konumunda olanlar, insanları iyi gözlemlemelidir. Çocukluk yılları gözlem yapmak için en önemli evredir. Dikkatli bir gözlem, isabetli bir tespit ve hikmetli bir yönlendirmeyle kişinin Rabbini razı edeceği, insanlar tarafından sevildiği ve mutlu bir şekilde hayatını sürdürdüğü bir şahsiyet olması

6. *Tirmizi*

7. *Tirmizi*

sağlanabilir. Bu noktada yetersiz kalacağını düşünen insanlar uzmanlardan yardım almalıdır.

3. Ebeveynler çocuklarını karakterlerine aykırı bir şeye zorlamamalıdır. Çocuklarına bir iyilik yapmak istiyorlarsa onların karakterlerini geliştirecek katkılarda bulunmalı, karakterlerinin olumsuz yönlerini terbiye etmeye gayret göstermelidirler. Karakterine uygun olmayan beklentilerle karşılaşan genç için yaşam çile ve ızdırap demektir. Bu noktada baskı hisseden insanın önündeki tüm seçenekler çok tehlikelidir. Sonuçları açısından düşünüldüğünde telafisi mümkün olmayan maddi ve manevi zararlara sebep olabilir.

Fıtratına uygun olmayan bir yöne zorlanan insan, pes edecek ve pasif olmayı tercih edecektir. Duyarsız, arsız, ne söylenirse söylensin umursamayan ve alaya alan bir karaktere dönüşecektir.

Ya da hırçınlaşacak, kimsenin kendisini anlamadığını düşünecek, tercihlerinin olumsuz sonuçlarında başkalarını suçlayacaktır. Sürekli şikayet eden, dengesiz tepkileri olan hastalıklı bir ruh hâline dönüşecektir.

Ya da kendisine biçilen rolün ağırlığı ve sıkıcılığından kurtulmak için madde kullanımı, alkol ve kötü arkadaş çevresi edinecektir. Bazen bunu kendini zorlayanlara bir tepki olarak, bazen de unutmak, gevşemek ve rahatlamak için yapacaktır.

Daha tehlikeli ve en yaygın olanıysa kişinin maske takması ve birden fazla kimliğe sahip olmasıdır. Evde başka, okulda başka, sosyal çevresinde başka bir insan olacaktır. Herkesi razı etme derdine düşecek, her ortamda kuralına uygun davranacaktır. İslam'ın iki yüzlü veya amelî münafıklık dediği karaktere bürünecektir.

Bu seçeneklerin her biri dünyada sıkıntı ve keder, ahirette ise sahibini ebedi saadetten mahrum edecek niteliktedir.

Konunun daha iyi anlaşılması açısından, çokça karşılaştığımız bazı örnekleri inceleyelim:

İçe dönük ve soğuk kanlı bir gencimiz kendisine verilen sorumlulukları yerine getirecektir. Ebeveyninin kendisine Kur'an ezberlettirdiği veya İslami bazı metinleri öğrettiği bir bireyi düşünelim. Bu karakterin en son yapmak isteyeceği şey toplum önünde Kur'an okumak olacaktır. Anne veya baba övünmek ve başkalarına gösteriş yapmak için çocuklarına Kur'an okutmayı her istediklerinde; onun şahsiyetinde onarılması mümkün olmayan yaralar açacaklardır.

Dışa dönük ve sosyal bir bireyin, sosyal imkanları kısıtlı, kuralları katı bir yatılı okula verilmesi bir başka duruma örnek olarak verilebilir. Bu çocuğun diri diri toprağa gömülmesiyle, dış dünyadan izole edildiği ve sosyal imkanlarının elinden alındığı böylesi bir ortama hapsedilmesi arasında hiçbir fark yoktur.

İçe dönük ve mükemmeliyetçi bir bireyin tüm hassasiyet ve duygusallığına rağmen meslek edinsin diye sanayi ortamına çırak olarak verilmesi tam bir faciadır. Oysa aynı genç ince ruhlu ve anlayışlı bir sanaatkâra teslim edilse, herkes için hayırlı olan neticeler elde edilecektir.

4. Fıtri özellikler asla kaybolmaz. Küllenen ateş misali üzeri örtülür. Yanlış yönlendirilmiş insanlar fıtratlarına uygun alanlara yöneldiklerinde, aradan yıllar geçmiş olsa bile önemli mesafeler kaydederler.

5. İman, farzlar, haramlar ve İslam cematindeki sorumluluklarımızı yerine getirdikten sonra, farklılıklarımız zenginliğimizdir. İnsanları bir kalıba sokmaya uğraşmamalı, tabiatlarında var olan güzellikleri işleyip, kötülüklerden arınmalarına yardımcı olmalıyız.

6. İslam'daki en büyük ibadetlerden ve ecir yönünden birçok salih amelden daha üstün olan güzel ahlakın en temel ilkesi, yaratılıştan gelen farklılığı kabul etmek ve anlayışla karşılamaktır. İnsanları tabiatlarıyla kabul ettiğimizde, daha müsamahakâr, anlayışlı, geniş ahlaklı, affedici bir yapıya sahip oluruz. Öfkemiz, tahammülsüzlüğümüz ve anlayış göstermediğimiz alan; iman, farzlar, haramlar ve İslam cemaatinin hakkı olan meselelerde olur. Bu da Allah Rasûlü'nün *(sav)* ahlakıdır.

"Rasûlullah iki şey arasında muhayyer kılındığında günah olmadığı müddetçe, en kolay olanını tercih ederdi. Allah Rasûlü hiçbir zaman nefsi için intikam/öç almamıştır. Fakat Allah'ın sınırlarından biri çiğnendiği zaman intikam alırdı." [8]

◆ ◆ ◆

Yüce Allah, bizleri hikmetlerini anlamaya ve razı olduğu güzel ahlaka muvaffak kılsın...

---

8. *Buhari, Müslim.*

Bizden önce yaşamış salih insanlar; ilimle uğraşmalarına, hayatlarını ibadete adamalarına ve kulluğun en üst seviyelerine erişmelerine rağmen, asla insanlara muhtaç olarak yaşamaya razı olmamışlar, çalışıp kendi kazandıklarıyla geçinmeyi diğer şeylere tercih etmişlerdir. İşte Ebu Hanifeler! İşte Muhammed İbni Sirinler! İşte Abdullah İbni Mübârekler!

Ticaret Ehli Müslümanlara Nasihatler

Faruk FURKAN

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla...

Değerli tacir kardeşim, bir önceki yazılarımızda ticaretle alakalı önemli gördüğümüz bazı başlıklara değinmiş ve bunlarla nasihat serimize bir nevi *'mukaddime'* yapmıştık. Bu yazımızda ise, önemli gördüğümüz şeyleri siz tacir kardeşlerimizle paylaşmak adına, ticaret noktasında Müslümanların dikkat etmesi gereken şeyleri maddeler hâlinde zikretmeye çalışacağız.

Rabbimizden, bu önemli hususları hakkıyla kaleme alabilmeyi ve onlarla gereğince amel etmeyi nasip etmesini niyaz ediyoruz.

◆ ◆ ◆

1. İnsanlara Muhtaç Olmamayı Prensip Edin

İnsanlara muhtaç bir hâlde yaşamak, onların sırtından geçinmek ve bedavacı bir zihniyetle hayat sürdürmek, İslam gibi temeli izzet ve dik duruşa dayanan bir dinin müntesibi olanlar için kelimenin tam anlamıyla bir *'zillet'*tir. Bir Müslümana böylesi bir hayat tarzı yakışmadığı gibi, yaraşmaz da! Çünkü Müslüman onurludur, izzetlidir, haysiyetlidir, şeref sahibidir... Alarak bir hayat sürdürmek yerine, vererek geçen bir yaşam tarzını tercih eder. Rasûlullah'ın dilinden dökülerek tüm insanlığa onurlu bir hayatın ipuçlarını gösteren *'Veren el, alan elden daha üstündür'*[1] düsturu, onun hayatının temel felsefesidir. Bu nedenle bu ilkeye layık bir yaşam sürdürmeye çalışır ve izzetli duruşuna halel getirecek düşük davranışlardan son derece uzak durur.

1. *Müslim*

Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* Müslümanın insanlara muhtaç olmamasıyla alakalı olarak bizlere birçok nasihatte bulunmuştur. Kitaplarımızda bu türden nasihatler bir hayli çoktur. Şu zikredeceklerimiz, bunlardan en çok göze çarpanlardandır:

"Müslümanın şerefi, gece kıyamındadır. İzzeti/onuru ise, insanlara muhtaç olmamasındadır." [2]

"Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, sizden birinizin eline ip alıp sırtında odun taşıması, birisine varıp el açmasından daha hayırlıdır." [3]

"Kim iffetli davranırsa, Allah onu iffetli kılar. Kim insanlara muhtaç olmamak isterse, Allah onu müstağni kılar. Kim de sabretmeye gayret ederse, Allah ona sabır verir." [4]

Ebu Zer *radıyallahu anh* şöyle demiştir: Dostum Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* bana şu yedi şeyi tavsiye etti:

'1. Miskinleri sevip onlara yakın olmamı,

2. Hâli vakti benden iyi olanlara değil, durumu daha kötü olanlara bakmamı,

3. Bana cefa verse de akrabayı ziyaret etmemi,

4. 'Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh' zikrini çokça yapmamı,

5. Acı dahi olsa her daim hakkı söylememi,

6. Allah yolunda hiçbir kınayıcının kınamasından korkmamamı,

7. Asla insanlardan bir şeyler istemememi.' [5]

Bir Müslüman, Peygamberinin bu tavsiyelerine kulak vererek insanlara muhtaç olmadan hayat sürmeyi kendisine ilke edinmelidir. Bunun da en ideal yolu bir şeylerle meşgul olmak veya ticaretle uğraşmaktır. Bir Müslüman ticaretle uğraşarak muhtaç olmadan hayat sürdürmenin birinci adımını atmış olur. Diğer adımlarında ise Rabbi olan Allah'tan korkarak hareket etmelidir.

Müslüman, hayatının her alanında olduğu gibi, ticaret konusunda da Selefi'ni örnek almalıdır. Onların bu konudaki sözlerine ve davranışlarına kulak vererek, ticaret anlayışını bu perspektifte şekillendirmelidir. Bizden önce yaşamış salih insanlar; ilimle uğraşmalarına, hayatlarını ibadete adamalarına ve kulluğun en üst seviyelerine erişmelerine rağmen, asla insanlara muhtaç olarak yaşamaya razı olmamışlar, çalışıp kendi kazandıklarıyla geçinmeyi diğer şeylere tercih etmişlerdir. İşte Ebu Hanifeler! İşte Muhammed İbni Sirinler! İşte Abdullah İbni Mübârekler! İşte ticarethanelerimizin başköşesine isimlerini altın harflerle nakşedeceğimiz diğer önder şahsiyetler! Allah kendilerinden razı olsun, onlar, insanlar arasında ilim ve zühd ile tebellür ettikleri hâlde hiçbir zaman onlara muhtaç olmayı yeğlememişler; aksine hayatlarını kendi el emekleriyle idame ettirerek şu fâni âlemde büyük bir gönül genişliği içerisinde yaşayıp gitmişlerdir.

Müslüman tacir işte bu hayır sahibi insanları kendisine örnek almayı bilmeli ve ilimle ticareti, ibadetle kazancı bir araya getirmiş o insanların yolunda gitmeyi kendisine hedef edinmelidir.

Şimdi gelin, o kutlu neslin insanlarının konumuza ilişkin bazı hikmetli sözlerinden istifade ederek yolumuza ışık tutmaya çalışalım.

• Süfyan es-Sevri *rahimehullah* şöyle der: *'Ardımda kendisinden hesaba çekileceğim on bin dirhem bırakmam, benim için insanlara muhtaç olmamdan daha sevimlidir.'* [6]

• Yine onun arkadaşlarından birisine şöyle dediği nakledilmiştir: *'Sen yiğitlerin işine sarıl! Onların işi; helalden kazanmak ve fakirlere harcamada bulunmaktır.'* [7]

• Bir arkadaşı, Damre bin Hubeyb *rahimehullah* için şöyle demiştir: *'O, namaza kalktığında ben kendi kendime: 'İnsanların en zâhidi herhalde bu zattır' derdim. Dünya için koşuşturduğunda da: 'İnsanlar içerisinde dünyaya en çok gönül bağlayan herhalde bu adamdır' derdim.'* [8]

• Hammâd bin Zeyd, Eyyûb es-Sahtiyâni'nin *rahimehullah* kendisine şöyle dediğini söyler: *'Pazarına/*

2. Beyhaki, Hakim.
3. Buhari
4. Buhari, Müslim.
5. Ahmed bin Hanbel

6. Hilyetu'l Evliyâ, 6/380
7. Hilyetu'l Evliyâ, 6/381.
8. Hilyetu'l Evliyâ, 6/103

işine sıkıca sarıl; çünkü kendilerine muhtaç olmadığın sürece arkadaşlarının katında değerli olursun.' [9]

• Ebu Vâil *rahimehullah* şöyle demiştir: *'Ticaretten elde edeceğim bir dirhem, bana hediye edilecek on dirhemden daha sevimlidir.'* [10]

• Adamın birisi, Habeş diyarında, ticaretle uğraştığı bir esnada Hasan bin Yahya *rahimehullah* ile karşılaşır ve bir nevi bunu ona yakıştıramadığı için kendisini kınayan bir üslupla:

— Seni buralara getiren şey nedir? Bütün bunlar dünyayı elde etmek ve ona hırs göstermek için midir, der.

Bunun üzerine Hasan bin Yahya *rahimehullah*:

— Ey adam! Beni bu işe sevk eden şey, senin gibilerine muhtaç olma korkusudur, diyerek adama karşılık verir.[11]

• Bir gün Ömer *radıyallahu anh* Medine caddelerinde yürüyordu. O esnada Yemen'den gelen bazı insanları gördü. Bunlar, Medine'nin sokaklarında bomboş oturuyor ve hiçbir çalışma sergilemeden geçinmeye çalışıyor, insanlara yük oluyorlardı. Aynı zamanda bu insanlar yanlış bir anlayışla kendilerini mütevekkil (Allah'a tevekkül edenler) olarak isimlendiriyorlardı. Ömer *radıyallahu anh*, onlarla karşı karşıya geldi ve kendilerine:

— Siz kimsiniz? diye sordu.

Onlar:

— Biz, mütevekkil (Allah'a tevekkül eden ve bu nedenle çalışmayan) insanlarız, diye karşılık verdiler.

Bu cevabı alan Ömer *radıyallahu anh* onlara:

— Hayır! Siz mütevekkil değil, müteekkilsiniz (hazır yiyicilersiniz). Oysa Allah'a tevekkül eden, tohumu toprağa atandır,[12] buyurdu ve bu şekilde onların yanlış tevekkül anlayışını bertaraf ederek İslam'da hazır yiyiciliğin olmadığını bir kere daha bizlere göstermiş oldu.

Bizden önce yaşamış salih insanlar işte böyleydiler... Asla muhtaç olmaya rıza göstermezler ve çalışmayı en hayırlı amellerden sayarlardı. Onları örnek aldığını iddia eden biz Müslümanların da, insanlara muhtaç bir vaziyette değil, aksine onlara yardımcı olacak kadar iş çevirebilen bir pozisyonda olması gerekmektedir. Tıpkı o neslin insanları gibi... Böyle olduğunda hem Allah katında, hem de insanlar katında değerimizin artacağından şüphemiz olmamalıdır.

2. Ticaretinde Güzel Bir Niyet Taşı

İslam'da en önemli amelin *'niyet'* olduğu, bu din hakkında azıcık araştırma yapan herkesin rahatlıkla bilebileceği bir husustur. Kişi, salih ve güzel bir niyet taşımadan yaptığı amelin karşılığını Allah katında bulamayacaktır. Eğer ortaya koyduğu amelin ahirette karşılığını bulmak istiyorsa, yapacağı ilk iş, o ameli Allah'ın razı olacağı güzel bir niyetle yapmasıdır.

Âlimlerimiz niyetin en önemli amel olmasını, onun âdetler ve normal işler ile ibadetleri birbirinden ayırt etmesine bağlamışlardır. Aynı ameli yapan iki kimsenin yaptığı iş, ancak niyet ile birbirinden ayırt edilir. Aynı safta namaz kılan iki insan düşünün... Birisi *'Rabbim razı olsun'* diye namaz kılarken, diğeri *'Falanca namaz kılmıyor'* demesinler diye safta duruyor. Görünüşte aynı hareketleri yapıyorlar; ama birisi cennet kazanma yolunda ilerlerken, diğeri kendi eliyle kendisini cehennemin odunu yapıyor. İşte bu iki insanı –yaptıkları eylem görünüş ve şekil itibariyle aynı olduğu hâlde– birbirinden ayırt eden şey, kalplerinde taşımış oldukları niyetleridir.

Şunu hiçbir zaman aklımızdan çıkarmamalıyız ki, bizim hayatımızın her alanı ve her ânı ibadet kapsamındadır. Çünkü ibadet –Şeyhu'l İslam İbni Teymiyye'nin de ifade ettiği üzere–[13] Allah'ın sevip razı olduğu bütün söz ve amellerdir. O, birilerinin anladığı gibi sadece namazdan, oruçtan veya hacdan ibaret değildir. Aksine oturmak, kalkmak, ziyaretleşmek, tebessüm etmek ve hatta uyumak, Allah için yapıldığı ve başka amaçlar güdülmediği sürece ibadet olur, sahibine Allah katında ecir kazandırır.

Ticaret de bu söylediğimizin dışında değildir. Yani o da –Allah emrettiği ve usulünce yapıldığında razı olacağı bir amel olduğu için– ibadet dâhilindedir.

---

9. *Tehzîbu'l Hilye, 1/434*
10. *Mevsûatu İbni Ebi'd Dünya, 7/454*
11. *Mevsûatu İbni Ebi'd Dünya, 7/456*
12. *İbni Ebi'd Dünya, et Tevekkül, 10*
13. *Bkz. 'el-Ubudiyye' sf. 1*

Bu nedenle sen ticaret yaptığında bil ki Allah'ın razı olacağı bir amel yapıyorsun ve bu iş –niyetin salih olduğu sürece– sana Allah'ın hoşnutluğunu ve cennetini kazandıracaktır. Herkes ticaret yapıyor, herkes çalışıyor, herkes rızık temin ediyor; bu nedenle ben de çalışmalıyım mantığıyla âdet gereği ticaretle uğraşma! Bırak insanlar ne niyetle ticaret yaparlarsa yapsınlar. Sen Müslümansın. Sen onların ne amaçla ticaret yaptığına bakmamalısın; aksine sen *'Rabbim ticareti kulluğun bir parçası saydı, ben de bu nedenle çalışmalıyım'* mantığıyla ticaret ortaya koymalısın. Sen bu kıvamı yakaladığında, işte o zaman kazançlı çıkanlardan olacaksın. Hem para kazanacak hem de Allah'ın rızasını kazanacaksın. Bu sayede –tabiri caiz ise– bir taşla iki kuş vurmuş olacaksın.

Sen ticaretle uğraşırken örnek olarak zikrettiğimiz şu tarz niyetler taşıyarak üstte vurguladığımız kulluğu gerçekleştirebilirsin:

• Dinim bana insanlara el açmayı yasakladı; bu nedenle ben el açan birisi olmamak için çalışmalıyım.

• Tüm Peygamberler el emeklerini yer, insanlara muhtaç olmazlardı; ben de onları kendime örnek almak için çalışmalıyım.

• Dinim bana çoluk-çocuğumu, eşimi ve bakımını üstlendiğim kimseleri zayi etmemi yasakladı; bu nedenle onların ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmalıyım.

• Dinim bana insanlara faydalı olmayı emretti; bu nedenle onlara yardımcı olmak ve infak edebilmek için çalışmalıyım.

İşte bu tür güzel niyetlerle bir yandan para kazanırken, diğer yandan da Rabbinin rızasını kazanabilirsin.

İmam Gazalî *rahimehullah*, *'İhyâ'* adlı kıymetli eserinde bu söylediklerimizi şu özlü ifadeleriyle dile getirmiştir:

'Tacir bir kimse, malı ile cihad edenlerden olabilmek için, ticarete başlarken güzel niyet ve güzel inanç ile istemeye karşı iffetli davranmaya, insanlardan bir şeyler beklememeye, helal ile onlardan müstağni olmaya, kazandıklarıyla dine yardım etmeye ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılamaya niyet etmelidir. Ve yine Müslümanlara nasihat etmeye, kendi nefsi için sevdiğini başka insanlar için de sevmeye, alışverişinde adâlet ve ihsan yoluna tâbi olmaya ve pazarda gördüğü her işte emr-i bi'l maruf ve nehy-i ani'l münker yapmaya niyet etmelidir. Tacir kimse bu niyet ve inançları kalbinde taşıdığında, ahiret yolunda amel eden bir kimse olur. Eğer bu çalışma neticesinde mal elde ederse, bu, kâr üstüne kâr olur. Şayet dünyada zarara uğrasa ahirette kazanır.' [14]

Bu noktada, sürekli zihninde canlı tutman gerektiğine inandığımız önemli bir kaideyi zikrederek bu başlığı sonlandırmak istiyoruz: Unutma ki mümin, ameli ile kazanamadığını niyeti ile kazanır. Biraz önce zikrettiğimiz şeyleri her ne kadar pratik olarak uygulayamasan da, sen bunları yapmaya sadece niyet et. O zaman sırf bu niyetin sayesinde Rabbin sana onları yapmış gibi ecir verecektir inşâallah.

3. Evinden Çıkarken Dur ve Düşün...

İnsanlar evlerinden dışarı çıktıklarında, mutlaka ama mutlaka ya hayırlı işlere ya da şerli işlere doğru yol alırlar. Bunun bir üçüncü şıkkı yoktur. Sen de Müslüman bir tacir olarak evinin kapısına geldiğinde mutlaka bu iki guruptan birisindensin. Ya hayırlara koşturanlardan ya da şerle meşgul olacaklardan... Bu nedenle evinden ayrılacağında zikrettiğimiz gerçeği göz önüne alarak bir iç muhasebe yapmalı ve hangi amaçlar uğruna dışarıya çıktığının adını koymalısın.

Bu bağlamda sana, tam evinin kapısına geldiğinde kulağına küpe edeceğin iki hadis aktarmak istiyoruz. Sen bu iki hadisi kapıyı açacağında birkaç saniyeliğine bile olsa tefekkür eder ve gereğince amel etmek üzere kendine söz verirsen, o gün mutlaka hayırlarla karşılaşacağını ve şerden korunacağını sana temin edebiliriz.

Birinci Küpe: Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur:

"Her insan sabahleyin (pazara doğru) evinden ayrılır ve nefsini satılığa çıkarır. Ya onu (ateşten) azad eder, ya da helak eder." [15]

Evinden ayrılmak için kapıya geldiğinde önce bu hadisi aklına getir ve kendi kendine: *'Ben şimdi evimden ayrılacağım. Dışarı çıkıp dükkanıma vardığımda ya Allah'ın emir ve yasaklarına riayet edip nefsini cehennemden kurtaran bahtiyar kullardan olacağım;*

14. *İhyâu Ulûmi'd Din, 2/84*
15. *Müslim*

Ticaret ehli bir Müslüman, daha işine koyulmadan bu yerlerin Allah'ın haramlarının en çok işlenen mekânlardan birisi olduğunu bilerek işe başladığında, bu, onu daha temkinli davranmaya, buralarda ne gibi günahların işleneceğini öğrenmeye ve kendisini bunlardan evvelemirde alıkoymaya sevk edecektir.

ya da Allah'ın emir ve yasaklarını çiğneyip nefsini helake düçar eden bedbaht kimselerden olacağım. Ben bedbahtlardan ve kendisine karşı gelen kullarından olmayacağıma dair Rabbim sana söz verdim; bu nedenle benim şerle işim olmamalı. Ben hayra ve senin rızana koşmalıyım' de ve bundan sonra dışarı adımını at. Sen bu gerçeğin muhasebesini yaptıktan ve iç âleminde bir süreliğine de olsa Rabbinle konuştuktan sonra dışarı çıktığında –üstte de dediğimiz gibi– Allah'ın yardım ve inayetini yanında bulacak, günün bereketini görecek ve şerden uzak tutulduğuna şahit olacaksın. Lakin bu duygu ve düşüncelerden uzak, Allah'ı gündem etmeyen sıradan kullar gibi boş bir kalple evinden ayrılırsan, güne bir sıfır yenik başlayacak ve kendi aleyhinde nefsine ve şeytanına yardım etmiş olacaksın.

İkinci Küpe: Evinden çıkarken kulağına takacağın ikinci küpe Peygamber Efendimizin *sallallahu aleyhi ve sellem* şu hadisidir.

"Evinden ayrılan bir kimse yok ki, onun kapısında birisi meleğin, diğeri de şeytanın elinde olan iki bayrak olmasın. Eğer bu kişi Allah'ın sevdiği bir iş için evinden çıkarsa, melek onun peşine takılır ve evine dönünceye dek o meleğin bayrağı altında bulunur. Şayet Allah'ı kızdıracak bir iş için evinden çıkarsa, bu sefer şeytan onun peşine takılır ve evine dönünceye dek o şeytanın bayrağı altında olmaya devam eder." [16]

Sen evinin kapısına her geldiğinde mutlaka bu iki hadisi tefekkür et ve bir iç muhasebe yaparak dışarı adımını öyle at.

Bu arada, evden dışarı çıkarken yapılacak Nebevî duaları yapmayı da ihmal etme! Biz sana iki duayı nakletmek istiyoruz:

16. *İmam Ahmed ve Taberani*

1. Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur:

"Her kim evinden çıkarken:

بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللَّهِ

— Bismillâh, tevekkeltu 'alallâh, ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh/Allah'ın adıyla çıkıyorum. Ben Allah'a tevekkül ettim. Bütün güç ve kuvvet ancak Allah'ın yardımıyladır, derse kendisine:

— Doğruya iletildin, ihtiyaçların karşılandı, düşmanlarından korundun, diye cevap verilir. Ve şeytan kendisinden uzaklaşır." [17]

Ebu Davud'un rivayetinde şu ilave vardır:

"Şeytan, diğer şeytana der ki: Hidayet edilmiş, ihtiyaçları karşılanmış ve korunmuş kişiye sen ne yapabilirsin ki?" [18]

2. Ümmü Seleme annemiz *radıyallahu anha* der ki:

Nebî *sallallahu aleyhi ve sellem* evinden çıkacağı zaman şöyle dua ederdi:

بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ

"Allah'ın adıyla çıkıyorum. Ben Allah'a tevekkül ettim. Allah'ım dalalete düşmekten ve düşürülmekten, (günahlara) kaymaktan ve kaydırılmaktan, haksızlık yapmaktan ve haksızlığa uğramaktan, cahilce davranmaktan ve cahillerin davranışlarına muhatap olmaktan sana sığınırım." [19]

17. *Tirmizi, Nesai*
18. *Ebu Davud*
19. *Ebu Davud*

4. Çarşı-Pazarların Günahın En Çok İşlenen Yerler Olduğunu Aklından Çıkarma!

Bugün ticaret yapabilmek için yaşadığımız ortam gereği çarşı-pazarlara çıkmak ve iyisiyle-kötüsüyle her türlü insanın yoğun bir şekilde geldiği alışveriş merkezlerinde bulunmak durumundayız. Bazı kardeşlerimiz bundan müstesna olsa da, genelimizin durumu bu şekilde seyretmektedir. Ticaret ehli bir Müslüman, daha işine koyulmadan bu yerlerin Allah'ın haramlarının en çok işlenen mekânlardan birisi olduğunu bilerek işe başladığında, bu, onu daha temkinli davranmaya, buralarda ne gibi günahların işleneceğini öğrenmeye ve kendisini bunlardan evvelemirde alıkoymaya sevk edecektir. Bu da yoldaki felaketlerden daha etkin bir şekilde korunmasını sağlayacaktır.

Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*, çarşı-pazarların yeryüzündeki mekânlar içerisinde Allah'a en menfur yerler olduğunu bildirmiş ve biz Müslümanların buralara girip-çıkarken temkinli davranması gerektiğini öğütlemiştir. O, bir hadisinde şöyle buyurur:

"Bir beldede Allah'ın en sevdiği yerler oranın mescitleri, bir beldede en sevmediği yerler de oranın çarşı-pazarlarıdır." [20]

Tabiin neslinin büyüklerinden Malik bin Dinar'ın *rahimehullah* bu konuda şöyle dediği nakledilmiştir:

'Çarşılar malı artırma, dini kaybetme yerleridir.' [21]

Dolayısıyla, ticaretle uğraşan bir Müslüman, iş yerine geldiğinde bu yerlerin günah işlemeye müsait yerler olduğunu hatırında tutmalı ve orada kaldığı süre zarfında günaha düşmemek için sürekli kendisini murakabe etmelidir.

Laf buraya geldiğinde şu soruyu sormaktan kendimizi alamıyoruz: Acaba çarşı-pazarlar neden Allah'ın sevmediği yerlerdir?

Bunun elbette birçok nedeni vardır; ama buna sebep olan şeyleri kısaca şu şekilde maddeleyebiliriz:

1. Çarşı-pazarlar, öncelikle insanlara hep dünyayı hatırlatan ve onlara şu fâni âlemin çekici süslerini hoş gösteren yerlerdir. İnsanı alabildiğine dünyaya bağlayan her şey Allah katında menfur olduğu için Allah bu yerleri sevmez.

2. Bu yerler, insana Allah'ı ve ahireti unutturur. İnsana Rabbini unutturan her şey Allah katında sevimsizdir; bu nedenle Allah bu yerleri sevmez.

3. İnsanlar, buralarda çıkar ve menfaatleri uğrunda her türlü yalanı rahatlıkla söylerler. Yani bu yerler yalanın çokça konuşulduğu yerlerdir. Allah da yalanı ve yalancıyı sevmediği için, dolaylı olarak yalanın ve yalancının cirit attığı bu yerlerden de nefret eder.

4. Yine insanlar, Allah'tan korkmadan bu yerlerde birbirlerini aldatmaya çalışırlar. Kimi zaman mallarının kusurlarını gizleyerek, kimi zaman da iyi malları öne çıkarıp kötülerini arkada saklayarak müşterileri kandırmaya çalışırlar. Yani bu yerler kelimenin tam anlamıyla *'aldatma'* yerleridir. Allah da aldatma ve kandırmayı sevmediği için, dolaylı olarak aldatma ve kandırmanın kol gezdiği bu yerlerden de nefret eder.

5. Bu yerlerde malların daha çok satılması için yemine başvurulur. İnsanlar, kimi zaman çokça yemine, kimi zaman da yalan yere yemine sarılırlar. Allah, meşru bile olsa bir işte çokça yemin edilmesini veya yalan yere yemine başvurulmasını sevmez ve bu nedenle bu işlemin çokça gerçekleştiği yerler olan çarşı-pazarlardan nefret eder.

6. Bu yerlerde harama bakmak oldukça fazladır. Özellikle erkekler, bayan müşterileriyle ilgilenirken veya etraflarından kadınlar geçerken gözlerine kolay kolay sahip olamaz ve bu nedenle kendilerine haram olan kadınlara bakarlar. Benzeri durum tabii ki kadınlar için de geçerlidir. İşte bu yerlerde karşı cinse bakmak veya onlarla meşru olmayan çerçevede diyalog kurmak gibi şeyler çokça vuku bulduğu için Allah bu yerlerden nefret eder.

7. Ve yine bu yerler, birçok ahlaksızlığın fazlaca vuku bulduğu yerlerdir. Allah ahlaksızlığı ve ahlaksızları sevmediği için bu yerlerden nefret eder.

Allah'ın çarşı-pazarları sevmemesinin, bu saydıklarımızın haricinde de elbette birçok nedeni vardır. Bunlar bir çırpıda zikredebileceğimiz nedenlerdir.

İşte sen bu yerlere geldiğinde saydığımız ve saya-

---

20. *Müslim*
21. *Hilyetu'l Evliya, 2/385*

madığımız nedenlerden dolayı Rabbinin buralara iyi bir gözle bakmadığını bil ve ona göre tedbirini alarak hareket et. Bu sayede en azından kendini kötülükten daha iyi korumuş olursun.

5. Çarşı-Pazara İlk Giren ve Son Çıkan Sen Olma!

Çarşı-pazarlar, şeytanların insanları kandırmak ve günaha düşürmek için fırsat kolladıkları yerlerdir. Hatta Selman-ı Farisi'nin *radıyallahu anh* ifadesine göre buralar, şeytanların insanoğluna galebe çalmaya çalıştıkları *'savaş meydanları'*dır. Onlar, insanlarla buralarda büyük bir savaşa tutuşurlar ve onları yalana, yalan yere yemin etmeye, aldatmaya ve daha zikredemeyeceğimiz birçok günaha düşürmeye çalışır, onların ayaklarını kaydırmak için bu harp meydanlarında büyük bir mücadele verirler.

İmam Müslim'in Sahihi'nde geçtiği üzere Selman-ı Farisi *radıyallahu anh* şöyle demiştir:

"Şayet gücün yetiyorsa, çarşı-pazara ilk giren ve oradan en son çıkan kimse sen olma! Çünkü orası şeytanın savaş alanı olup bayrağını oraya diker."

Selman'ın *radıyallahu anh* kavlinde yer alan *"şayet gücün yetiyorsa..."* ifadesi, gerçekten de çok latîf ve çok yerinde söylenmiş bir sözdür. Zira bazı zamanlar vardır ki, Müslüman önemli bir işi gereği çarşıya ilk girmeye veya oradan en son çıkan olmaya mecbur kalabilir. Bu durumda çarşı veya pazarında en büyük düşmanının olduğunu bilerek hareket etmeli ve düşmanına karşı *'zikir'* ve *'dua'* kalkanına sarılarak tedbirini almalıdır.

Çarşı-pazara girerken nasıl bir kalkana sarılacağımızı Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bizlere göstermiştir. Buna göre bir Müslüman, çarşı-pazara girerken şöyle diyerek şeytana karşı tedbirini almalıdır:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ كُلُّهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Bu duanın Türkçe okunuşu şöyledir:

"Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehu'l-mulku ve lehu'l-hamdu yuhyî ve yümîtu ve huve hayyun lâ yemûtu bi yedihi'l-hayru kulluhu ve huve 'alâ külli şey'in kadîr."

Anlamı ise şu şekildedir:

"Allah'tan başka (hak) ilah yoktur, O tekdir, O'nun hiçbir ortağı yoktur, hakimiyet ve hamd yalnızca O'na aittir. Hayatı O verir, ölümü de O verir. O Hayy olandır/diridir, ölümsüzdür. Hayırların tümü O'nun elindedir. O her şeye kâdirdir." [22]

Selman'ın *radıyallahu anh* üstte geçen sözünün bir benzeri Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den de nakledilmiştir. O, şöyle buyurmuştur:

"Çarşı-pazara ilk giren ve oradan en son çıkan sen olma! (Çünkü) Şeytan orada yumurtlar ve orada yavru çıkarır." [23]

Şeytanın oraya yumurtlamasından ve oraya yavru bırakmasından kasıt; orayı mesken edinmesi ve insanları yoldan çıkarmak için kendi çocukları olan avânesini/askerlerini oraya konuşlandırmasıdır. Demek ki, çarşı-pazarlarda tek bir şeytan değil, şeytanlar ordusu cirit atmaktadır ve bu bizim daha tedbirli olmamızı gerekli kılmaktadır.

Bu başlıkla alakalı sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Çarşı-pazara ilk giren ve oradan en son çıkan olmamak, âlimlerimizin zikrettiğine göre ticaretle meşgul olan her Müslümanın dikkat etmesi gereken ticaret âdabındandır. İşinden bereket uman bir Müslümanın mutlaka bu âdaba riayet etmesi gerekir. Ayrıca bu, şeytanın en büyük tuzaklarına düşmekten Müslümanı koruyan bir husustur. Unutmamak gerekir ki, düşman en büyük ve en öldürücü darbelerini ilk safta karşısına çıkanlara indirir!

◆ ◆ ◆

Değerli tacir kardeşim, bu sayıdaki yazımızda izah edeceğimiz başlıklar bunlar. Bu son başlıkla yazımızı noktalıyor ve kalan nasihatlerimizi diğer yazımıza bırakarak sana veda ediyoruz. Rabbim izin verirse bir sonraki yazımızda Müslüman bir tacir olarak dikkat etmen gereken diğer şeyleri yine maddeler hâlinde sana hatırlatmaya devam edeceğiz. Yüce Allah, yazdıklarımızdan önce bizleri, sonra da sen değerli kardeşimizi müstefîd kılsın.

Bir sonraki yazımızda buluşmak dileğiyle, fî emânillâh...

---

22. *İbni Mace*
23. *Taberani*

Mescid-i Dırar ve Düşündürdükleri

Özcan YILDIRIM
ozcanyildirim@tevhiddergisi.net

Allah'ın indirdiği pak şeriatı elinin tersi ile iten bir devleti meşrulaştırmak için adeta seferber olan ve yeryüzünde küfrün taşıyıcı kolonları vazifesini gören bu hıyanet kurumu ve dairelerinden teberri etmek, her Müslümanın üzerine düşen vazifelerden biridir.

Bizleri nice hayırlı amellere muvaffak kılan Allah'a hamd olsun. Salât ve selam kendisinden sonra nebi olmayacak olan Rasûlullah'ın üzerine olsun…

Önceki yazılarımızda siyer ve tarih kitaplarından bilgi düzeyinde aktarmaya çalıştığımız Mescid-i Dırar hâdisesine dair düşündüklerimizi bu ay sizlerle paylaşmaya çalışacağız inşaallah.

1. Tevbe 107-110. Ayetler Bağlamında Mescid-i Dırar'ın Fonksiyonel Yapısı

Mescid-i Dırar'ın fonksiyon itibari ile Mescid-i Nebevi'ye alternatif olarak yapıldığını görmekteyiz. Bunu tarihsel bilgi ışığında detaylı bir şekilde ele almıştık. Ayrıca bu hâdisenin üzerine bir ayet inmiş ve bu ayet de onların hangi amaçlarla bu eylemi gerçekleştirdiklerini açığa çıkarmıştır.

"Zarar vermek, inkârı (pekiştirmek), müminlerin arasını ayırmak ve daha önce Allah'a ve elçisine karşı savaşanı gözlemek için mescid edinenler ve: "Biz iyilikten başka bir şey istemedik" diye yemin edenler (var ya,) Allah onların şüphesiz yalancı olduklarına şahidlik etmektedir. Sen bunun (böyle bir mescidin) içinde hiçbir zaman durma. Daha ilk gününden takva temeli üzerine kurulan mescid, senin bunda (namaza ve diğer işlere) durmana daha uygundur. Onda, arınmayı içten arzulayan adamlar vardır. Allah arınanları sever. Binasının temelini, Allah korkusu ve hoşnutluğu üzerine kuran kimse mi hayırlıdır, yoksa binasının temelini göçecek bir yarın kenarına kurup onunla birlikte kendisi de cehennem ateşi içine yuvarlanan kimse mi? Allah, zulmeden bir topluluğa hidayet vermez. Onların kalpleri parçalanmadıkça, kurdukları bina kalplerinde bir şüphe olarak sürüp gidecektir. Allah bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir." [1]

1. 9/Tevbe, 107-110

Kurtubi, bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: *'Bu ayet, rivayet edildiğine göre, Ebu Âmir er-Rahib hakkından inmiştir. Çünkü sözü geçen bu kişi, Bizans Kayseri'nin yanına gitmiş, orada Hristiyanlığı kabul etmiş, Kayser de, kendilerine pek yakında yanlarına geleceğine dair söz vermişti. Bunun üzerine onlar da orada Kayser'in gelişini gözetleyip beklemek üzere Mescid-i Dırar'ı inşa ettiler.'*

İbni Kesir tefsirinde şöyle der: *'Bu ayetlerin indiriliş sebebi şudur: Rasûlullah Medine'ye gelmeden önce, Hazreç kabilesinden Rahip Ebu Amr denen bir adam vardı. Cahiliye döneminde Hristiyan olmuş, ehli kitaba ait bilgiler okumuştu. Cahiliye döneminde tek başına ibadet ederdi. Hazreç kabilesinde büyük bir saygınlığa sahipti. Rasûlullah Medine'ye hicret ettiği, Müslümanların etrafında toplandığı, artık İslam'ın sesi yükselmeye başladığı ve yüce Allah, Bedir günü onlara zafer bahşettiği zaman, melun Ebu Amr salyalarını dökerek düşmanlığını açığa vurdu. Sonra da kaçıp Mekke kafirlerinin, Kureyş müşriklerinin yanına gitti. Onları Rasûlullah'a karşı savaşmaya teşvik etti. Kendilerine katılan diğer Arap kabileleriyle birlikte Uhud savaşı yılı harekete geçtiler. O sene Müslümanlara olan oldu. Allah onları imtihandan geçirdi ve sonuçta Allah'tan korkanlar kazandı. İşte bu fasık adam, iki saf arasında bazı çukurlar kazmıştı. Bu çukurlardan birine Rasûlullah da düşmüştü. O gün yaralanmış, yüzü yarılmıştı. Sağ alt dişlerinden biri kırılmış, başı da yarılmıştı. Savaş başlamadan önce Ebu Amr, kavmi olan ensara doğru seslenmiş, onları kendisine yardım etmeye, kendisine uymaya çağırmıştı. Onun sesini tanıdıkları zaman şöyle karşılık vermişlerdi: 'Allah seni kör etmiş ey fasık, ey Allah'ın düşmanı .' onu kovalayıp sövmüşlerdi. O da, 'Allah'a and olsun ki; kavmim benden sonra bozulmuş' diyerek geri dönmüştü.*

Kaçmadan önce Rasûlullah onu Allah'ın dinine çağırmış, ona Kur'an okumuştu. Müslüman olmak istememiş, inatlaşmıştı. Bunun üzerine Rasûlullah 'Uzak ve kovulmuş olan ölsün' diye beddua etmişti. İşte bu beddua tutmuştu. Şöyle ki, bu adam Uhud savaşı sonrasında Peygamberimizin gitgide güçlendiğini ve üstünlük sağladığını görmüştü. Bunun üzerine Bizans İmparatoru Heraklius'un yanına gitmiş ve Rasûlullah'a karşı ondan yardım istemişti. İmparator ona yardım sözü vermiş, iyilikte bulunmuş ve yanında tutmuştu. Bunun üzerine ensar arasındaki bir grup münafık ve kararsızlara bir mektup yollayarak; yakında bir orduyla gelip Peygamberle savaşacağını, onu yenip geldiği yere göndereceğini vadetmişti. Bunun için kendisine bir sığınak hazırlamalarını, böylece göndereceği mesajları orada almalarını istemişti. Bu, aynı zamanda geldiğinde kendisi için de bir karargah olacaktı. Bunun üzerine Kuba Mescidi'nin yakınında bir mescid inşa etmeye başladılar. Rasûlullah Tebuk seferine çıkmadan önce, binayı tamamladılar. Peygamberden yanlarına gelmesini, mescidlerinde namaz kılmasını istediler. Amaçları, Peygamberin namazını mescidlerinin meşruluğuna kanıt olarak kullanmaktı. Ayrıca bu mescidi, sırf karanlık gecelerde zayıf ve sakatların namaz kılmaları için inşa ettiklerini söylediler. Fakat yüce Allah, Peygamberini orada namaz kılmaktan korudu. Peygamberimiz 'Şu anda sefere çıkmak üzereyiz, dönüşte inşaallah' dedi. Tebuk seferinden Medine'ye dönerken, iki veya üç günlük yolu kalmışken, Cebrail indi ve bu zarar amaçlı mescid hakkında (Mescid-i Dırar) haber verdi. Bunu kuranların daha ilk günden takva esası üzerine kurulan kendi mescidlerindeki -Kuba mescidi- mümin cemaat arasında ayrılık çıkarmayı amaçladıklarını, niyetlerinin küfür olduğunu bildirdi. Bunun üzerine Peygamberimiz Medine'ye varmadan önce Müslümanların gidip o mescidi yıkmalarını emretti.' [2]

Artık İslam'ın sesi yükselmeye başladığı ve yüce Allah, Bedir günü onlara zafer bahşettiği zaman, melun Ebu Amr salyalarını dökerek düşmanlığını açığa vurdu. Sonra da kaçıp Mekke kafirlerinin, Kureyş müşriklerinin yanına gitti. Onları Rasûlullah'a karşı savaşmaya teşvik etti.

2. *İbni Kesir bunu, İbni Abbas'tan, Said bin Cübeyr'den, Mücahit'ten, Urve bin Zübeyr'den ve Katade'den de rivayet etmiştir.*

Seyyid Kutub *rahimehullah* bu ayetin tefsirinde şu güzel tespitleri yapmaktadır:

'Peygamberimiz döneminde İslam ve Müslümanlara bir komplo merkezi olarak kurulan bu mescid, -Mescid-i Dırar- sırf Müslümanlara zarar verme, Allah'ı inkâr etme, gizliden gizliye Müslüman topluma komplolar düzenleyenlerin toplantılarını kamufle etme ve din perdesi altında bu dine darbeler indiren, din düşmanlarının yardımlaşmalarını örtbas etme amacına yöneliktir.

Bu mescid, bu dinin düşmanlarının başvurduğu iğrenç planlara uygun olarak değişik görünümler altında ortaya çıkmaktadır. Görünürde İslam'dan yana, gizliden gizliye de İslamı ortadan kaldırma ya da kötüleme yahut karıştırma veya basitleştirme amacına yönelik bir hareket olarak belirir. Kimi zaman, arkasına gizlenip bu dine darbeler indirmek için din maskesine bürünen rejimlerin kılığında ortaya çıkar kimi zaman da İslam'ın boğazlandığını, yok edildiğini görüp de bu yüzden üzülenleri uyutmak için çeşitli örgütler, kurumlar, İslam'dan söz eden kitap ve araştırmalar kılığında... Böylece İslam'ın ortadan kaldırıldığına üzülen insanlar bu teşkilâtlar ve kitaplar aracılığı ile, 'İslam ayaktadır, onun için korkacak bir şey yok, üzülmeniz yersizdir' telkinleriyle uyutulurlar. Bu zarar amaçlı mescid, değişik görünümler altında ortaya çıkmış, çıkmaya devam edecektir de.

Zarar amaçlı mescidler (Mescid-i Dırarlar) birçok görünümler altında belirebilecekleri için, bunları ortaya çıkarmak, üzerlerindeki yanıltıcı maskeleri indirmek, gerçek mahiyetlerini ve gizli amellerini insanlara açıklamak kaçınılmazdır. Aşağıdaki net ve güçlü açıklama, Peygamberimiz; döneminde Dirar mescidinin ne şekilde ortaya çıkarıldığına bizim için bir örnek oluşturmaktadır.

Kur'an'ın eşsiz ifade tarzı burada hareket dolu bir tablo çiziyor. Bu tablo, zarar amaçlı mescid ile, hedeflenen amaca yönelik olarak takva mescidinin yanında inşa edilen tüm mescid-i dırarların akıbetini açıklıyor. Perde arkasında iğrenç niyetleri gizleyen yanıltıcı her girişimin sonucunu ortaya koyuyor. Aynı şekilde günahlardan arınmak için çabalayanlara, kendilerine yönelik komplolara karşı güvence veriyor. Komplocular, istedikleri kadar iyilik sever pozlarına bürünsünler, onlara hiçbir zarar veremeyeceklerdir:

'Yapısını Allah korkusu ve hoşnutluğu temeli üzerine kuran mı hayırlıdır, yoksa yapısını koymak üzere olan bir yarın kenarı üzerinde kurup da o yarla birlikte cehenneme koyan kimse mi hayırlıdır? Allah zâlimler grubunu doğru yola iletmez.'

Bir an durup, köklü, sağlam ve güvenli takva binasına bir göz atalım. Sonra öbür tarafa bakıp, zarar binasını kurmak için alelacele başlatılan hareketi gözleyelim. Bu bina, kaymak üzere olan bir yarın kenarı üzerinde kurulmuştur... Kaymaya yüz tutmuş bir uçurumun kenarında yıkılmaya müsait kaygan bir zemin üzerinde kurulmuştur. Bir an bakıyoruz ki, bu bina sarsılıyor, kayıyor, yıkılıyor... Çöküyor... Darmadağın oluyor... Uçuruma yuvarlanıp gidiyor... Uçurum bu binayı tutuyor birden... Korkunç bir şey!.. Bu uçurum cehennem ateşidir... 'Allah zâlimler güruhunu doğru yola iletmez.'

Bu dine komplo düzenlemek için bu binayı kuran müşrik-kâfirleri Allah doğru yola iletmez.

Dehşet verici bir sahnedir bu. Hareket dolu, etkileyici bir sahne. Bu sahneyi birkaç kelime tasvir edip canlandırıyor... Amaç, komplocu, kâfirlik ve münafıklık davaları karşısında, hak davasının bağlılarının kendilerinden ve davalarının akıbetinden emin olmalarını sağlamaktır. Komplo ve zarar verme temelleri üzerine yapılarını yükseltenler karşısında, takva temeline dayalı olarak yapılarını kuranlara güvence vermektedir.

Kur'an'ın eşsiz ifadesinin canlandırdığı son sahne, dırar mescidinin kötü kurucularının kişiliklerinin üzerindeki etkilerine ilişkindir. Bu etkiler, bütün dırar mescidlerinin kurucuları için geçerlidir.' [3]

Mescid-i Dırar'ın ayetteki fonksiyonel yapısını dört başlıkta toplayabiliriz:

1. Zarar vermek

2. Küfrü kuvvetlendirmek, yaymak

3. Müslümanların arasını bölmek

4. Allah ve Rasûlü'ne karşı savaş açanları gözetlemek

Bunların hepsi bize bu vasıfları taşıyan yerlerin Mescid-i Dırar niteliği taşıdığını göstermektedir. İçe-

3. *Fi Zilali'l Kur'ân*

risinde namaz kılınamayacağı gibi, İslami bir devlette bunların izale edilmesi gerekir.

İbni Kayyım *rahimehullah* şöyle demiştir: *'Mescid-i Dırar'ın yapılış amacı müminlere zarar vermek, onların arasını ayırmak ve münafıklara bir sığınak olması(nı sağlamak) olduğuna göre, halifeye durumu böyle olan her mekânı ya yıkmak ve yakmak suretiyle ya da şeklini değiştirip yapılış amacından onu çıkarmak suretiyle işlevsiz hâle getirmesi vaciptir.'* [4]

Bugün din adı altında İslam'a karşı *'Hıyanet'* cübbesini kuşanan, bu misyonu taşıyan ve kendi batıllarını türlü desiselerle avama empoze eden Diyanet kurumunun devlet dairesini aratmayan yerleri de buna en güzel örnektir. Allah'ın indirdiği pak şeriatı elinin tersi ile iten bir devleti meşrulaştırmak için adeta seferber olan ve yeryüzünde küfrün taşıyıcı kolonları vazifesini gören bu hıyanet kurumu ve dairelerinden teberri etmek, her Müslümanın üzerine düşen vazifelerden biridir.

2. Davaya Yapılan Yanlış ile Şahsa Yapılan Yanlış Bir Olmaz

Ömer'in *radıyallahu anh* halifeliği döneminde Kuba mescidi cemaati, Mücemmi'nin kendilerine imamlık yapması için Ömer'den izin istediler. Ömer; *'Asla! Bu, Mescid-i Dırar'ın imamı değil miydi?'* demiştir. Bunun üzerine Mücemmi', o zaman o mescidi yapanların gizli amaçlarını bilmediğini, genç ve içlerinde güzel Kur'an okumasını bilen biri olarak onlara imamlık yaptığını söyledi ve *'Eğer amaçlarını bilseydim onlara asla imamlık yapmazdım. Yaptığımın günah olduğunu bilmiyordum'* diye kendisini savundu. Halife Ömer, onun bu savunmasını ve pişmanlığını haklı bulup kabul etti ve kendisine Kuba Mescidi'nde namaz kıldırma izni verdi.[5]

Ömer'in yaptığı bu tavır bizlere bu konuda güzel bir yol göstermektedir. Ömer *radıyallahu anh* İslam davasına yapılan yanlışı asla kabul etmiyor ve onun İslam davasına nasıl bir yanlış yaptığını da hatırından çıkarmıyor.

Küresel İslam daveti sancağını yükseklere taşıma gayreti içerisinde olan bireylerin bu hassas noktayı gözlerinden kaçırmaması gerekir. Müslüman kardeşlerimizden biri bize kendi şahsiyetimiz veya şahsi değerlerimize yönelik bir yanlış yaptığında bu konuda afv yolunu tutmalıyız. Fakat İslam davasına, İslam cemaatine, gözümüzü kırpmadan kendi benliğimizi feda etmemiz icab eden menhecimize yanlış yaptığında bu konuda müsamahakâr davranmamalıyız. **Davamız ve menhecimiz hepimizin tutunduğu sancak misalidir. Herkes zarar görebilir, yaralanabilir, sancak uğrunda canını verebilir. Fakat sancak daima dalgalanmalı, yere düşmemelidir. Davanın sancağı için bireyler düşebilir, fakat bireyler için davanın sancağı asla düşmez.**

Karşımızdaki kardeşimiz bizim şahsi değerlerimizi kırabilir ve bu bizde bir tesir bırakabilir. Fakat bunu asla ona öfke ve daimi bir kine dönüştürmemeliyiz. Bu fıtratı bozulmuş kimselerin ahlakıdır. Fıtratı sağlam olan kişi ise değerleri için yaşar. Değerlerine zarar geldiği zaman aslan misali, kendi şahsiyetine zarar geldiği zaman ise affedicidir.

Davet sancağına yanlış yapan, onun düşmesine yönelik her türlü girişimde bulunanı affetmek bizim harcımız değildir. Bugün ilkelerine bağlı kalan devletler dahi bu ayrımı iyi yapabilmekte ve kendi sistemlerine yönelik her türlü girişimi bertaraf etmek için ağır yaptırımlar uygulamaktadırlar. Elbette ki İslam nizamı küfür, tuğyan ve zulüm devletleri ile eşdeğerde değildir. Fakat devletler bu yönü ile kendi sistemlerinin bekası için bunu yapmak zorundadırlar. İşte İslam nizamı da böyledir. İslam cemaatinin emiri/halifesi veya memuruna şahsi bir yanlış yapılabilir ve bunda afv yolunu tutmak Allah'ın bir tavsiyesidir. Fakat halife veya memur üzerinden cemaate/devlete

4. *Zâdu'l Meâd, 3/571*
5. *Kurtubi*

yönelik hangi girişim olursa affedilmez, hatta ağır bir şekilde cezalandırılmayı hak eder. Bu iki ayrımı doğru yapmak gerekir.

Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* hayatına baktığımızda kendi şahsına yapılan bütün yanlışları affettiğini, İslam davasına yapılanlara ise en sert şekilde karşılık verdiğini görebilmekteyiz.

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* *"Af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden uzak dur!"* [6] emri gereğince insanlara karşı sürekli affedici olmuş ve onların kötülüklerine iyilikle karşılık vermiştir. Bu bağlamda İmam Buhari, Aişe'nin *radıyallahu anha* *"Allah'ın Rasûlü kendi şahsıyla ilgili olarak hiç kimseden intikam almazdı, fakat eğer Allah'ın bir yasağı çiğnenmişse Allah için bunu cezalandırırdı"* sözünü nakletmektedir.[7]

Yine Müslim'de geçen hadiste Aişe *radıyallahu anha* şöyle nakleder:

"Rasûlullah Allah yolunda savaş dışında ne bir kadına ne de bir hizmetçiye kısaca hiç kimseye ve hiçbir şeye eliyle vurmadı. Kendisine kötülük yapan kimselerden intikam almaya kalkmadı. Sadece Allah'ın yasak ettiği şeyler çiğnenince o yasağı çiğneyenlerden Allah adına intikam alırdı." [8]

Enes bin Malik *radıyallahu anh* anlatıyor:

"Rasûlullah ile beraber yürüyordum. Üzerinde Necran kumaşından yapılmış sert kenarlı bir cübbesi vardı. Bir bedevi ona arkasından ulaşarak cübbesinden kuvvetlice çekti. Rasûlullah'ın ensesine baktım ki bedevinin kuvvetli çekişinden cübbenin sertliği oraya iz bırakmıştı. Bedevi: 'Ey Muhammed, sendeki Allah malından bana verilmesi için emret.' dedi. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem *bedeviye döndü ve güldü, sonra da ona bir şey verilmesini emretti."*

Bu, Allah Rasûlü'nün kendi şahsına yapılanlara karşı olan tavrı...

Fakat aynı Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* başka olaylarda farklı tepkiler ortaya koymuştur:

Enes *radıyallahu anh* şöyle demiştir:

"Ukl (veya Ureyne) kabilelerinden bazı kimseler Medine'ye geldiler. (Medine'nin havası onlara iyi gelmediğinden) Karınları ağrıdı. Bunun üzerine Rasûlullah onlara, yeni yavrulamış develerin süt ve idrarlarından İçmelerini tavsiye etti. Onlar da (zekat) develerinin bulunduğu yere giderek Rasûlullah'ın emrini aynen yaptılar, zamanla iyileştiler. İyileştikten sonra, bu hayvanlara bakan görevli çobanı öldürerek ümmetin beytul malına ait zekat develerini alıp kaçtılar. Rasûlullah bu haber gündüzün hemen ilk saatlerinde kendisine ulaşınca onları takip etmek üzere bir grup gönderdi. Bu kişiler güneş yükselince, adamları yakalayıp getirdiler. Rasûlullah el ve ayaklarının kesilmesini emretti. Bunların gözlerine mil çekildi. 'Harre' denilen sıcak yere atıldılar, su istemelerine rağmen kendilerine su verilmedi."

Ebu Kılabe şöyle demiştir:

"Bunlar hırsızlık yaptılar, adam öldürdüler, iman ettikten sonra inkar ettiler, Allah ve Rasûlü'ne karşı harp ilan ettiler." [9]

Allah Rasûlü'nün bu denli karşılık verdiğine ender rastlarız. Bunun sebebi de ümmete ait olan beytul mala yapılan yanlıştır. Bundan ötürü de Allah Rasûlü davaya yapılan yanlışta katı ve tutucu davranmıştır.

Bizler de Müslüman kardeşlerimizle bir arada bulunmakta, onlarla çeşitli muamelelerin içerisine girebilmekteyiz. Karşımızdaki kardeşimiz bizim şahsi değerlerimizi kırabilir ve bu bizde bir tesir bırakabilir. Fakat bunu asla ona öfke ve daimi bir kine dönüştürmemeliyiz. Bu fıtratı bozulmuş kimselerin ahlakıdır. **Fıtratı sağlam olan kişi ise değerleri için yaşar. Değerlerine zarar geldiği zaman aslan misali, kendi şahsiyetine zarar geldiği zaman ise affedicidir.**

Bir sonraki yazımızda konumuza devam edeceğiz inşaallah.

Allah'ım! Sana hamdederek, seni tüm noksanlıklardan tenzih ederim. Senden başka hakkıyla ibadete layık hiçbir ilah olmadığına şahitlik ederim. Senden bağışlanma diler ve sana tevbe ederim.

'Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun' duamız ile...

6. 7/Araf, 199
7. Buhari
8. Müslim
9. Buhari

Mekkelilerin aldıkları boykot kararı, tecritin uzun bir süre delinememesi, Müslümanların bu süreçte fire vermeden sabit durabilmeleri ve ambargonun organize bir çalışma ile ortadan kalkması teşkilatlı bir şekilde hareket etmenin faydalarını gösteren olaylar zinciridir.

Boykot Yılları

Enes YELGÜN
enesyelgun@tevhiddergisi.net

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a; salât ve selam, O'nun Rasûlü'ne olsun.

Mekkeli müşrikler risalet nurunun kalpleri aydınlatmasını engellemek için azami çaba sarf ediyorlardı. Ancak *'İşte şimdi bitirdik'* dedikleri her anda bir kez daha yanıldıklarını anlıyorlar ve onları hayal kırıklığına uğratacak hâdiseler ile karşılaşıyorlardı. Mesela, İslam davetini işkenceler ile bastırmaya çalışacaklarını düşünmüşler; ama davetin Habeşistan'a ulaşmasına vesile olmuşlardı. Peygamberin *sallallahu aleyhi ve sellem* Taif Seferi'nin sonucunda artık davetin inişe geçeceğini düşünerek daha da azgınlaşmışlar; ama Daru'n Nedve'nin daimi üyelerinden Ömer'in *radıyallahu anh* Müslüman olması ile çılgına dönmüşlerdi.

Mekke'nin ileri gelenleri tüm bu uğraşların sonuç vermediğini görünce sıkıntının çözümünün Allah Rasûlü'nü ortadan kaldırmaktan geçtiğinde karar kıldılar. Bunun için ilk önce diplomatik yolları kullanıp Ebu Talib'e gittiler. Fakat Allah Rasûlü'nün amcası onların bu tekliflerini reddetti.

Ebu Talib'i güzel yoldan ikna edemeyeceklerini anlayan Mekkeliler, Daru'n Nedve'de bir araya gelip Beni Haşim'in altına imza atmayacağı bir metin hazırladılar. Bu metne göre öldürülmesi için Rasûlullah kendilerine teslim edilinceye kadar Haşim oğullarından gelecek barış dileğinin asla kabul edilmeyeceği ve kendilerine acınmayacağı, onlara kız verilmeyeceği ve onlardan kız alınmayacağı, onlara bir şey satılmayıp onlardan bir şey satın alınmayacağı, onlarla oturulmayacağı, görüşülmeyeceği, konuşulmayacağı ve onların evine gidilmeyeceği kararlaştırıldı.

Bu anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra Mekke'nin değişik yerlerindeki Müslümanlar da Allah Rasûlü'nün akrabalarının olduğu mahalleye taşındılar. Doğal olarak bu sadece ekonomik bir boykot değil aynı zamanda coğrafi bir tecrit hâline geldi.

Yaklaşık üç yıl süren bu ambargo sırasında Beni Haşim kavmiyetçilik bağları ile müthiş bir direnç gösterdi. Ebu Talib yeğenine yapılacak bir kötülüğü engellemek için her gece Allah Rasûlü'nün yatağına akrabalarından birisini yatırıyordu.

Ambargo süresince zengin Müslümanlar mallarının hepsini tecrit altında yaşayan Müslümanların hizmetine sundular. Ancak hem ticaret yasağı hem de temel ihtiyaçlara biçilen fahiş fiyatlar kısa zamanda eldeki mal varlıklarını tüketti.

Uzaktan Beni Haşim ile akrabalık bağı bulunan ya da vicdanı sızladığı için harekete geçen bazı kişiler ambargoyu delmek için çalıştılar. Ancak Mekkeli müşrikler bu sefer çok kararlı idiler ve en ufak bir girişimi dahi kabul etmiyorlardı. Ebu'l Bahteri'nin Ebu Cehil ile diyaloğu bunu gösteren delillerden bir tanesidir:

"Birgün Ebu Cehil, Hakim bin Hizam'a rastladı. Onun yanında halası Hatice binti Huveylid'e götürmek üzere buğday taşıyan bir çocuk vardı. Hatice, Rasûlullah'ın yanında Şi'b'de bulunuyordu. Ebu Cehil, Hakim bin Hizam'a şöyle dedi:

— Beni Haşim'e yiyecek mi götürüyorsun? Vallahi seni ve yiyeceğini Mekke'de ifşa edinceye kadar burada bekleyeceksin.

Bunun üzerine Ebu'l Bahteri bin Haşim geldi ve:

— Ondan sana ne, dedi.

Bunun üzerine o dedi ki:

— Beni Haşim'e yiyecek taşıyor.

Ebu'l Bahteri:

— Halasının onun yanında yiyeceği varmış ondan getirmesini istemiş. Halasının yiyeceğini götürmesinden onu men mi ediyorsun? Adamın yolunu serbest bırak, gitsin." dedi.

Fakat Ebu Cehil direndi. Bunun üzerine birbirlerine girdiler. Ebu'l Bahteri bir deve kemiğini aldı ona vurdu ve başını yardı, onu ayağının altına aldı ve sertçe çiğnedi. Hamza bin Abdulmuttalib onun yakınında bunu görüyordu. Onlar bu kavganın Rasûlullah'a ve ashabına duyrulmasını istemiyorlardı. Çünkü bu durum sahabeleri sevindirecekti." [1]

Müslümanların ve Beni Haşim'in yaşadığı sıkıntılı süreç üç sene kadar sürdü. Sonunda vicdanlı bazı kişilerin organizesi ile Allah *subhanehu ve teâlâ* yardımını gönderdi ve ambargo ortadan kalktı. Müslümanlar büyük bir sınavı daha alınlarının akıyla geçmiş oldular.

İlk önce bu tecritin nasıl kırıldığını anlatan rivayeti aktaralım , daha sonra da ambargo yıllarından çıkarttığımız bazı dersleri zikretmeye çalışalım.

"Bir gün Hişam bin Amr, Züheyr bin Ebu Ümeyye bin Muğire'ye gitti. Hişam dedi ki:

— Ey Züheyr! Bildiğin gibi, dayıların herhangi bir şey satamazlar, onlardan da bir şey satın alınmaz. Onlara kız verilmez, kızlarıyla da evlenilmez. Onlar bu hâlde iken yemek yemeye, elbiseler giymeye ve evlenmeye gönlün nasıl razı olur? Ben Allah'a yemin ederim ki şayet onlar Ebu'l Hakem bin Hişam'ın dayıları olsalardı bu boykotta sen onu desteklediğin gibi onlar da senin aleyhine seni desteklemezdi.

Züheyr:

— Yazık sana ey Hişam! Benim elimden ne gelir ki? Hem ben tek kişiyim. Allah'a yemin ederim ki şayet benimle beraber bir kişi daha olsaydı o sahifeyi bozmak için direnirdim ve onu bozardım, dedi.

Hişam:

— Bir kişi bulmuşsundur.

Züheyr:

— O kimdir, dedi.

Hişam:

— Benim, dedi.

Züheyr de ona:

— Üçüncü bir adam bul, dedi.

Bunun üzerine Hişam, Mut'im bin Adiyy'e gitti ve şöyle dedi:

— Ey Mut'im! Beni Abdi Menaf'tan iki kabilenin yok olmasına razı olur musun? Halbuki sen buna şahit oluyorsun. Bu konuda da Kureyş'e yardım ediyorsun. Allah'a and olsun ki eğer siz onlara bu imkanı verirseniz Kureyş bundan geri kalacak değildir.

Mut'im;

— Yazık! Benim elimden ne gelir, Ben ancak bir ferdim. dedi.

Hişam:

— İkinci bir kişi bulmuşsundur.

Mut'im:

— Kim o, deyince Hişam:

— Benim, cevabını verdi.

---

1. *Siyeri İbni Hişam*

Bu sefer Mut'im:

— Bize üçüncü kişiyi ara, dedi.

Hişam da:

— Züheyr bin Ebi Umeyye'dir, dedi. Mut'im bu defa da:

— Bize dördüncü bir kişiyi ara, dedi.

Bunun üzerine Hişam, Ebu'l Bahteri bin Hişam'a gitti ve ona Mut'im bin Adiyy'e söylediklerinin benzerini söyledi. O:

— Buna yardım edecek bir kimse var mıdır; diye sordu. Hişam:

— Evet, dedi. O:

— Kimdir, dedi.

Hişam:

— 'Züheyr bin Ebi Ümeyye ve Mut'im bin Adiyy ve seninle birlikte benim' dedi. O:

— Bize beşinci kişi ara, dedi.

Bunun üzerine Zem'e bin el-Esved bin Muttalib'e gitti, ve onunla konuştu ve ona onların akrabalığını ve haklarını anlattı. O da ona şöyle dedi:

— Beni kendisine çağırdığın bu işe yardım edecek bir kimse var mıdır? O:

— Evet dedi. Sonra ona bu kimselerin isimlerini söyledi.

Hişam ve arkadaşları bir gece, Hacun denilen yerin önünde buluşmak üzere sözleştiler. Ve orada toplandılar. Söz birliği ettiler ve sahife hakkında onu bozuncaya kadar kıyam etme üzerine and içtiler.

Züheyr dedi ki:

— Ben sizin ilk olanınızım. O hâlde ilk konuşan ben olacağım.

Sabah olduğu zaman toplantı yerlerine gittiler. Züheyr'in üzerinde bir hülle vardı. Beyti yedi defa tavaf etti. Sonra insanlara dönerek şöyle dedi:

— Ey Mekke halkı! Beni Haşim, onlara bir şey satılmaz ve onlardan bir şey satın alınmaz vaziyette helak olmak üzere iken biz yemek yiyip elbiseler giyebilir miyiz? Allah'a yemin olsun ki, işte akrabaları birbirinden ayıran bu zalim sahife yırtılıncaya kadar oturmayacağım.

O sırada mescidin bir yanında bulunan Ebu Cehil şöyle dedi:

— Yalan söyledin. Allah'a yemin ederim ki o yırtılmayacak.

Zem'e bin Esved ona hitaben dedi ki:

— Allah'a andolsun ki en yalancı sensin. O sahife daha yazılırken onun yazılmasına razı olmadık.

Ebu'l Bahteri de şöyle dedi:

— Zem'e doğru söyledi. Onda yazılanlara biz razı olmuyoruz ve onu kabul etmiyoruz.

Mut'im bin Adiyy de:

— Siz ikiniz de doğru söylediniz. Bunun başkasını söyleyen yalan söyler. Ondan ve onun içindeki yazılan şeylerden Allah'a sığınıyoruz.

Hişam bin Amr da bunların bir benzerini söyledi. Bunun üzerine Ebu Cehil şöyle dedi:

— Bu, geceden kararlaştırılan bir iştir. Onun hakkında bundan başka bir yerde karar verilmiştir.

Ebu Talib de mescidin bir yanında oturmaktaydı. Sonra Mut'im, onu yırtmak için sahifeye doğru gitti. Bir de gördü ki:

'Ey Allahım! Senin isminle.' sözünden başka her tarafını güveler yemişti. Daha sonra Rasûlullah ve ashabı Şi'b'den çıkarak halkın arasına karıştı." [2]

Boykot yıllarından çıkartabileceğimiz en öncelikli ders şudur:

Mekkelilerin aldıkları boykot kararı, tecritin uzun bir süre delinememesi, Müslümanların bu süreçte fire vermeden sabit durabilmeleri ve ambargonun organize bir çalışma ile ortadan kalkması teşkilatlı bir şekilde hareket etmenin faydalarını gösteren olaylar zinciridir. Zaten basit bir gözlem yapıldığında, öncesinde iyi düşünülmüş ve arkasında duracak sağlam fertlerin bulunduğu her adımın bir şekilde olumlu sonuç verdiği görülecektir. Bu da bize Allah ve Rasûlü'nün emrettiği cemaat ve cemaat içinde düzeni sağlayacak itaat mefhumunun önemini gösterir.

Eğer Daru'n Nedve'de bir karar mekanizması olmasa ve buradan çıkacak kararları uygulayacak bir taban bulunmasaydı vicdanları bu kadar sarsan bir uygulamanın üç yıl kadar sürmesi düşünülemezdi. Aynı şekilde isterse şer'i gerekçelerle isterse de kavmiyetçilik bağı ile bu süreçte liderlerinin kararlarına bağlı, onların direktifleri doğrultusunda hareket ederek taviz vermeyenler olmasaydı ambargo çok kısa sürede sonuçlanır ve çözülmeler başlardı.

Öyleyse Müslümanlar attıkları adımların sağlam olması ve başlattıkları çalışmaların sürekliliği için

2. *Siyeri İbni Hişam*

cemaat ve itaat mefhumlarını sürekli canlı tutmaları gerekir. Aynı şekilde en ufak bir ayrılık ve çekişmenin bütün bir teşkilat yapısına zarar vereceğinin bilincinde hareket etmelidirler.

Küfrün karşısında kazanılan herbir mevzinin müdafaası için sadece tâbilere görevler düşmemektedir. Aynı zamanda bazı menhecî farklılıklar nedeniyle değişik yapılar altında İslam'a hizmet eden cemaatlerin lider kadroları da bu gerçeğe uygun hareket etmelidir. İslami yapılar bütün Müslümanları ilgilendiren hususlarda tek vücut hâlinde hareket edip saldırıları bertaraf etmek yerine, ufak tefek farklılıkları bahane olarak ileri sürüp hareketsiz kalmamalıdır. Aksi hâlde ortaya çıkacak vebal herkesin boynunda ağır bir yük olarak kalır.

Ambargoyu kaldıran adımları atan üç isim de bize çok önemli bir noktayı daha hatırlatmaktadır: Bazen Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* kaderinin tahakkuk etmesi bazı kulların çok basit gibi gözüken fiillerine bağlanmıştır. Kur'an kıssaları, dünya tarihi ve bilhassa yakın tarih bunun örnekleriyle doludur. Burada önemli olan bir kul olarak bizlerin böyle bir adım atmaya muvaffak olup olamayacağımız meselesidir.

Açıkçası böyle bir mertebeye ulaşmanın en kestirme yolu *'Acaba sonunda bana ne olur?'* diye endişe etmeden, kulun içinde bulunduğu anda Rabbini razı edecek her türlü ameli yapmak için uğraşmasıdır. Mübarek olan Allah'tır. İhlasla yapılan her ameli bereketlendirecek olan O'dur. Sonuç elle tutulur bir şekilde dünyada iken karşımıza çıkmasa da, Eş-Şekur olan Allah kulunu ahirette muhakkak mükafatlandıracaktır.

Boykot hâdisesinin taraflarından sahabeleri incelerken onların sebatlarını sadece cemaat ve itaat mefhumu ile açıklamak elbette eksik bir izah olur. Onların Allah'a imanları, tevekkülleri, sarsılmaz ahiret inançları, özelde bu süreçte, genelde Mekke döneminde inen ve geçmiş kavimlerin durumlarını anlatan kıssalar vb. sayılabilecek diğer sebepler de önemli etkenlerdir. Biz bu etkenlerden bir tanesine ayrı bir parantez açmak istiyoruz: Sorumluluk bilinci.

Daru'l Erkam'da, vahyin ışığında Peygamberin terbiyesinde yetişen sahabeler şu gerçeği zihinlerine nakşetmişlerdi:

'Allah bizleri dinine hizmet için seçti. İçinde bulunduğumuz şu an, insanlık için yeni bir sayfanın açıldığı Âdem'den bize ulaşan zincirin son halkasının takıldığı andır. Yükümüz ağır, sorumluluklarımız fazla, karşılaşacağımız sıkıntılar çetindir. Bizler bu durum karşısında geri adım atarsak üzerimize yüklenen sorumluluğun hakkını verememiş oluruz. Kaybeden Allah'ın dini olmaz. Çünkü O'nun dini için hizmetkârlar çoktur. Kaybeden hizmet etmekten mahrum olandır. Ecelin hangi salisede geleceğini bilmediğimiz bir dünyada, sıkıntılar nedeniyle sorumluluklarımızı terketmenin nasıl bir izahı olabilir ki?'

İşte sorumluluklarının ve onların hakkını verebilmenin ne kadar mühim olduğunu iyi bilen sahabe, hayatları boyunca bu bilince uygun hareket ettiler. Asla geri adım atmadılar. Bazen şeytanın ayak kaydırmalarına maruz kalıp da tökezlediklerinde, öyle ameller ile telafiye giriştiler ki şeytan onlarla uğraştığına pişman oldu.

Bugün de İslam davası, kendisi için *'ama'*sız hizmet edecek gözü pek fertler beklemektedir. Zaman, insanların dünya lezzetlerini sınırsız bir şekilde tattıkları, ama iki adım ötede her türlü mahrumiyeti yaşayan insanları canlı yayınlarda izledikleri zamandır. Bu öyle bir ruh hâlidir ki, kişiyi dünyaya daha kuvvetli bir şekilde bağlamakta ve korunma içgüdüsünü en zirvelere çıkartmaktadır. Elbette böyle bir ruh hâlinin sonucu davaya hizmeti bir kenara bırakıp kabuğuna çekilmek olacaktır.

Müslüman, sahabeyi kuşatan sorumluluk bilinci ile tekrar tekrar kendini motive etmeli, dünyevi lezzetler ile korkuların kendisini esir almasına izin vermemelidir. Gün Tevhid ve Sünnet davetinin dalga dalga yayıldığı ve bu sebeple zulmedenlerin en son kozlarını en şiddetli şekilde devreye sokmaya başladıkları gündür. Allah kendi dini için sebat etmek isteyenlerin ayaklarını muhakkak sabit tutacaktır. Peygamberini ve onun ashabını üç yıllık ambargoya, on üç yıllık Mekke döneminin işkencelerine sabretmeleri nedeniyle Medine yurduyla mükafatlandıran Rabbimiz dünyanın neresinde olursa olsun sıkıntılara düçar olup da sorumluluklarını terk etmeyen kullarına yeni kapılar açacaktır.

"Câlût ve askerleriyle savaşa tutuştuklarında: Ey Rabbimiz! Yüreğimizi sabırla doldur; bize direnme gücü ver; kâfir kavme karşı bize yardım et, dediler." [3]

Davamızın sonu; âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamddır.

---

3. 2/Bakara, 250

Ameller Niyetlere Göredir

Murat MÜSLİHAN
muratmuslihan@tevhiddergisi.net

Bir Müslümanın amelden önce niyeti öğrenmesi gerekir. Çünkü niyeti güzel olanın ameli de güzel olur. Niyeti bozuk olanın ameli de bozuk olur. Yahya İbn Kesir Müslümanlara nasihatte bulunduğu bir sözünde şöyle der: 'Niyeti öğreniniz. Çünkü niyet amelden daha etkilidir.'

Ömer *radıyallahu anh* Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurduğunu rivayet eder:

"Şüphesiz ki ameller niyetlere göredir. Herkese niyetinin karşılığı vardır. Kimin hicreti Allah ve Rasûlü'ne ise hicreti gerçekten Allah ve Rasûlü'nedir. Kim de elde edeceği bir dünyalık veya evlenmek istediği bir kadın için hicret etmişse, onun hicreti de uğrunda hicret ettiği şey içindir."

Niyet hadisi olarak şöhret bulan bu hadis, İmam Malik haricinde büyük imamların hepsi tarafından rivayet edilmiştir.

İmamların Hadis Hakkında Söyledikleri

İmam Ahmed *rahimehullah* şöyle der: *'İslam'ın temelini şu üç hadis oluşturur. Ömer'in rivayet ettiği, 'Ameller niyetlere göredir...' hadisi; Aişe'nin rivayet ettiği, 'Kim dinimizde bulunmayan bir şeyi ihdas ederse o reddedilir...' hadisi; Nu'man bin Beşir'in rivayet ettiği, 'Helaller de haramlar da açıktır...' hadisi.'* [1]

İmam Ebu Davud *rahimehullah* şöyle der: *'Rasûlullah'ın beş yüz bin hadisini yazdım. Yazmış olduğum hadislerden bu kitabımda -yani Sünen'de- bulunan dört bin sekiz yüz hadisi seçip bir araya getirdim. Bir Müslümana din konusunda şu dört hadis kâfidir: Birincisi, 'Ameller niyetlere göredir...' hadisi. İkincisi, 'Kişinin kendisini ilgilendirmeyen şeyi terk etmesi İslam'ının güzelliğindendir.' hadisi, üçüncüsü, 'Bir mümin, kendisi için sevip arzuladığı şeyi mümin kardeşi içinde sevip arzulamadıkça mümin olmaz'; dördüncüsü ise, 'Helaller de haram da açıktır...' hadisidir.'* [2]

1. *Camiu'l Ulum ve'l Hikem*
2. *Camiu'l Ulum ve'l Hikem*

Eğer amelin başı ile sonu birbirinden ayrılıyorsa o zaman amelin riya bulaşan kısmı geçersizdir, geri kalan ise geçerlidir. Buna da Allah yolunda infak etmeyi örnek verebiliriz.
Bugün yaptığı infağa riya bulaştıran kişinin sadece bugünkü infağı geçersizdir. Bundan önce ihlaslı bir şekilde yaptığı infakları geçerlidir.

İmam Şafii, Ahmed bin Hanbel, Ali bin el-Medini, bu hadisin İslam'ın üçte biri olduğunu söylemişlerdir. İmam Beyhaki bu hadisin ilmin üçte biri olmasının gerekçesini şu şekilde açıklamıştır: *'Kişinin amelleri kalp, dil ve organlardan sâdır olur. Niyet bu üçlünün en önemlisidir. Çünkü niyet başlı başına bir ibadet olabildiği hâlde, diğer ibadetler ona muhtaçtır. Bu sebeple 'Müminin niyeti amelinden daha hayırlıdır' şeklinde rivayet bulunmaktadır.'* [3]

"Ameller Niyetlere Göredir "den Kastedilen Nedir?

Âlimlerin çoğu, niyetin, amelin sıhhati için şart olduğunu söylemişlerdir. Yani bir amelin salih olup Allah tarafından kabul edilmesi için niyetin gerekli olduğunu ve niyet olmadığı takdirde yapılan amellerin geçersiz olduğunu söylemişlerdir. Bizim tercih ettiğimiz görüş budur.

Hanefi âlimleri ise niyetin, amelin kemal şartı olduğunu söylemişler. Niyetin ameli güzelleştirdiğini, ama niyetsiz yapılan amellerin de geçersiz olmadığını belirtmişlerdir.

Niyetin/İhlasın Önemi

Bir Müslümanın amelden önce niyeti öğrenmesi gerekir. Çünkü niyeti güzel olanın ameli de güzel olur. Niyeti bozuk olanın ameli de bozuk olur. Yahya İbn Kesir Müslümanlara nasihatte bulunduğu bir sözünde şöyle der: *'Niyeti öğreniniz. Çünkü niyet amelden daha etkilidir.'* Mutarrif bin Abdullah ise şöyle der: *'Kalbin düzelmesi, amelin düzelmesi ile, amelin düzelmesi ise niyetin düzelmesi ile mümkün olur.'* [4]

Ameller niyet ile değer kazanır veya değerini kaybeder. Abdullah ibni Mübarek şöyle der: *'Nice küçük işler vardır niyet onları yüceltir, nice büyük işler vardır niyet onları küçültür.'* [5]

Selef imamları sahabelerin niyet hususundaki hassasiyetini görünce buna dikkat çekmek için şöyle dediler; *'Sahabeler büyük dereceleri namazları ya da oruçları ile elde etmedi; bilakis bu mertebeleri niyetleri ile elde ettiler.'*

Sahabeler yaptıkları amellerin şekline değil, içerisindeki niyete dikkat ediyorlardı. Böylece hem nefislerini terbiye ediyor hem de Allah katındaki derecelerini yükseltiyorlardı. Sahabeden sonra gelen tabiin daha çok amel, daha çok ibadet etmelerine rağmen sahabenin ulaştığı mertebelere ulaşamadılar. Çünkü önemli olan amel değil niyettir. Kim ufak da olsa bir ameli yaparken niyetini/ihlasını düzeltirse o amelin Allah katındaki değeri artar.

İsrailoğullarından zinakar bir kadın, güzel bir niyetle susayan bir köpeğe su verince Allah *subhanehu ve teâlâ* bu ameline karşılık onu bağışladı. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmaktadır:

"Susuzluktan ölmek üzere olan bir köpek bir kuyunun etrafında dolaşıp duruyordu. İsrailoğullarından fâhişe bir kadın onu gördü; hemen çizmesini çıkardı ve onunla köpek için kuyudan su çekerek onu suladı. Bu yüzden o kadın bağışlandı." [6]

3. *Fethu'l Bari*

4. *Camiu'l Ulum ve'l Hikem*
5. *Camiu'l Ulum ve'l Hikem*
6. *Buhari, Müslim.*

Amellerde asıl önemli olanın niyet olduğunu bilen şeytan özellikle niyet konusunda insanın ayağını kaydırmak için uğraşır. Bu konuda ciddi çaba sarf eder. İlk önce amellerde kişiyi riyaya düşürmeye çalışır. Böylece kişi yaptıklarında Allah'ı değil insanları gözetmeye başlar. Bunu başaramazsa ikinci olarak kişinin yaptığı amelleri niyetsiz bir şekilde yapması için uğraşır. Şeytanın bu tuzağına düşen kişi amel yapar ama neden yaptığını bilmez. Niye yaptığını bilmediği için ameller kendisine yük olur ve belli bir zaman sonra ameli bırakır. Kul, ibadetlerini alışkanlığa çevirip ecirden mahrum olmak yerine, alışkanlık hâline gelen amelleri güzel bir niyet ile ecre çevirmelidir.

Buna yemek yemeyi örnek verebiliriz. Hiçbir insan yemek yemeden yaşayamaz. Ayakta kalabilmek için az da olsa mutlaka bir şeyler yemek gerekir. Sürekli tekrar eden bu yeme faaliyetini, kişi isterse ecre çevirebilir. Nasıl mı? Benim *'Allah'a kulluk, Müslümanlara hizmet etmem için sağlıklı olmam gerekir. Sağlıklı olmam için de yemek yemen gerekir'* niyeti ile yiyen birisi, her yemek yiyişinde Allah'ın izniyle ecir kazanır.

Niyet Hazinesinin Farkında Olmak

Allah *subhanehu ve teâlâ* rahmeti gereği bazı amellere gücü yetmeyen kişilere niyet hazinesini vermiştir. Malı olmadığı için infak yapamayan, imkânı olmadığı için ilim öğrenemeyen, konuşma yeteneği olmadığı için davet yapamayan kişilerin niyet hazinesinin farkında olup bundan faydalanmaları gerekir.

Allah Rasûlü *aleyhisselam* şöyle buyurur:

"Dünyada dört sınıf insan vardır; Allah'ın kendisine mal/rızık ve ilim verdiği bir kul ki kul bu nimet içerisinde Rabbinden korkar, Müslümanlarla ve akrabalarıyla irtibatını kesmez, o verilen nimette Allah'ın hakkı ne ise onu da bilir ve gereğini yerine getirir. Bu kul Allah katında en üstün derecededir. Yine bir kul ki Allah ona ilim vermiş mal vermemiştir. Bu kulun niyeti doğrudur ve şöyle der: Eğer malım olsaydı falanın yaptığı gibi yapardım der işte o niyetine göre karşılık görür. Önceki kimse ile sevapta eşittirler. Yine bir kul ki Allah kendisine rızık vermiş fakat ilim vermemiştir. İlim ve bilgisizlik yüzünden malını dengesiz biçimde harcar, Rabbine karşı sorumluluk bilinci duymaz akrabası ve Müslümanlarla alakasını keser ve o malda Allah'ın hakkını da yerine getirmez. Bu kimse en kötü durumdadır. Yine bir kul daha vardır ki, Allah kendisine ne mal ne de ilim vermiştir. Bu kimse de şöyle der: Eğer malım olsaydı ben de falan kimse gibi o malı kötü yollarda harcardım. O da niyetine göre karşılık görür her ikisinin de günahı eşittir." [7]

Başka bir hadiste Rasûlullah şöyle buyurur;

"Allah muhakkak iyilikleri ve kötülükleri yazdı, sonra bunu açıkladı, kim bir iyiliğe niyet etse ve onu yapmasa, Allah onu kendi katında tam bir iyilik olarak yazar; ona niyet edip de yapsa, Allah onu katında on haseneden yedi yüze, daha fazla katlara kadar yazar. Eğer bir kötülüğe niyetlense ve onu yapmasa Allah onu kendi katında tam bir iyilik olarak yazar; eğer ona niyet etse ve onu yapsa Allah onu bir tek kötülük yazar." [8]

Bir hadiste ise Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle der:

"Her kim kalbinden sadık olarak Allah'tan şehitlik isterse, yatağında ölse bile Allah o kişiyi şehitler mertebesine eriştirir." [9]

Niyetin Problemli Olması Ameli Nasıl Etkiler?

Bu konu eskiden beri üzerinde konuşulan konulardan bir tanesidir. Özet olarak bunu dört başlık altında toplayabiliriz;

a. Tüm amellerde riyanın olması

Bu hâl Müslümandan sadır olmaz. Ancak kâfir ya da münafıkların durumu böyledir. Allah *subhanehu ve teâlâ* ayet-i kerimede şöyle buyurur:

"Şımarıp böbürlenmek, insanlara gösteriş yapmak ve Allah yolundan alıkoymak için yurtlarından çıkanlar gibi olmayın. Allah, onların yaptıklarını kuşatıcıdır." [10]

"Münafıklar, Allah'ı aldatmaya çalışırlar. Allah da onların bu çabalarını başlarına geçirir. Onlar, namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı pek az anarlar." [11]

---

7. *Tirmizi, İmam Ahmed.*
8. *Buhari*
9. *Müslim*
10. *8/Enfal, 47*
11. *4/Nisa, 142*

b. Bazı amellerde riyanın olması

Yaptığı amellere riya bulaştıran kişinin amelleri geçersizdir. Ayrıca kişi bundan dolayı günah kazanır. Kıyamet günü riya ile Allah'ın huzuruna gidenlere Allah *subhanehu ve teâlâ* şöyle nida edecektir:

"Ben şirke ihtiyacı olmayanım. Kim bir amel yapmış ve bir başkasını onda ortak etmişse, onu da amelini de terk ederim." [12]

"... Yaptığı amele benden başkasını ortak eden ecrini/mükafatını onun yanında arasın." [13]

Ebu Umame rivayet ediyor:

"Bir adam Rasûlullah'a gelerek: 'Şöhret ve ecir elde etmek için savaşan kimse hakkında ne dersin?' diye sordu. Rasûlullah şöyle buyurdu: 'Onun için hiçbir şey yoktur.' Adam sorusunu üç sefer tekrarladı. Rasûlullah'de her defasında: 'Onun için hiçbir şey yoktur' buyurdu ve şöyle devam etti: 'Allah ancak kendi rızası gözetilerek samimi bir niyetle yapılan ibadetleri kabul eder.' " [14]

Yine cehennemin kendisi ile tutuşturulacağı üç kişinin kıssası da konumuza delildir.

"Kıyamet gününde hakkında ilk hüküm verilecek kişi şehittir. Allah'ın huzuruna getirilir, Allah ona nimetini hatırlatır, o da ikrar eder. Der ki: 'Bu nimetlerle ne amel yaptın?' 'Senin uğruna savaştım ve şehit oldum.' der. 'Yalan söyledin, sana cesur/kahraman denmesi için savaştın ve dendi de.' denilir ve sonra emredilir ve yüzü üstüne sürüklenerek cehenneme götürülür. Sonra ilim öğrenen, öğreten ve Kur'an okuyan bir adam getirildi. Allah ona nimetlerini hatırlattı, o da kabul etti. Dedi: 'Bu nimetlerle ne amel yaptın?' Der: 'İlim öğrenip insanlara öğrettim ve senin rızan için Kur'an okudum.' Allah der: 'Yalan söyledin. İlmi, sana alim densin diye öğrendin. Kur'an'ı da sana kari densin diye okudun.' Sonra emredildi ve o adam yüz üstü sürüklenerek cehenneme götürüldü. Bundan sonra Allah'ın mal konusunda genişlik verdiği ve malın her sınıfından kendisine verdiği zengin getirildi. Allah ona nimetlerini hatırlattı, o da ikrar etti Allah dedi ki: 'Ne amel yaptın bu mallarla?' Dedi: 'Senin sevdiğin hiçbir yol bırakmadım, mutlaka o yolda infak ettim.' Allah: 'Yalan söyledin. Sana cömert densin diye infak ettin ve denildi de' buyurdu. Sonra bu adam da yüz üstü sürüklenerek cehenneme götürüldü." [15]

c. Sonradan amele riyanın bulaşması

Kişi amele başladıktan sonra ameline riya bulaştırırsa bakılır; eğer amelin başı ile sonu birbirinden ayrılmıyorsa o amelin tümü geçersiz olur. Buna namazı örnek olarak verebiliriz. Öğle namazını kılan kişi ikinci rekâtta riya yaparsa o namazın hepsi batıl olur. Çünkü namaz, başı sonu birbirinden ayrılmayan ibadetlerdendir.

Eğer amelin başı ile sonu birbirinden ayrılıyorsa o zaman amelin riya bulaşan kısmı geçersizdir, geri kalan ise geçerlidir. Buna da Allah yolunda infak etmeyi örnek verebiliriz. Bugün yaptığı infağa riya bulaştıran kişinin sadece bugünkü infağı geçersizdir. Bundan önce ihlaslı bir şekilde yaptığı infakları geçerlidir.

d. Ameli bitirdikten sonra amele riyanın bulaşması

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* amel yaptıktan sonra bununla gösteriş yapanları şöyle tehdit etmektedir.

"Kim riya yaparsa; Allah onun gerçek hâlini insanlara gösterecektir. Kim de amellerini insanlara işittirirse, Allah onun gerçek hâlini kıyamet gününde insanlara işittirecektir." [16]

Rabbim bizi ihlasa muvaffak kılıp riyanın her türlüsünden uzaklaştırsın. (Allahumme Âmin)

Davamızın sonu âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd etmektir.

12. *Müslim*
13. *Tirmizi, İbni Mace.*
14. *Nesai*
15. *Müslim*
16. *Muttefekun aleyh*

Nasihat etmek, Peygamberlerin sünnetini, onların davasını ve görevlerini ihya etmektir. Müslümanlar olaraktan yeryüzünü tekrardan imar etmek, gönüllerimizi Rabbimize ve şeriatına bağlamak, edebimizi ve ahlakımızı imanımıza yakışır bir konuma getirmek için hep beraber birbirimize ve başka kavimlere nasihat edeceğiz. Umulur ki, Rabbimiz bizlere merhamet eder.

Terk Edilmiş Sünnetler; Nasihat Etmek

Emre ACAR
emreacar@tevhiddergisi.net

Nasihat etmeyi, dinin özü kılan Allah'a hamd, *'Din nasihattir'* öğüdü ile bize en güzel nasihatte bulunan Rasûlullah'a salât ve selam olsun.

Müslümanların ortamlarına ve Müslüman kardeşlerin birbirleriyle münasebetlerine bakıldığında, göze çarpan eksiklerden biri birbirlerine nasihatte bulunmamalarıdır. Kimisi kendisini nasihat etme konumunda görmediğinden, kimisi *'kardeşimin zaten nasihat alacak kadar programı vardır'* diye düşündüğünden, kimisi başkaları nasihat etmektedir benim nasihat yapmama gerek yoktur dediğinden, kimisi de kardeşime nasihatte bulunursam yanlış anlar kardeşliğimiz biter diye korkuya kapıldığından nasihat etmeyi terk etmiştir. Sebepler ve mazeretler farklı farklı olsa da sonuç itibari ile terk edilen Peygamberimizin sünnetidir.

Nasihat dinimizin özü ve en önemli amellerindendir. Çünkü dinimizin yani imanımızın bekası ve muhafazası nasihate bağlıdır. Hikmeti bu olsa gerek ki Allah Rasûlü din kavramını nasihat diye isimlendirmiştir.

Peygamberimiz *"Din nasihattir"* diye buyurdu. Sahabeler *"Kime nasihattir ya Rasûlullah?"* diye sordular. Peygamberimiz *"Allah'a, Rasûlü'ne, Müslümanlara ve Müslümanların emirlerinedir"* diye cevap verdi.

Sahabenin Peygamberimizden ve birbirlerinden nasihat talep ettikleri veya birbirlerine nasihat ettikleri gibi, imanını güzelleştirmek ve dinini ayakta tutmak isteyenlerin de kardeşlerinden, hocalarından nasihat talep

> Müslüman, Müslüman kardeşinin ayıplarını ve kusurlarını görmezlikten gelemez. 'Her koyun kendi bacağından asılır' diyerek kardeşimin ayıbı ve kusuru beni ilgilendirmez diyemez.
> Bilakis toplumda işlenen küfür, şirk veya bir kardeşimizin kusur ve ayıpları bizi yakından ilgilendirmektedir. Eğer bizler nasihat etmek sureti ile onların ellerinden tutmazsak, o bataklıktan çıkartıp üzerindeki sivrisinekleri defetmez isek, onları helak eden amel, bizi de helak edecektir.

etmesi veya başkalarına nasihat etmesi gerekmektedir. Nasihati terk etmek ise, dini ve imanı kendi hâline bırakmaktır. Ki bu da kişinin imanını, ahlakını ve amellerini yok eder.

Nasihat imanı muhafaza ettiği gibi kardeşliği, birlik ve beraberliği de muhafaza etmektedir. Nasihat edersem kardeşim yanlış anlar ve kardeşliğimiz biter diye bunda tereddüt yaşayanlar, zikrettiğimiz hadisin üzerinde iyi düşünmelidir. Peygamberimiz kardeşliği muhafaza etmenin yöntemi olarak nasihat etmemizi bizden istemektedir. O kadar ki Peygamberimiz, nasihat etmeyi, kardeşin, kardeşi üzerindeki hakkı olarak görmüştür.

"Müslümanın Müslüman üzerindeki hakkı altıdır: Karşılaştığın zaman selam ver, seni davet ederse icabet et, senden nasihat isterse nasihat et, aksırınca Allah'a hamd ederse yerhamukellah de, hastalandığında onu ziyaret et, öldüğü zaman cenazesinin ardından git." [1]

Biliyoruz ki bu hayat, bütün ayıpların ve kusurların ortaya çıkacağı ve hesabının tek tek görüleceği güne doğru gitmektedir. O gün gelince, insanlar ayıplarını ve kusurlarını örtmek için evladını, malını fidye vermek isteyecek fakat bunlar fayda vermeyecektir. Ancak dünyada Müslümanın kusur ve ayıplarını örtmüş ise bu amelinden dolayı Allah da onun ayıplarını ve kusurlarını örtecektir. Bu sebeple Müslüman Müslümanın hatasını ve ayıbını örtmek ile mükelleftir.

"Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, haksızlık yapmaz, onu düşmana teslim etmez. Müslüman kardeşinin ihtiyacını gideren kimsenin Allah da ihtiyacını giderir. Kim bir Müslümandan bir sıkıntıyı giderirse, Allah o kimsenin kıyamet günündeki sıkıntılarından birini giderir. Kim bir Müslümanın ayıp ve kusurunu örterse, Allah da o kimsenin ayıp ve kusurunu örter." [2]

Ayıpları ve kusurları örtmek denilince genellikle bunları başkalarına anlatmamak, ifşa etmemek anlaşılmaktadır. Bu doğru bir anlam olsa da eksiktir. Çünkü İslam ayıp ve kusurları izale etmemizi de bizden istemektedir. İşte nasihat etmek, hikmetli bir şekilde öğüt vermek, hataları izale ettiği gibi aynı zaman da kusurları da en güzel şekilde örter.

Müslüman, Müslüman kardeşinin ayıplarını ve kusurlarını görmezlikten gelemez. *'Her koyun kendi bacağından asılır'* diyerek kardeşimin ayıbı ve kusuru beni ilgilendirmez diyemez. Bilakis toplumda işlenen küfür, şirk veya bir kardeşimizin kusur ve ayıpları bizi yakından ilgilendirmektedir. Eğer bizler nasihat etmek sureti ile onların ellerinden tutmazsak, o bataklıktan çıkartıp üzerindeki sivrisinekleri defetmez isek, onları helak eden amel, bizi de helak edecektir.

Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur;

"Allah'ın emirlerine uyanlarla uymayanların durumu, bir gemi için kura çekenlere benzer. Bir bölümü geminin üst kısmına düşmüş, diğerleri de alt kısmına düşmüştür. Alt kısımda kalanlar, su ihtiyacı olduğu zaman üst güverteye çıkıp su ihtiyacını gidermektedirler. Onlar şöyle derler: 'Bizim bölümden bir delik delelim de üsttekilere eziyet etmeyelim.' Eğer üsttekiler, onlara ilişmez de serbest bırakırsa, hepsi helak

1. Müslim

2. Buhari, Müslim.

olur. Ellerinden tutup engel olurlarsa onlar da kurtulur, kendileri de." [3]

Bütün Peygamberler, Allah'ın kelamını insanlara ulaştırmak yani nasihat etmek üzere gönderilmişlerdir.

Allah *subhanehu ve teâlâ* şöyle buyurur:

"İnsanlar tek bir ümmetti. Ayrılmaları üzerine Allah, rahmetinin müjdecileri ve azabının habercileri olmak üzere Peygamberler gönderdi ve beraberlerinde hak ile ilgili kitap indirdi ki, insanların, aralarında ihtilaf ettikleri şeyler hakkında hakem olsun. Bunda da sırf o kitap verilenler, kendilerine bunca deliller geldikten sonra tuttular, aralarındaki hırs ve kıskançlık yüzünden anlaşmazlığa düştüler. Bunun üzerine Allah kendi izniyle, iman edenleri, onların hakkında anlaşmazlığa düştükleri hakka, ulaştırdı. Allah, dilediğini doğru yola iletir." [4]

"Peygamberleri müjdeciler ve azab habercileri olarak gönderdik ki, Peygamberlerden sonra insanların Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın. Allah mutlak üstündür, yegane hikmet sahibidir." [5]

Fetret dönemlerine baktığımızda ise insanların başka bir ilaha taptığını, fuhşiyatın ve kötülüğün arttığını, adaletin yerini zulmün aldığını açık bir şekilde görmekteyiz. Bunun sebebini düşündüğümüz zaman uyarıcı ve nasihat edici Peygamberlerin gönderilmemesi olduğunu farkedebiliriz.

Burada anlatmak istediğimiz, nasihat etmek, Peygamberlerin sünnetini, onların davasını ve görevlerini ihya etmektir. Müslümanlar olaraktan yeryüzünü tekrardan imar etmek, gönüllerimizi Rabbimize ve şeriatına bağlamak, edebimizi ve ahlakımızı imanımıza yakışır bir konuma getirmek için hep beraber birbirimize ve başka kavimlere nasihat edeceğiz. Umulur ki, Rabbimiz bizlere merhamet eder.

Nasihat, sadece hata ve kusurlara karşı yapılmamalıdır. Nasihati bu çembere sıkıştırmak doğru değildir. Bunun bir ölçüsü yoktur. Müslüman, Müslüman kardeşi ile bir araya geldiği andan, ayrıldığı ana kadar birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye etmelidir. Nasihat etmek için birbirlerinin hata ve kusur işlemelerini beklemeleri beyhude bir bekleyiş olur. Maalesef bu gün Müslümanların durumu böyledir.

'Bu konu ile alakalı eksiğimiz yok', 'Falanca hoca geçen gün bununla alakalı nasihat etmişti tekrardan bunu dillendirmeye gerek yok', 'Zaten bu konuları ders olarak görüyor ve ezberliyoruz. Nasihate ihtiyaç yok' gibi şeytanın tuzaklarından dolayı İslam'ın emir ve nehiylerini nasihat etmeyi terk ediyor, onun yerine Allah ve Rasûlü'nün nefret ettiği boş, faydasız, gereksiz konular ile meşgul oluyoruz.

Dünya ve içindekileri onarmaktan, imanımız ve ahlakımız yıkılmış, tul-i emeller peşinde koşmaktan cennetin Firdevs'ini kaybetmiş durumdayız. Oysa Müslüman hangi ortamda bulunursa bulunsun, hangi konumda olursa olsun ya hayır konuşur, hakkı tavsiye eder ya da susar.

Rabbim bizleri hakkı yaşayan ve nasihat eden kullarından eylesin. Rabbim bizleri boş konuşmaktan, tul-i emeller peşinde koşmaktan korusun. Bizleri kendi dininin yardımcıları kılsın. Allahumme âmin.

Davamızın sonu âlemlerin Rabbine hamd etmektir.

Bir sonraki yazımızda görüşmek ümidi ile...

3. *Buhari*
4. *2/Bakara, 213*
5. *4/Nisa, 165*

Tarih ve Tabakât Kitapları

Abdulkerim el-Hudayr

Kişi tarih kitaplarından habersiz olursa bu olayları açıklama hususunda kendisinde büyük bir eksiklik oluşmuş olur. Çünkü tarihi olaylar bazen Kur'an'da açık şekilde farklı üsluplarla tekrarlanırken, tarih kitapları ise bu kıssaları açıklamaktadır. Bundan ötürü tarih kitaplarına çok ihtiyacımız var. Yaşanan bu hâdiselere ilaveten, içerisinde bulunan incelikler ve hayret edilecek durumlar vardır.

Allah'a hamd, Rasûlü'ne salât ve selam olsun...

İlim talebesinin tarih kitaplarına da gereken ehemmiyeti vermesi gerekir. Zaten bir öğrencinin tarihe de çok fazla ihtiyacı vardır. Çünkü içerisinde zihnin dinlenmesini sağlayan ibretler, dersler ve faydalar vardır. Zira zihin, şer'i ilimlere yoğunlaştığından dolayı hemen bu ilimlere yönelik hizmette bulunması olanaksızdır. Zihin belli şeylere yoğunlaştığından dolayı bıkacak ve yorulacaktır. Dolayısıyla da dinlenmek isteyecektir. Çünkü zihin beden gibi dinlenmeye muhtaçtır. Dinlenebileceği kitaplar da tarih ve edebiyat kitaplarıdır. Fakat tarih kitapları zihni dinlendirmenin yanı sıra içerisinde ibretler, dersler, geçmişlerin haberlerini barındıran kitaplardır. Tarih, Allah'ın yarattıkları için kılmış olduğu değişmez ilahi kanunlardır. Bundan dolayı da ibretleri, dersleri almamız gerekir. Bundan ötürü de Allah *subhanehu ve teâlâ* Yusuf suresinin sonunda şöyle buyurmaktadır:

"Andolsun ki; onların kıssalarında aklı olanlar için ibretler vardır. Bu, uydurulabilecek bir söz değildir." [1]

Bunlar ne hikaye ve eğlence olması ne de insanları neşelendirmek ve güldürmek için anlatılmıştır. İçerisinde ibretler, dersler, faydalar ve geçmiş toplumların -özellikle ehli kitap gibi- durumlarının incelenmesini içeren bu kıssalar, Kuran ve Sünnetten alınmıştır.

Biz onları anlatmakla emrolunduk. Hadiste *"İsrailoğulları(nın ibretli kıssaları)ndan haber verebilirsiniz. Bunda bir sakınca yoktur."* [2] buyrulmaktadır. Başka bir rivayette ise, *"Onların kıssalarında şaşılacak durumlar vardır"* [3] şeklinde geçmektedir.

1. *12/Yusuf, 111*
2. *Buhari*
3. *Ahmed*

Fakat tarih kitapları, içerisinde sahih ve sahih olmayan haberleri de barındırabilmektedir. Bunun yanında kitabı yazanların bakış açısına göre de şekillenmektedir. Kendisi bir devletten veya bir şahıstan razıysa, övme hususunda aşırı gidebilmekte; buna karşın razı değilse kötüleyebilmektedir.

Bize düşen bu kitapları bunların beşer kitapları olduğunu düşünerek okumaktır. Bu kitaplar olaylardan etkilenmişlerdir. Ki tarihte iz bırakmış olaylar da vardır. Bu gibi durumlar da isnada gereken önemi vermeyi gerektirir. Tarih kitapları özellikle de Taberi ve bu bağlamda yazılmış eski kitaplar isnadları ve kendi döneminde bu isnadı rivayet eden kişiyi aktarmaktadır. Yani müellif rivayeti kendi dönemine kadar dayandırır. Bundan dolayı da bu kitaplardaki isnadlara, özellikle de tarihte etkisi olmuş olayların haberlerine bakmak gerekir. Bu haberler de ya şer'i bir hüküm ya övgü ya da yergi üzeredir. Ya da ümmetin içerisinde övgü veya yergiden etkilenmiş olan haberlerdir. Bunların da mutlaka tekid edilmesi gerekir. Aynı şekilde bazı fırkaların ta'n edilmesi ve bazı haberlere itimad edilmesi bunlara dikkatlice bakıp ayrıştırmayı gerektirmektedir. Sonuç olarak şunu diyebilirim ki; ilim talebesinin bunlardan habersiz olmasını çirkin bulurum. Çünkü bunlar kişinin ve müfessir bir kimsenin zihnini zengin kılar. Kişi tarih kitaplarından habersiz olursa bu olayları açıklama hususunda kendisinde büyük bir eksiklik oluşmuş olur. Çünkü tarihi olaylar bazen Kur'an'da açık şekilde farklı üsluplarla tekrarlanırken, tarih kitapları ise bu kıssaları açıklamaktadır. Bundan ötürü tarih kitaplarına çok ihtiyacımız var. Yaşanan bu hâdiselere ilaveten, içerisinde bulunan incelikler ve hayret edilecek durumlar vardır.

Tarih kitapları bunun yanında abidlerin, fakihlerin, zahidlerin, kısacası ilim ehlinin tümünün hayatlarını bir araya getirmektedir. Kişinin bu biyografilerden istifade edeceğinde hiçbir şüphe yoktur. Tarihçiler bu biyografilere ehemmiyet vermiş ve her birinin gösterdiği ehemmiyet de birbirinden farklı olmuştur. Örneğin, İbni Kesir'in verdiği önem, İbni Cerir'in ve İbni Esir'in verdiği önemden farklı olmuştur. İbni Kesir, biyografi konusuna diğerlerinden daha çok yoğunlaşmıştır.

1. Tarihu'l Umem ve'l Muluk

Bu alanda en önemli eserlerden birisi Müfessirlerin ve Tarihçilerin İmamı Muhammed bin Cerir et-Taberi'nin Tarihu'l Umem ve'l Muluk veya Tarihu'r Rusul ve'l Muluk adlı eseridir. İmam'ın bu kitabı tarihçilerin yanında temel bir eserdir. Kendisi kitabında isnadları da rivayet etmektedir. Daha öncede değindiğimiz gibi isnadlarında doğru olan da olmayan da bulunmaktadır. Kitap, Avrupa, Mısır ve diğer ülkelerde birçok kez basılmıştır. İmam Taberi'nin bu eseri eski ve günümüz âlimlerin yanında meşhur olup, önemli bir yere sahiptir. Fakat şurası da var ki, içerisinde var olan isnadların -özellikle içerisinde tekrar edilen ve birçok haberle ilgili isnad zincirleri- ders olarak işlenmesi gerekir. Kitabın öncesinde müstakil bir cilt hâlinde bu yapıldığında aynı isnadlar dönüp gelecektir. Bunun yapılması da her defasında üzerinde açıklama yapmayı azaltacaktır. Bu da okuyucuyu ciddi anlamda rahatlatacaktır.

> İbni Kesir isnadların incelenmesine, İbni Haldun ise haberlerin kendisinin/metninin incelenmesine ağırlık verir.
> İbni Haldun bu incelemesinden hareketle de aklın kabul etmeyeceği tarihi olaylarla ilgili haberleri reddeder. İbni Haldun'un izlediği bu metod, başka tarihçilerde yoktur.

2. El-Muntazam fî Tarihi'l Umemi ve'l Muluk

Bu eser de İbnu'l Cevzi'nin tarih kitabıdır. İçerisinde vefatının hemen öncesine (hicri 6. asrın sonlarına) kadar olan tarihi olaylar ve ilim ehlinin biyografileri mevcuttur.

3. El-Bidaye ve'n Nihaye

İbni Kesir'in meşhur tarih kitabıdır. Bu kitabın ilk yarısını özellikle İmam Taberi'nin Tarih kitabından

almıştır. Aynı zamanda İbnu'l Cevzi'nin Tarihi'ni ve diğer kaynakları da kitabına kaynak olarak almıştır.

Hafız İbni Kesir'in Kitap ve Sünnet ilimleri hakkındaki konumu bilinmektedir. Bundan dolayı da geçmiş ve günümüz âlimleri onun kitaplarına önem vermişler ve onu diğerlerine tercih etmişlerdir. İlim ehlinin bu geleneği de günümüze kadar süregelmiştir.

El-Bidaye ve'n Nihaye kitabını hocalar okuyarak diğerlerine tercih etmişlerdir. Önceki tarih kitaplarını bir araya getirmesi, yazarının imam olması âlimlerin bu kitaba önem vermesini gerekli kılan bir sebep olmuştur. Müellifi de aynı zamanda diğerlerinden daha sonra yaşamıştır. Hicri 774 yılında vefat etmiştir. Dolayısıyla Taberi'den 460 seneden veya daha sonra yaşamıştır.

İbni Kesir -Allah ona rahmet etsin- Peygamberler kıssalarına, Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* hayatına, şemâiline, ilim ehlinin biyografilerine ve kendi zamanına kadar olan İslami devletlerin tarihlerine kitabında ehemmiyet göstermiştir. Kitap gayet faydalı bir eser olup, ilim talebesi için gereklidir. Kitabın ismindeki El-Bidaye kısmı o zamana kadarki tarihten bahseder. En-Nihaye kısmı ise, ahir zamanda olacak fiten/fitneler ve melahim/büyük olaylar ve savaşlardan bahseder.

Kitap ilk defa Kral Abdulaziz'in katkılarıyla Es-Saade matbaasında basılmıştır. Kitabın baskısı güzelliğine ve üzerine yapılan katkılara rağmen içerisinde büyük hatalar olmakla beraber kitabın aslından olmayan şeyler kitaba dahil edilmiştir. Kendisine dayanılan nüshada olmayan dilbilgisi hataları ve kitabın bir örneğini yazıp kopyalayan bazı kimselerin eklemeleri mevcuttur. Hatta okuyucu bunların İbni Kesir'in sözlerinin olmadığını anlayabilmekle beraber İbni Kesir'den sonra nakledildiğini de ayırabilir. Kitabın baskısını Muhammed Zuhri en-Neccar eski hâline getirmiştir. Bundan sonra da son olarak Abdullah et-Turki'nin katkısı ile basılmıştır. Bu son baskı ise, mevcut en iyi baskıdır. İçerisinde İbni Kesir'e ait olmayan sözleri açıklamakta, Kral Abdulaziz baskısının yapmış olduğu hataları düzeltmeye çalışmıştır.

Tarih kitaplarının en önemlilerinden bir tanesi de İbnu'l Esir'in el-Kâmil isimli eseridir. Bu kitap, bu dalda yazılmış en önemli kitaplardan bir tanesidir. Olayları sunumu açısından bu kitapların içerisinde -İbni Kesir'in kitabı da dahil- en güzeli ve ayrıcalıklısıdır.

— Hocam bazen bir olayla ilgili birden çok rivayet bulunmaktadır.

Evet. Hatta bazen bir rivayet diğerini tekzip edebilmektedir. İbnu'l Esir'in biyografilere verdiği önem ise daha azdır. Sadece şahısların kaç senesinde vefat ettiğini söyler. Fakat İbni Kesir gibi önem vermez. Bunun için olaylara daha çok önem verir. İbni Kesir'in ise biyografiye verdiği önem çok daha fazladır. İlim talebesi bu iki kitabı bir arada okuyabilir.

4. Tarihu İbni Haldun

Edinilmesi gereken tarih kitaplarından bir tanesi de İbni Haldun'un *'Kitabu'l İber ve Divanu'l Mubtedei ve'l Haber'* ismiyle bilinen tarih kitabıdır. Eser, oldukça zengin ve değerlidir. Tarih kitapları haberlerin aktarımına daha çok ağırlık verirken, bu kitap ise haberlerin analizine daha çok önem vermiştir. Örneğin, İbni Kesir isnadların incelenmesine, İbni Haldun ise haberlerin kendisinin/metninin incelenmesine ağırlık verir. İbni Haldun bu incelemesinden hareketle de aklın kabul etmeyeceği tarihi olaylarla ilgili haberleri reddeder. İbni Haldun'un izlediği bu metod, başka tarihçilerde yoktur.

İbni Haldun'un tarihinin tamamı ilk kez yedi cilt olarak Bulâk matbaasında basıldıktan sonra Daru'l Kitabi'l Lubnani'de de sorunsuz bir şekilde basıldı. Daru'l Kitabi'l Lubnani baskısı font/yazı tipi olarak güzel olsa da Bulâk baskısı bu baskıdan daha güzeldir.

Ayrıca ilk dönem tarih kitaplarına katkıları ile bilinen Şekib Arslan bunu iki cilt olarak bastırmıştır. Bunun yanında bu kitaba çok kıymetli talikleri de bulunmaktadır.

5. Mukaddime-i İbni Haldun

İbni Haldun'un *'Mukaddime'* isimli eseri de siyaset ve sosyoloji kitapları içerisinde en mükemmelidir. Bu eser de pek çok kez müstakil olarak basıldı. Kitabın basımına doğu ve batı çok önem vermiş, pek çok dile de çevrilmiştir.

6. Şezerâtu'z Zeheb fî Ahbâri min Zeheb

İbni Ammad el-Hanbeli'nin kısa olsa da kıymeti en az diğer kitaplar kadar olan kitabıdır. Kitap, bi-

yografilere ve olaylara çok kısa değinmektedir. Buna rağmen kitabın önemli özelliği, müellifin vefatının geç olmasıdır. İbni Kesir, kitabını hicri 8. asrın ortasına kadar olan zaman diliminde sonlandırırken, bu kitap 11. asrın başlarına kadar olayları aktarmaktadır. Müellif, 1000'li yılların başına kadar ulaşmış ve tarih kitabı da bu döneme kadar yazılmıştır.

Kitap şu an matbu/basılı hâldedir. 8 cilt olarak basılmış ve en son *'Daru İbni Kesir'* isimli yayınevi tahkik etmiştir.

7. Tarihu'l İslam

İslam tarihçilerinin içerisinde bir de Hafız ez-Zehebi vardır. Kendisinin Tarihu'l İslam isminde meşhur eseri vardır. Eseri de mevcut rical kitaplarında bulunmayan ravilerin durumları konusunda çokça faydalanılabilecek ve oldukça hacimli bir tarih kitabıdır. Zehebi'nin ayrıca tarih alanında *'El-İber fi Haberi men Ğaber'* isminde muhtasar ve oldukça güzel bir eseri vardır.

Ebu'l Fidâ'nın Muhtasaru Târihi'l Beşer ismindeki tarih kitabı da bir başka eserdir. Bu kitabı da İbnu'l Verdî tamamlamıştır.

Tarih kitapları oldukça fazladır. Fakat şurası var ki ilim talebesi âlimlerin biyografilerine, ilim ehlinin ve salihlerin haberlerine olan çabasını güçlendirmelidir. Bunlardan habersiz olmak da ilim talebinde kötü bir durumdur.

Bunlar Kitap ve Sünnetin naslarını pratik olarak uygulama örnekleridir. Bundan ötürü de biyografi kitaplarına önem veren kitaplara muhtacız. Buna önem vermeyen kimseler ise çok komik duruma düşebilmektedirler. Çünkü ilim ehlinin ne biyografilerini ne doğum ve ölüm tarihini ne de doğum ve ölüm tarihlerini bilirler. Buna şöyle bir örnek verebiliriz: Ebu Musa hadisini *'Fiten'* babında çok defa görürüz. Örneğin, Buhari Fiten babında Ebu Musa *radıyallahu anh* bir hadisi açıklarken şöyle der: *'Herc, habeş dilinde ölüm demektir.'* Sonra birisi gelip hicri altıncı asırda vefat eden Ebu Musa el-Medini'nin biyografisini anlatıyor ki, bu da oldukça gülünç bir durumdur.

Buna benzer bir durum da ilim talebesinin belirli bir ilim dalından nakil yaptığında mesele kendisine kapalı gelebilir. Çünkü bu ilim dalının da içerisinde barındırdığı belirli kişileri vardır. Bu da diğer ilim dallarındaki kişilerden ayrılır. Örneğin, bir kelimenin lugat tanımı nakledildiğinde lugat âlimlerinden bahsederek *'Ebu Hatim şöyle dedi'* diyerek Ebu Hatim er-Razi'nin biyografisinden bahseder. Bu da gülünç bir durum olmasının yanında apaçık bir hatadır. Halbuki Ebu Hatim es-Sicistani bilinen bir lugat âlimidir. Buna benzer bir örnek daha verecek olursak; kişi lugat kitabından *'Ebu Leys şöyle der'* diyerek nakil yaptıktan sonra Leys bin Sa'd'ın biyografisinden bahseder. Bazılarının aklına *'Bu kişinin Leys bin Sa'd olup olmadığını nasıl bileceğim'* diye gelebilir. O zaman kişinin bu sözleri naklederken bu kitaplara ne kadar vakıf olduğunu düşünmesi gerekir. Çünkü bazı ilim talebeleri hadis ricallerinin kapalı ve karışık olanlarını ayırıp belirlerken gayet başarılıdırlar. Fakat bu gibi alanlara geldiklerinde ise gülünç duruma düşebilmektedirler. Bu da ilim tahsilinde büyük bir eksikliktir. Bahsetiğimiz bu durumları iyi bilmeliyiz. Zira bunun cahili olmak ilim talebesine yakışmayacağı gibi bir sözü başka birine nispet etmiş olabiliriz.

Daha öncesinde Ebu'l Abbas künyesinden hareketle Ebu'l Abbas Ahmed bin Ömer el-Kurtubi ile Ebu'l-Abbas künyeli İbni Teymiyye'nin nasıl karıştırıldığından bahsetmiştim.

İbni Bedran şöyle der: *'Mezhep imamlarının görüşlerini anlamaya çalışan bir kimseye şu durumlar gereklidir... Dördüncüsü: Mezhep âlimlerinin biyografisini, kitaplarını ve kendi tabakasında yaşamış diğer mezhep imamlarını bilmesi gerekir. Aksi hâlde bir Hanbeli bir âlimin ismine denk geldiğinde onu Hanefi sanabileceği gibi, Hanefi bir âlimin ismine denk geldiğinde onu Şafii zannedebilir.'*

İbni Bedran bu sözü ile kişinin elinde böyle bir sağlama olmalı demek istiyor. Yoksa Hanbeli olan bir kişiyi Hanefi ulemasının içinde aramaya başlar, istediğini de asla elde edemez ve en sonunda o âlimin biyografisini tam olarak anlayamaz. Halbuki o şahıs mezhebinde meşhur birisi veya eski dönem âlimidir fakat kişi onu son dönem âlimlerinden biri olduğunu zanneder. Bahsettiğimiz bu durum fakihlerin bilinmesi ile alakalı böyle oluyorsa, kendilerinden dolayı red ve kabul edilen hadislerin ravilerinde nasıl olur varın siz düşünün. Bu bahsettiğimiz örnekler âlimlerin hayatlarını, ölüm tarihlerini ve yaşadığı dönemi bilmeyen kimselerin durumlardan bazılarıdır. Biyografi kitapları oldukça fazladır.

Tabakât Kitapları

Müfessirlerin anlatıldığı Tabakâtu'l Müfessirin kitapları vardır.[4]

Bunlar da;

- Tabakâtu'l Müfessirin: Şemsuddin Muhammed bin Ali ed-Davudi'ye (ö.945/1540) aittir.

- Tabakâtu'l Müfessirin: Suyuti'nin eseridir.

Muhaddislerin anlatıldığı eserler (Tabakâtu'l Muhaddisin) ise -özellikle de ravilerin anlatıldığı eserler- hepsini anlatamayacağımız kadar fazladır. Bu ilim dalında ehil olan hadis imamları bu konuda deneyim sahibidirler. Bu konudaki eserleri de mevcuttur. Bunlara örnek olarak da şu kitapları verebiliriz:

- Tabakâtu'l Huffaz: Ebu' Fadl Celâleddin Es-Suyûti'ye ait eserdir.

- Tezkiratu'l Huffaz: İmam Zehebi'ye ait eserdir.

- Siyeru A'lami'n Nubelâ: Bu eser de İmam Zehebi'ye aittir. Bu kitaptaki faydalar oldukça fazladır. Kitabın içerisinde bahsedilen ve bu kitabın dışında ender bulunan biyografiler çerçevesinde âlimlerin bahsettiği ilmi dayanaklar bulunmaktadır.

Kişinin ilme olan gayretini amele dökmesini sağlayan ve bu âlimden nakil yapılarak pek çok fayda öğreten biyografiler bulunmaktadır. Biyografi yazan müellifler, müfessirler, muhaddisler, fakihler ve dilbilimcilerden öne çıkan kimseleri seçmişlerdir.

— İnbâhu'r Ruvât

Dilbilimcilerin müelliflerine dair kitaplar bulunmaktadır. Bunların en seçkinlerinden bir tanesi de İbnu'l Kıftî'nin *'İnbâhu'r Ruvât'* isimli eseridir. Kitap, birçok ilim talebesinin habersiz olduğu Arap dili ilimlerine dair kitapları içermektedir. Bu kitabı okumadan da bunları bilmeleri mümkün değildir. Çünkü bu kitabın dışında bu bilgiler bulunmamaktadır. İçerisinde karşılıklı yazışmalar, diyaloglar, tartışmalar bulunmaktadir. Bunların hepsi de bu eseri bu dalda zengin kılmıştır.

— Buğyetu'l Vuât

Bu da Suyuti'ye ait dilbilimci âlimlerin biyografilerine dair eseridir.

Bunların dışında ayrı ayrı Fakihlerin, Hanefilerin, Şafiilerin, Hanbelilerin tabakât kitapları vardır. Bu alanda yazılan kitaplar çok fazla olup, bunların sayılarını belirlememiz oldukça zordur.

Bir de tıpçıların, edebiyatçıların da ele alındığı eserler mevcuttur.

Beldeler Tarihi ile İlgili Kitaplar[5]

1. Tarihu Dımeşk

İbnu Asakir'e ait eserdir. İlim talebesinin en çok önem göstermesi gereken kitaplardandır. Kitap, bu beldenin tarihini anlatması bir yana bu beldeye uğrayan âlimleri, ravileri ve ravilerin her birinin rivayet ettiği hadisleri ele almaktadır.

2. Tarihu Bağdad

Hatib el-Bağdadi'nin eseridir. Bu beldede yazılmış ve öne çıkan en önemli kitaplardan bir tanesidir. Kişi bazen bir raviyi aradığında -ve bu da özellikle Kutub-i Sitte ravilerinden daha sonra vefat etmiş raviler olduğunda- ancak bu vb. kitaplarda bulabilir.

3. Târîhu Esfehan/Târîhu İsbahân

Ebu Nuaym'ın eseri olup, içerisinde başka kitaplarda olmayan biyografiler mevcuttur.

4. Târîhu Cürcan

Ebu'l Kasım Hamza bin Yusuf bin İbrahim el-Cürcani es-Sehmi'ye ait eserdir.

4. *Tabakât, kendi sahasında tanınmış müelliflerin hayatlarının aktarıldığı telif türüne denir. Yer ile ilgili olarak, 'üst üste konmuş, birbirine uygun şeyler; katlar' manasında kullanılan bu kelime, zaman bakımından da, 'birbirini takip eden benzer şeyler' manasını ifade etmektedir. Şairlerin, müfessirlerin, fakihlerin, hadisçilerin vs. âlimlerin, birbirlerini takip eden nesillerinin anlatıldığı kitaplara, bu ikinci mana ile ilgili olarak 'tabakât' denir. Bu eserlerde, aynı devrede yaşamış bulunan şahıslar bir tabakâda, yani bir nesilde toplanmışlardır. Hadis ilminde bu mefhum, daha sınırlı olmuştur. Buna göre bir tabakâda toplanmış olan rical, bir evvelki tabakâda, toplanmış bulunanlardan bilgi edinmişler ve öğrendiklerini, kendilerinden sonraki tabakâda bulunanlara nakletmişlerdir. Nitekim İbni Salâh 'Tabakâ'yı: Yaşta ve isnadda, birbirine benzer kimseler' diye tarif etmiştir. Daha sonraları tabakât kitapları, asırlara veya onluk yıllara göre düzenlendi. Son olarak da, 'tabakâ'nın başlangıçta kullanıldığı anlamdan uzaklaşılarak, tamamı ile alfabetik sıraya göre tabakâlar yazıldı. -Çeviren-*

5. *Yazılan rical kitaplarının önemli bir bölümünü bazı şehirler üzerine yazılmış olan Tarih'ler teşkil eder. Bu tarihler, kelimenin bugünkü manasında şehrin kuruluş, gelişme hikayesini anlatmaz. Daha ziyade ricalden bahseder. Yani hangi şehrin tarihi ise o şehrin yetiştirdiği kimseler, o şehre uğrayanlar vs. tanıtılır. -Çeviren-*

Endülüs tarihi ile ilgili kitaplar oldukça fazla olup,
faydalı kitaplardır.
Bu kitaplar içerisinde diğerlerinde bulunmayan ilmî faydalar,
edebiyat ve şiir yönünden hikmetler,
muvaşşahalar barındırmaktadır.

5. Tarihu Vâsıt

Ebu'l Hasan er-Rezzaz Eslem bin Sehl bin Eslem el-Vasıt'a ait eserdir.

Bunların haricinde Mısır, Mekke ve Medine'nin de tarih kitapları vardır. Bu eserlerde o beldeye uğrayan kimseler ve onların haberleri ve kıssaları anlatılır.

6. Endülüs Beldesi Hakkındaki Kitaplar

Endülüs tarihi ile ilgili kitaplar oldukça fazla olup, faydalı kitaplardır. Bu kitaplar içerisinde diğerlerinde bulunmayan ilmî faydalar, edebiyat ve şiir yönünden hikmetler, muvaşşahalar[6] barındırmaktadır.

Nefhu't Tîb kitabında da bir çok mesele bulunmaktadır. Kitabın içerisinde tasavvufçulardan ve aşırı bidat ehli kimselerden nakiller bulunmaktadır. Bize düşen bu tip kitapları dikkatli bir şekilde okumak ve istifade etmektir.

Belli Bir Asır Esas Alınarak Yazılan Tarih Kitapları

Bir de belli bir asır/çağ hakkında yazılmış eserler bulunmaktadır. Âlimler birçok alanda önemli anlamda eserler yazmışlardır. Buna şu kitapları örnek verebiliriz:

1. El-Bedru't Tâli' fî Mehasini min Ba'di'l Karni't Tâsi': İmam Şevkani'ye ait bir kitaptır. İçerisinde diğer kitaplarda bulunmayan ilmî faideler içermektedir.

2. Ed-Dureru'l Kâmine fî A'yâni' Mieti's Sâmine: İbni Hacer'e aittir.

3. Ed-Dav'u'l Lâmi' fî Mehasini Ehli'l Karni't Tâsi': İmam Sahavi'ye aittir.

6. *Endülüs'te ortaya çıkan bir şiir türü. -Çeviren-*

4. El-Kevakibu's Sairati bi A'yani'l Mieti'l Âşirati: Necmeddin el-Ğazzi'ye aittir.

5. Hulasâtu'l Eser fî A'yani'l Karni'l Hâdî Aşar: Muhammed bin Fadlullah el-Muhibbi'ye aittir.

6. Silku'd Durer fî A'yani'l Karni'l Sânî Aşar: Muhammed Halil el-Muradi 'ye aittir.

Bunların dışında belli bir asır gözetilerek yazılmış kitaplar oldukça fazladır.

Genel Tarih ve Biyografi Kitapları

Bunlar, tarih alanında genel anlamda önemli olan eserlerdir.

1. Vefeyâtu'l A'yân: İbni Hallikân'a[7] aittir. Hemen hemen tüm ilim sahibi kimseler tarafından bilinen bir eserdir. Bu eser, haberler konusunda daha seçkin bir eserdir. Ayrıca isim, künye, lakap, kabile ve beldelerin doğru ifade edilmesi gereksinimini de karşılama konusunda üstün bir kitaptır.

2. Fevâtu'l Vefeyât: İbni Şakir[8] bu eserini, İbni Hallikân'ın Vefeyâtu'l A'yân isimli eserinin devamını getirerek yazmıştır.

Özcan YILDIRIM,

Tevhid Dergisi için çevirmiştir.

7. *Ebu'l Abbas Şemsüddin Ahmed bin Muhammed bin İbrahim bin Ebi Bekr bin Hallikân el-Bermeki el-İrbili (ö. 681/1282)tarihçi, fakih, edip ve şair. -DİA-*

8. *Ebu Abdillah Salâhuddin Muhammed bin Şâkir bin Ahmed el-Kutubi ed-Darani ed-Dımaşki (ö. 764/1363)*

Bahtiyarlık ve Bedbahtlığa Dair Şifa Niyetine Notlar

Kerem ÇAĞLAR
keremcaglar@tevhiddergisi.net

Dileyen, Cebraîl'in aleyhisselam getirdiklerine gönülden bağlanıp bahtiyar, ulvî, duru, pâk ve şerefli ruhların arasına katılsın. Dileyen de, şerîr İblis'in üfürüklerine ve telbisatına aldanıp habis, bedbaht ve zelil ruhlar arasında yer alsın.

Ali bin Ebi Talib'ten *radıyallahu anh* nakledildiğine göre o şöyle demiştir:

"Bakî mezarlığında bir cenaze defnediyorduk. Rasûlullah geldi, oturdu. Biz de onun etrafında oturduk. Eline bir baston vardı. Bastonunun ucunu aşağıya doğru eğerek ucuyla yere vurmaya başladı. Daha sonra şöyle buyurdu:

'Aranızda Yüce Allah'ın cennet ve cehennemdeki yerini yazmadığı, bedbaht mı yoksa bahtiyar mı olduğu yazılmadık hiçbir kimse yoktur.' Bir adam: 'Ey Allah'ın Rasûlü! O hâlde biz niçin hakkımızda yazılanlara bel bağlayıp ameli terk etmiyoruz, diye sordu. Rasûlullah şöyle buyurdu: 'Bahtiyarlardan olan kimse bahtiyar kimselerin ameli ile amel edecektir. Bedbahtlardan olan da bedbaht kimselerin ameli ile amel edecektir.' Daha sonra şu ayetleri okudu: 'Artık kim (infak edip) verir, sakınır ve en güzeli (el-Husnâ'yı) tasdik ederse, biz de onu en kolaya hazırlarız (onda başarılı kılarız). Kim de cimrilik eder ve kendisini müstağni görür ve en güzeli (el-Husnâ'yı) yalanlarsa biz de ona en zor olanı kolaylaştırırız.' [1] *"* [2]

Allah *subhanehu ve teâlâ* yüce zâtını tevhid eden, indirdiklerini içtenlikle onaylayan, Rasûlü'ne itaat eden ve ashab-ı kirâma *radıyallahu anhum* ihsân üzere tâbi olan, Rasûlü'nün ashabı gibi sağa sola eğrilip bükülmeden dosdoğru yolu üzere yürüyüp sa'y-u gayret gösteren bahtiyar kulla-

1. *92/Leyl, 5-10*
2. *Buhari, Müslim.*

rı hakkında büyük hayırlar murad buyurmuştur. Cömertliklerinden, sadakatlerinden ve takvalarından ötürü rızasını ve hoşnutluğunu celbeden söz ve amellerde onları başarılı kılar, türlü türlü hayır yollarını kendileri için elverişli ve ulaşılabilir hâle getirip kolaylaştırır. Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* vefatından sonra seçkin ashabının da *radıyallahu anhum* ebedî âleme göçmesinden sonra onların izlerini takip ederek peşlerinden güzelce gidenler yine istikamet üzere yürümüşlerdir. Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* yöntemini izlemiş, hidâyetiyle hidâyet bulmuş, neye davet ettiyse kendileri de ona davet edip çağırmış ve üzerinde bulundukları Tevhid ve Sünnet hâli onlar için musahhar ve müyesser kılınmıştır. Tevhid ve Sünnet ehlinin sözleri akıl sahipleri için yeterli, özlü, şifa verici ve faydalıdır. Çünkü yazdıklarının ve konuştuklarının kaynağı tevhiddir, sünnettir ve Nebevî menhecdir. Bunlar ise nurların ortaya çıktığı, hidâyetin esası ve her bir hayrın vesilesi olan kaynaklardır.

Abdullah bin Amr *radıyallahu anh*, Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Şüphesiz ki Allah mahlukatı bir karanlık içinde yarattı. Sonra onlara kendi nûrundan bıraktı. Bu nûrdan kendisine birşey isabet eden hidayet bulur, bir şey isabet etmeyen de dalâlette kalır." [3]

"Muhakkak biz her şeyi bir kader ile yarattık." [4] diye buyuran Yüce Allah'ın kaza ve kaderini kabul etmeyenler: *"Eğer Allah dileseydi biz de, babalarımız da şirk koşmazdık."* [5] diyen müşriklerin safında hiza ve istikamete geçmişlerdir. Bunlar Allah'a *subhanehu ve teâlâ* hasım olmuş bedbaht ve mahrum kalmış biyolojik varlıklardır.

Kur'an-ı Kerim'de tevhide dair gösterilen her bir ayet/delil, aynı zamanda kader için de delildir. Zira kaderin kabulü, tevhidin olmazsa olmaz esaslarındandır.

Tevhidle tanışarak kalbine iman girdikten sonra yalanlayıp irtidat eden kafirin küfrü, henüz iman ile tanışmadan yalanlamakta olan kafirlerin küfründen daha büyük bir küfürdür.

3. İmam Ahmed, Müsned
4. 54/Kamer, 49
5. 6/Enam, 148

Allah *subhanehu ve teâlâ*, kalbin kendisiyle hayat bulup, hayatına hayat kattığı ve nûr üstüne nûra kavuştuğu kitabını/vahyini *'ruh'* diye nitelendirmiştir. Böylece temiz fıtratın üzerine ayrıca vahiy nûru da eklenmiş olur.

Nûr, Allah Teâlâ'nın güzel isimlerinden ve sıfatlarından birisidir. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* vitir namazını bitirince: *"Allah'ım! Kalbimde, gözümde, kulağımda, sağımda, solumda, üstümde, altımda, önümde, arkamda bir nûr yarat. Sana kavuşma gününde benim için bir nûr yarat!"* [6] diye dua etmiştir. İslâm nûrdur, bahtiyar Mümin/e/lerin kalbi iman nûruyla parıl parıldır, Mümin/e/lerin dilinden nûr akar, yüzlerinde de nûr vardır. Yarasanın ışıktan rahatsız olması gibi bedbaht müşriklerin nevrini döndüren de işte bu nûrdur.

> Allah subhanehu ve teâlâ, kendisine şükreden, O'na itaatle boyun eğen, O'nu ta'zim ve tekbir eden, nimetlerini ve ihsânını dile getiren, O'nu seven, O'nu tevhid eden ve O'na hamd eden kullarını sever. Allah şükredilmeyi ve şükredenleri sever.

Şeytanın, bir masiyet işlemeleri için kafirlere ve facirlere bir kez dahi emredip onları talimatlandırması kâfidir. Zira kâfir ve facir kimseler, şeytanın telkinlerini çabucak kabul eder ve tıpkı bir erin komutanına itaat etmesi gibi ona itaat ederler. Mümin kimseleri masiyete davet etmesi yahut Allah'a *subhanehu ve teâlâ* karşı haddini aşmayı emretmesi ise sürekli ve ısrarlı bir şekilde devam eder. Müminler üzerinde herhangi bir egemenlik kuramamaktan ötürü bu hıncını,

6. Hakim, Müstedrek 3/536

yeryüzünün doğusundan, batısından, kuzeyinden, güneyinden ve Orta dünyada tüm enis-u cenislerini *'Ahzab'*laştırıp onların üzerine saldırtmakla almaya çalışır.

"Onun musallat olup, hakimiyet kurması ancak kendisini dost edinip de onu Allah'a ortak koşanlar üzerinedir." [7]

Mümin bir kulun Yüce Allah'tan kendisi için hayırlı olanı dilemesi ve sonra da Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* kendisi hakkındaki kaza ve kaderine (hoşuna gitse de, gitmese de) razı olması, El-Aziz ve El-Celil olan Rabbimizin o Mümin kuluna tevfiki ve onu bahtiyar kılmasının bir neticesidir. Rıza; hayrın sevdiği şeylerde mi, hoşlanmadığı şeylerde mi olduğunu bilmediği hâlde, hükümlerin mecrâsı altında Mümin kalbin sükûn bulmasıdır.

Her bir insanın kalbi, rahmanî ve şeytanî orduların kesintisiz olarak mücadele hâlinde bulundukları bir harp meydanı gibidir. Rahmanî ordudaki meleklerin kalbe yönelik akını (ilhamı) hayr vaad etmek ve bu vadolunanı tasdik etmek doğrultusundadır. Şeytanî güçlerin akını (fitlemeleri) ise her daim şerri vaad etmek, hakkı yalanlamak ve isyâna davet etmektir.

Dünya hayatındaki en büyük nimet olan tevhid ile hayr ve hayra ulaştıran sebepler onun için bulunmuyorsa bu hâl, o kimse hakkında şerrin ta kendisidir.

Nûr ile zulûmatı, yeryüzü ile gökleri, cennet ile cehennemi, melekler ile şeytanları, müminler ile kâfirleri, salihler ile facirleri, sıcağı soğuğu, hastalığı ilacı, acıları lezzetleri, kederleri sevinçleri yaratan Allah *subhanehu ve teâlâ*, her türlü hayr, hidayet, iman ve salahın elçisi olan Cebraîl'i de, her türlü şerre çağıran, tüm kötülüklerin kaynağı ve maddesi olan İblis'ide yaratmıştır. Dileyen, Cebraîl'in *aleyhisselam* getirdiklerine gönülden bağlanıp bahtiyar, ulvî, duru, pâk ve şerefli ruhların arasına katılsın. Dileyen de, şerîr İblis'in üfürüklerine ve telbisatına aldanıp habis, bedbaht ve zelil ruhlar arasında yer alsın.

Bir kimsenin aklı kemâle erdirilir, eksiksiz basiret sahibi kılınır, önünde bulunan hayrı engelleyici sebepler birer birer ortadan kaldırılır, hayırlı ve şerefli arkadaşlara sahip olur, hayrın yollarına ulaşmak kendisi için kolaylaştırılır, hak yolundan geri bıraktıran oyalayıcı hâlleri giderilir, gafletin illetleri kaldırılır ve kendisine Allah'a yakınlaştırıcı amelleri işleme imkânı bahşedilirse o kimse, Yüce Allah'ın kendisine büyük bağışlarda bulunup hakkında hayır murad ettiği mutlu kılınmış bahtiyar kullardandır. Bu hâllerin tam tersiyle müptela kılınıp bedbahtlardan olan ise, o hâl üzere devam ettiği müddetçe bizzat kendi öz nefsi için bir taziye çadırı kursun.

Kişinin El-Aziz ve El-Celîl olan Rabbini anması onun en büyük menfaati ve nefsi lehindeki en büyük paydır. Kalbin, zihnin ve ruhun bunca sayısız nimetten hakiki mânâda istifade etmesi, felah bulması, saadete ermesi ve ıslahı, ancak Allah'ı *subhanehu ve teâlâ* anması, O'nu benzersiz bir muhabbetle sevmesi, O'na pazarlıksız bir şekilde itaat etmesi, O'na yönelmesi ve O'nun dışındaki her şeyden yüz çevirmesiyle mümkündür.

Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* kendisi üzerindeki sayılamayacak nimetlerini dile getirip itiraf ederek O'na şükretmek her bir kul üzerinde fıtrî, aklî ve şerî bir vecibedir. Allah *subhanehu ve teâlâ*, kendisine şükreden, O'na itaatle boyun eğen, O'nu ta'zim ve tekbir eden, nimetlerini ve ihsânını dile getiren, O'nu seven, O'nu tevhid eden ve O'na hamd eden kullarını sever. Allah *subhanehu ve teâlâ* şükredilmeyi ve şükredenleri sever. Yapılan her bir iyilik, geçmişte yapılan bir kötülüğü siler. Yapılan bir kötülüğün cezası(nın tamamı değil, bir kısmı) da, ondan sonra yapılan başka bir kötülüktür.

Musibet ve belalarla sınandıktan sonra afiyet bulmanın, yokluk ve fakirlikten sonra zenginleşenin, koyu bir dalâletten sonra hidayete ulaşanın ve türlü türlü meşguliyetlerle darmadağın olmuş kalbi itminan bulan kimsenin duyacağı tarifsiz sevinç ile bu acıları hiç tatmamış birisinin sevinci arasında gece ile gündüz gibi fark vardır. Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* Taif dönüşü Mut'im bin Adiyy'in himayesinde Mekke'ye girişi ile Fetih gününde Mekke'ye girişi arasındaki fark ne kadar da büyüktür...

Hem itikadî, hem de menhecî olarak çağımızın en büyük belası *'Demokrasi Dini'*dir. Bu Din-i racim'e ferdî, cemaî veya parti olarak intisap ettikten sonra İslam coğrafyasında henüz bir tek örneği olmadığı hâlde aynı dinin kurallarına göre laik-batıcı-sol-sosyalist-milliyetçi tüm rakip partilere velev ki ağır bir

7. 16/Nahl, 100

> Hayır ve şer namına kalpte her ne varsa gözlerde, yüzün sayfasında ve dilin kıvrımlarında ortaya çıkıverir. Dil kalbin tercümanı, yüz kalbin yazı tahtası, gözler ise kalbin adetâ bir tür fihristi gibidir. Gözler, kalbin içindekiler hakkında feraset ve basiret sahibi mümin muhataba fikir verir.

hezimet(!) yaşatarak siyasal iktidarı *'Silahsız Fetih'* diye isimlendirip ele geçirmek ile; mesela, Kudüs'ün fethini müjdeleyen ve o dönem hemen hemen tümüyle haçlılaştırılmış Şam bölgesinin tamamen İslam ordularının kontrolüne geçtiği savaşta Hıttîn kalesini fethederek günümüz batılı demokratların ataları olan haçlı ordularını zillet içinde bırakıp darmadağın eden Komutan Selahaddin'in zaferi, üstünlüğü ve şerefi birbirinden ne kadar da uzak...

Bir kimse yahut bir zümre eğer tevhid ümmeti nazarında zelil ise, o kimse veya o topluluğun bu hâlini hakiki nedeni onları Yüce Allah'ı Rabb ve Veli edinmekten yüz çevirmeleri ve nefisleriyle baş başa bırakılıp şeytanın her iki türünü de dost edinmeleridir.

Basiret ve feraset sahibi bir mümin, herhangi bir bedbaht müşrik/kâfir kişiliğe nazar ettiğinde onun şu hâllerden biri yahut birkaçıyla malul olduğunu müşahade edecektir: Ruhunda ve göğsünde bir darlık ve sıkıntı vardır ki bu hâl imanı kabul etmeye engel olur. Hidayet bulmalarından ve temizlenmelerinden alıkoyacak şekilde her türlü masiyeti cazip ve süslü görüp severler. Temiz fıtrat ve selim kalplerin idrak etmekte zorlandığı bir şekilde hak ile bâtılı karıştırırlar. Öyle ki, onların nazarında bâtıl hak, bidat sünnet, katıksız şirk ise tevhid olarak görülür ve isimlendirilir. Bu sınıf beni âdemin marazî hâli hakiki anlamda körlük, sağırlık, dilsizlik, dalâlet, gaflet ve bedbahtlığın sonucudur.

Dilsizliğin/lâl olmanın en ağır olanı kalbin hakka karşı dilsizliğidir. Kalbin hakka karşı kör olması gözlerin görmemesinden, sağırlığı da kulakların sağırlığından daha ağır ve uhrevi neticeleri itibariyle telâfisi mümkün olmayan büyük bir kayıp ve yıkımdır.

Uzun ömürlülerden olacağını vehmederek aldanan da, ardı arkası kesilmeyen emellerden ötürü gevşeyip gaflete düşen de bilmelidir ki, gelecek olan her şey yakındır.

Hayır ve şer namına kalpte her ne varsa gözlerde, yüzün sayfasında ve dilin kıvrımlarında ortaya çıkıverir. Dil kalbin tercümanı, yüz kalbin yazı tahtası, gözler ise kalbin adetâ bir tür fihristi gibidir. Gözler, kalbin içindekiler hakkında feraset ve basiret sahibi mümin muhataba fikir verir.

İbret; bir hâdiseden çıkarılan göz açıcı ve uyarıcı niteliğindeki derstir. Hem meleklerin, hem de müminlerin, iblisin ibretlik hâlini ve onun meleklik mertebesinden şeytanlık derekesine düşüşünü görmelerinden sonra akıbetlerinden korkmaları daha da artmıştır. Hiç şüphe yok ki melekler iblisin bu hâline şahit olduktan sonra Allah'a karşı daha ileri düzeyde bir ubûdiyet mertebesine yükseldiler. Allah Teâlâ'dan haşyet duymaları ve mükemmel derecedeki itaatleri son raddeye vardı. Allah *subhanehu ve teâlâ* insanları atası olan Âdem ile cinlerin ilk atası olan iblisi günah işlemekle imtihan etmiştir. Allah Teâlâ, iblisi, masiyet ve günahlar üzerinde ısrar edip bunu sürdürenlere yahut böyle bir akıbetten korkanlar için ibret kılarken, Âdem'i de *aleyhisselam*, tövbe edip Rabbine dönmek isteyen samimi kullar için bir ibret kıldı ki, her iki tabloda da hakiki mânâda göz kamaştırıcı büyük bir hikmet vardır.

Şeytanın telbisatına ve tezyinatına ancak cahiller aldanır. Şeytanın süslemesi ve nefsin bilgisizliğinin (cehaletinin) kaçınılmaz neticesi beladır. En büyük bela ise Allah'a karşı cüretkâr olmaktır. Geçmişte yaşamış bazı imamlar şöyle demişlerdir: *'Bir yerde Allah'a isyan varsa, orada cehalet/cahiliye hakimdir.*

“

Ebedi kalış yurduna yönelip yoğunlaşıyor, aldanış yurdu dünyadan ve dünyevîleşmekten uzak kalmaya çalışıyor ve (kaçınılmaz olan son) kendisine gelip çatmadan ölüme hazırlanıyorsa bir mümin, bil ki nûr kalbinde yer edinmiş ve o kalp inşirah bulmuştur.

Allah'a isyan eden herkes cahildir.' Şerrin ve delâletin süslü gösterilmesi cin ve insanları şeytanlarının fitlemeleriyle olur. Hayrın ve hidayetin güzel gösterilip teşvik edilmesi de melekler ve bahtiyar müminler vasıtasıyla olur.

Kişiye verilmiş olan nimetler esasen bir fitnedir/imtihan vesilesidir. Yoksa bu nimetler kişi için bir *'Değerli Oluş'*un ölçüsü yahut delili değildir.

Bahtiyar kulların yaptığı ibadetlerden Yüce Allah'a en sevgili olan ubûdiyet türü; O'nun için dost edinip sevmek ve O'nun düşmanlarına yine O'nun için düşmanlık etmektir. İdris'in *aleyhisselam* kendi döneminde Kabil'in azgın olan zürriyetine karşı cihad etmesi sırf bu sebepten idi. Tıpkı bugün Allah *subhanehu ve teâlâ* için birbirlerini seven muvahhid mücahidlerin eritilmiş kurşun misali tek yürek ve tek saf hâlinde Allah *subhanehu ve teâlâ* için Allah'ın düşmanlarına düşmanlık edip, onlara karşı cihad etmeleri gibi. İşte Allah *subhanehu ve teâlâ* katında ibadetlerin en üstünü; O'nun için muvâlat, O'nun için düşmanlık etmek, O'nun için muhabbet, O'nun için buğz etmek, O'nun yolunda cihad etmek ve O'nun rızası için düşmanlarına karşı durmak ve hatta müminin şu dar-ı dünyada en değerli varlığı olan canını dahi bu uğurda severek feda etmesidir.

Rabbanî ulema hikmet ehline göre nasıl ki Allah'ı *subhanehu ve teâlâ* veli edinen, O'na şükreden, O'na iman edip itaatte bulunan muvahhidlerin varlığı bir hakikat ise; ilahî hikmet gereği Allah'a, Rasûlü'ne *sallallahu aleyhi ve sellem*, İslâm'a ve tevhid ümmetine düşmanlık eden ve Allah'a karşı büyük bir nankörlükte bulunup kâfir olan müşriklerin/kâfirlerin varlığı da gereklilikten öte muvahhidlerin yüce Allah'ın sayısız ikramlarına ve şânına yaraşır vaadlerine ulaşmalarının vesilesi olmaları hasebiyle bir *'nimet'*tir. Muvahhidler ile müşrikler arasındaki mücadele ve mukatele yoluyla Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* sevdiği birçok güzel/salih amel en mükemmel şekliyle ortaya çıkar. Hakiki anlamıyla Hizbullah; Hizbullat'a karşı cihad etmek ve Allah *subhanehu ve teâlâ* yolunda onlara karşı çıkarak Lat ordularını, destekçilerini ve taraftarlarını zelil edip alçaltmak ve kesin bir yenilgiye uğratmakla Allah Teâlâ'ya yaklaşma imkânı bulur. İşte böylece Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* kelimesi ve daveti, Lat sürüsü bâtılın çirkin kelimesine ve bedbahtlık davetine üstünlük sağlar; bu yolla da tevhidin yüce şerefi ve izzeti apaçık bir şekilde ortaya çıkmış olur.

Salih ameller işlemek El-Kerim olan Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* ikrâmı, ihsânı, kuluna kendi lütfundan ve kereminden hidayet ve imanı nasip etmiş olmasındandır. Bu hâl üzere akıbet hayr olursa, ahiret de (biiznillah) cennet olur. Cennet ehli şöyle derler:

"Hidayetiyle bizi (bu nimete) ulaştıran Allah'a hamd olsun. Allah bizi bu yola iletmeseydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik..." [8]

Ebedi kalış yurduna yönelip yoğunlaşıyor, aldanış yurdu dünyadan ve dünyevîleşmekten uzak kalmaya çalışıyor ve (kaçınılmaz olan son) kendisine gelip çatmadan ölüme hazırlanıyorsa bir mümin, bil ki nûr kalbinde yer edinmiş ve o kalp inşirah bulmuştur.

Hakiki mânâda büyüklük; tartışmasız bir şekilde kudret sahibi olduğu hâlde zulmetmekten pâk ve uzak kalmaktır. Kullarına zerre kadar dahi zulmetmeyen El-Kebir ve El-Mutekebbir Allah'a *subhanehu ve teâlâ* hoşnut olacağı sonsuzlukta hamd olsun. Allah'ın salâtı ve selâmı, Rasûllerin efendisi, muttakilerin önderi, hayırlı her amelin öğretmeni, bahtiyar muvahhidlerin müjdecisi ve bedbahtların uyarıcısı efendimiz ve dostumuz Muhammed'in üzerine olsun.

8. *7/Araf, 43*

Üç Binin Karşısında Yüz Bin

Mahi
mahi@tevhiddergisi.net

Peygamber, bütün ashabını ayırdetmeksizin çok severdi. Bu üç şehit kumandanı ve Habeşistan muhacirlerinden amcasının oğlu Cafer'i de çok severdi. Bir süre, şehitlerin ardından ağladı. Bu; sevgi, şefkat, merhametin eseri olan ağlamaktı, yoksa feryat değildi.

— Selamun aleykum arkadaşım.

— Aleykum selam arkadaşlar.

— Geçmiş olsun Rafi.

— Geçmiş olsun.

— Allah razı olsun arkadaşlar.

— Nasıl hissediyorsun kendini?

— Daha iyiyim. Elhamdulillah.

— Çok uzun sürdü bu seferki hastalığın.

— Evet, geçen sefer tam üç ay yatmıştım hatırlarsanız. Bu sefer biraz daha uzun sürdü.

— Rabbim şifa versin.

— Herkes seni çok özledi emin ol. Mescitte yokluğun hissediliyor.

— Sağolun kardeşlerim. Herkese çok selam söyleyin.

— Bizden bir isteğin var mı?

— Daha önce de söylediğim gibi olağanüstü bir durum olursa bilgim olsun. Geçen seferki hastalığımda Mute savaşından haberim dahi olmamıştı.

— Evet haklısın. Birçok sahabi şehit olduğu için sana söylemedik. Üzülürsün diye korktuk.

— Üzüntü hastalığını arttırabilirdi.

— Siz de haklısınız . Fakat tarihi kaydettiğimi unutuyorsunuz. Rica ediyorum bu sefer hiçbirşeyi benden gizlemeyin.

— Tamam.

Rafi, zatürree hastalığına yakalanmıştı. Hastalığı çok ağır seyrediyordu. Arkadaşları onu rahatsız etmemek için sık sık gelip gitmiyorlardı. Rafi'nin ise ağrıları olmadığı zamanlarda canı çok sıkılıyordu. Sürekli tarihe düştüğü notları okuyordu. Dışarıda olan bitenlerden habersiz olması onu üzüyordu. Bu nedenle arkadaşlarını tembihliyordu fakat bu güne kadar kayda değer bir bilgi getirmemişlerdi. Daha önceki hastalığı sırasında yaşanan acı vaka Mute'yi henüz kimseden dinleyememiş, Huneyn savaşının patlak vermesi üzerine onu tamamen unutmuştu. Ah şimdi kendini iyi hissediyorken biri çıkıp gelse de orada yaşananları anlatsa diye düşünüyordu ki kapı çalındı.

Annesi kapıya baktı. Anlaşılan bir ziyaretçisi gelmişti.

Selamlaşmadan sonra gelen kişi kendini tanıttı. Annesinin arkadaşı, ensardan bir hanımdı. Allah, Rafi'nin duasına icabet etmişti. Çünkü Mute savaşının şanlı komutanı Halid bin Velid bu hanımın dayısıydı. Kısa bir selamlaşmanın ardından:

— Şeyy... Sizden birşey rica etsem.

— Tabi buyur.

— Benim bir tarih defterim var ve ben oraya önemli olayları yazıyorum.

— Evet biliyorum. Kavmimizin gururusun.

— Teşekkür ederim. Ancak bir olay var ki ona şahit de olmadım, kimseden de dinleyemedim.

— Hangi olay?

— Mute savaşı.

— Dayımın dördüncü komutan olduğu savaş öyle mi?

— Evet. Bana bir iyilik yapıp o savaşı anlatır mısınız?

— Sana bundan daha iyisini yaparım. Dayımdan rica ederim seni ziyarete gelir. Hem Müslümanın üzerindeki hakkını eda eder hem de tarihe bir katkısı olur.

— Sahi mi? Gelir mi?

— Tabi gelir. O çok mütevazî bir insandır.

— Çok heyecanlandım şimdi.

— Ben kalkayım. Hasta ziyareti kısa olur. Hem gidip şu buluşmayı ayarlayayım.

— Çok teşekkür ederim. Allah razı olsun.

— Rica ederim ne demek.

Rafi, sevinedursun iki kadın sohbet ederek avluya çıktılar. Vedalaşıp ayrıldılar. Rafi defterini eline alarak savaşı yazacağı bölümü ayarladı. İçi içine sığmıyordu. Meraktan ölecekti. Acaba Halid bin Velid daveti kabul edecek miydi? Onca işi arasında Rafi gibi bir çocuğun yanına gelir miydi? Sorular arttıkça içi daraldı. Defterini bırakıp gözlerini kapattı. Uyumaya çalışıyordu besbelli. Nitekim derin bir uykuya daldı...

Annesi başını okşayarak uyandırdı onu. Kalkmasını söylüyordu. Beklediği misafir gelmişti. Kapıda bekliyordu. Eli ayağına dolaştı. Eli ile yüzünü sıvazlayıp uyku mahmurluğunu gidermeye çalıştı. Doğruldu. Gelen Halid bin Velid idi. Şaka da değildi hayal de.

Ona bol bol dua etti. Rafi ağzı açık şaşkın şakın Halid bin Velid'i dinliyor ve izliyordu. Gözünü ondan alamıyordu. Ne kadar da heybetliydi. Seyfullah lakabını almaya gerçekten hak sahibiydi. Fakat o heybetin ardında, giyinişindeki sadelik ve konuşmasındaki kibarlık nedeniyle yüksek bir tevazu vardı.

Bir avuç hurma getirmişti, Rafi'ye uzatarak geçmiş olsun dileklerini iletti. Ona bol bol dua etti. Rafi ağzı açık şaşkın şakın Halid bin Velid'i dinliyor ve izliyordu. Gözünü ondan alamıyordu. Ne kadar da heybetliydi. Seyfullah lakabını almaya gerçekten hak sahibiydi. Fakat o heybetin ardında, giyinişindeki sadelik ve konuşmasındaki kibarlık nedeniyle yüksek bir tevazu vardı. Canım Peygamberimin hemen hemen tüm arkadaşları böyleydi. Halid bin Velid, Rafi'nin elini tutarak anlatmaya başladı:

Peygamber, ashabtan Haris bin Umeyr'i *radıyallahu anh* Busra (Havran) Emiri Şurahbil bin Amr el-Gassani'ye İslam'a davet mektubunu sunmak üzere yollamış, ama bu sahabi Gassaniler tarafından şehit edilmişti. Halbuki; *'elçiye zeval yoktur'* anlayışı gereğince düşman ülkeler bile birbirlerinin elçilerine dokunmazlardı. Peygamber, ashabına çok düşkündü, onlardan birinin başına bir sıkıntı geldi mi ondan çok rahatsız olurdu. Bu sebeple ashabından birinin küstahça öldürülüşüne seyirci kalamazdı. Hemen üç bin (3000) kişilik bir ordu hazırladı. Ordunun kumandanı Zeyd bin Harise idi. Şayet bu zat şehit düşerse yerine Cafer bin Ebi Talib, o da şehit düşerse Abdullah bin Revaha geçecekti. Düşman önce İslam'a davet edilecekti, kabul etmez ve cizyeye de razı olmazsa İslam elçisini öldüren bu canilerle savaşılacaktı. Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* orduyu Seniyyetu'l Veda'ya kadar yürüyüp uğurladı.

Ben de bu savaşa nefer olarak katıldım. İslam ordusu Medine'den çıkıp Mute'ye ulaştığında karşılarında Bizans'ın desteğinde Hristiyan Araplardan oluşan yüz bin (100.000) kişilik bir ordu bulmuşlardı. İslam ordusunun kumandanları meseleyi tartıştılar; geri dönmek, Peygambere haberci yollamak hususlarını görüştüler. Ancak savaş görüşü ağır basmış ve iki ordu karşılaşmıştı. Zeyd bin Harise *radıyallahu anh* şehit düşünce, sancağı, Cafer aldı. Cafer'in sağ eli kesildi; bu sefer sancağı sol eliyle tuttu. Sol eli de kesilince sancağı yine bırakmadı; kesik iki elinin kalan kısımlarıyla sıkıştırarak göğsü arasında tuttu. Nihayet o da şehit düştü. Bundan sonra sevgili Peygamberimizin emrine uyularak sancağı, sahabenin şairlerinden Abdullah bin Revaha aldı; o da şiirler söyleyerek harbetti ve şehadet şerbetini içti. İşte bu sırada askerde genel bir çöküntü doğmak üzereydi ki, askerin hemen hepsinin isteği üzerine kumandayı ve sancağı ben elime aldım. O gün akşama kadar savaş yapıldıktan sonra, ertesi sabaha kadar sağ kanatta bulunan Müslüman askerleri sol kanada, sol kanattakileri sağ kanada, arkadakileri öne ve öndekileri arkaya alarak yerlerinde değişiklik yaptım. Böylece düşmana yeni destek kuvvetleri geliyormuş izlenimini vermek istiyordum. Bir yandan da İslam ordusunu kesin hezimete uğramaktan ve bütünüyle kılıçtan geçirilmekten korumak için yavaş yavaş geriye çekiyordum. Hatta geri çekilmeden önce son bir hücum daha yaptık. Kafirlere bir hayli kayıp verdirip epey ganimet elde ettik. İşte bu şekilde İslam ordusunu Medine'ye sağ-sağlim geri getirdim. Peygamber Efendimiz bu savaşı Medine'de, olduğu gibi görmüş ve her safhasını minberden Müslümanlara anlatmıştı. Sıra ile kumandanların şehadetini anlattıktan sonra: *"En sonunda sancağı Allah'ın kılıçlarından bir kılıç aldı."* buyurmuş ve bundan sonra bana *'Seyfullah'* lakabı verilmişti. Biliyor musun Rafi, bu savaşta elimde dokuz kılıç parçalandı. Bu savaş çok zorlu bir savaştı. Rabbimin merhameti olmasaydı o dev ordu bizi karınca gibi ezerdi.

Oranı farkettin değil mi? Üç bine yüz bin...

Canım Peygamberimin amcasının oğlu Cafer iki kolunu kaybedince *'Uçan Cafer'* Cafer-i Tayyar olarak anıldı. Allah yolunda kesilen iki koluna karşılık Cenab-ı hak ona iki kanat ihsan etmiş ki, bu; onun manen yüce mertebelere eriştirildiğini göstermekteydi.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, bütün ashabını ayırdetmeksizin çok severdi. Bu üç şehit kumandanı ve Habeşistan muhacirlerinden amcasının oğlu Cafer'i de çok severdi. Bir süre, şehitlerin ardından ağladı. Bu; sevgi, şefkat, merhametin eseri olan ağlamaktı, yoksa feryat değildi. Biz onların ardından ağlayaduralım, onlar Rabblerinin kendilerine vaadettiği cennetlere özlem duyarak berzah âleminde bekliyorlardı.

Zemzemi Şerhi; Mukaddime

Enes DOĞAN

Kur'an bir hidayet kaynağıdır. Fakat bunun tahakkuk edebilmesi için doğru bir anlayış gerekmektedir. Doğru ameller için doğru bir fehm/anlayış şarttır. Doğru bir anlayıştan sonra Allah'ın kişiyi salih amellere muvaffak kılması gerekir ki, böylece Kur'an hidayet kaynağı olur. Ulumu'l Kur'an ise, bu faideyi sağlar.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Rasûl'e, pak ailesine ve sahabesine salât ve selam olsun.

Allah'ın izni ve yardımıyla Ebu Hanzala Hoca'mızın Manzumetu't Tefsir veya Manzumetu'z Zemzemi[1] olarak tanınan metne yapmış olduğu şerhi Tevhid Dergisi okurları ve ilim talebeleri ile paylaşmaya çalışacağız.

Bir ilmin konularına giriş yapmadan önce, o ilim hakkında bir mukaddime yapmak ilim ehlinin üzerinde devam ettiği bir usûldür. Âlimlerimizin bu mukaddimeyi yapmasındaki amaç, aktarılacak ilim hakkındaki genel malumatları paylaşmak ve onun hakkındaki yabancılığı ortadan kaldırmaktır. Buna binaen biz de bu ay yazımıza Ulumu'l Kur'an ile alakalı genel bir mukaddime ile başlayacağız.

Ulumu'l Kur'an Hakkında Mukaddime

Her ilmin mukaddimesinde on mesele incelenir. Bunlar hakkında Muhammed bin Ali es-Sabban'ın[2] toplayıcı bir nazmı vardır. Ulumu'l Kur'an'ın

1. *Bu Manzume ile alakalı bilgileri bir sonraki yazımızda paylaşacağız.*
2. *Sabban haşiyeleri ile meşhur olan bir âlimdir. Bu şiiri ise, Eşmuni'nin Elfiyye'ye yazmış olduğu şerhin haşiyesinde zikretmiştir.*

mukaddimesini incelerken bu nazım üzerinde duracağız. es-Sabban der ki;

إن مبادئ كلِّ فنٍّ عشرة ... الحدُّ، والموضوعُ، ثمَّ الثمرة

ونسبةٌ، و فضلُه، والواضع ... والاسمُ، الاستمدادُ، حكم الشارع

مسائلٌ فَالْبَعْض بِالْبَعْضِ اكْتفى ... وَمن درى الْجَمِيع حَاز الشرفا

'Her ilmin esası on tanedir.

Tarifi, Mevzusu sonra Semeresi;

Nisbeti, Fazileti ve Koyucusu

İsmi, Kaynakları ve Şari'in hükmü;

Meseleleri. Bazıları bazılarını zikrederek yetindi.

Kim hepsini toplarsa şerefi elde eder.'

Bu şiirde geçen on mesele üzerinden Ulumu'l Kur'an'ı tanımaya çalışalım.

1. Mesele: Tarif/Tanım; Ulumu'l Kur'an Nedir?

Ulumu'l Kur'an (عُلُوم القُرآن) iki kelimeden oluşmaktadır. Birincisi (عُلُوم) kelimesi, ikincisi ise, (القُرآن) kelimesidir. Öncelikle bu kelimeleri birbirinden ayırıp tek başına ne mana ifade ettiklerini, daha sonra ise, yan yana gelip bir terkip olduğunda ne kast edildiğini açıklamaya çalışalım.

- **Ulum Nedir?**

Ulum kelimesi (عِلْمٌ) *'İlim'* kelimesinin çoğuludur. Manası (مُطْلَقُ الإِدْرَاك) *'Mutlak olarak bir şeyi idrak etmektir.'* Bu mesele normalde çok uzun ve tafsilatlıdır.[3]

- **Kur'an Nedir?**[4]

Lugat olarak, Kur'an kelimesinin aslı hakkında âlimler arasında ihtilaf vardır:

1. Görüş; Cumhur-u Ulema Kur'an kelimesini hemzeli olarak kabul ederek bu kelimeyi (الْقُرْآنُ) (el-Qur'an) diye okumuştur. Bunun kökü hakkında ise iki seçenek zikretmişlerdir:

a. Bu kelimenin aslı (تَلَى) okumak anlamına gelen (قِراءَةٌ) şeklindedir. Mesela, Allah şöyle buyurur;

اِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْاٰنَهُ

"Şüphe yok ki, onu (yani Kur'an'ı) toplamak da, onu okutmak da bize aittir." [5]

وَاِذَا قُرِئَ الْقُرْاٰنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَاَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

*"**Kur'an okunduğu** zaman ona kulak verip dinleyin ve susun ki size merhamet edilsin."* [6]

وَمَا تَكُونُ فٖى شَاْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْاٰنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ اِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا اِذْ تُفٖيضُونَ فٖيهِ

"Sen hangi işte bulunursan bulun, ona dair Kur'an'dan ne okursan oku ve hangi şeyi yaparsanız yapın, siz ona daldığınızda biz sizi mutlaka görürüz." [7]

Özellikle bu ayette Kur'an hakkında okumak manasında olan (تَتْلُوا) kelimesinin kullanılması dikkat çekicidir.

b. Bu kelimenin aslı (جمعٌ) toplamak anlamında (قُرْءٌ) kelimesinden gelmiştir. Çünkü Kur'an önceden geçen semavi kitapların faydalarını kendisinde toplamış olan son kitaptır. Mesela, Araplar *'Suyu havuzda kur' ettim, yani topladım.'* manasında (قرأت الماء في الحوض: جمعته) derler.

2. Görüş; Bazı âlimler Kur'an kelimesinin hemzeli olmadığını söylemişlerdir ve bunu telaffuz ederken (القُرَان) (El-Quraan) demişlerdir. Bu âlimlere göre Kur'an kelimesinin aslı *'İki şeyin yakın olması'* anlamında (قرن) kelimesinden gelmektedir. Mesela, Araplar birbirine yakın olduğu için boynuzlara (قَرْنٌ) demişlerdir.

3. Görüş; Lugat âlimlerinden Ferra ve bazı âlimler ise, Kur'an, birbirini destekleyen ve birbirinin varlığını ispat eden manasında (قَرِينَةٌ - قَرَائن) kelimesinden gelmektedir.

3. *Bu meselenin tafsilatı Hoca'mızın Varakat nazmına yapmış olduğu şerhte tafsilatlı olarak anlatılmıştır. Müracaat için Varakat Şerhi'nin 21. dersine bakabilirsiniz. Bunun ile beraber şu kaynaklara müracaat edebilirsiniz: Şerhu Manzumetu't Tefsir 2. ders (Ahmed bin Ömer el-Hazimi). Menahilu'l İrfan, 1/12 (Zurkani; Matbaatu İsa El-babi baskısı). Medhal li diraseti'l Kur'ani'l Kerim, s. 12 (Muhammed bin Muhammed bin Suveylim, Mektebetu's Sünne).*
4. *Bu konu ile alakalı şu kaynaklara müracaat edebilirsiniz: Menahilu'l İrfan, 1/12. El-Vadih fi ulumi'l Kur'an, s. 12 (Mustafa El-Buğa, Muhyiddin Mıstu; Daru'l Kelimi't Tayyib). El-Muharrer fi Ulumi'l Kur'an, s. 20 (Musaid bin Süleyman Et-Tayyar, Merkezu'd Dirasat ve'l Ma'lumat el-Kur'aniyye). Medhal li diraseti'l Kur'ani'l Kerim, s. 18. Mebahis fi Ulumi'l Kur'an s. 15 (Menna bin Halil el-Kattan, Mektebetu'l Mearif). Şerhu Manzumetu't Tefsir 2. ders (Şeyh Ahmed bin Ömer el-Hazimi).*
5. *75/Kıyamet, 17*
6. *7/Araf, 204*
7. *10/Yunus, 61*

4. Görüş; İmam Şafii ve bazı âlimler ise, Kur'an kelimesinin herhangi bir kelimeden türemediğini, Arapların böyle bir kelimeyi Kur'an gelmeden önce kullanmadığını ve bu ismin Tevrat, İncil isimleri gibi özel/alem isim olduğunu söylerler.

Buraya kadar anlatılanlar Kur'an kelimesinin lugat manası idi.

◆ ◆ ◆

Kur'an'ın ıstılah manasına gelecek olursak; onun hakkında birçok ıstılahi tanım yapılmıştır. Bu tarifler arasında en toparlayıcı tarif şöyledir:

(المنزل من الله المعجز بلفظه، المتعبد بتلاوته المنقول الينا بالتواتر)

'Kur'an Allah tarafından indirilmiş olan, lafzı ile mu'ciz olan, tilaveti ile Allah'a ibadet edilen ve bize tevatür ile nakledilmiş olan bir kitaptır.'

Bazı âlimler bu tanıma (المَبْدُوء بالفَاتِحة المَختُوم بالناس) *'Fatiha ile başlayan ve Nas ile son bulan'* kaydını da eklemişlerdir.

İlk olarak zikretmiş olduğumuz tanım Kur'an'ın tanımı hakkında en önemli kayıtları toplamıştır ve daha iyi bir tanımdır.

◆ ◆ ◆

Yukarıda bahsettiğimiz iki kelimeyi beraber ele alıp bir terkip olarak inceleyecek olursak;

Ulumu'l Kur'an'ı kısaca (كُلُّ ما يَتَعَلّقُ بالقُرْآن) *'Kur'an'a taalluk eden, Kur'an ile alakalı olan her şey'* şeklinde tanımlayabiliriz. Bu ilim ile iştigal eden bazı âlimlerin Ulumu'l Kur'an'a yapmış olduğu tariflerden biri şöyledir;

هو علم ذو مباحث تتعلق بالقرآن الكريم من حيث نزوله وترتيبه وكتابته وجمعه وقراءاته وتفسيره وإعجازه وناسخه ومنسوخه ومحكمه ومتشابهه إلى غير ذلك

'Nüzul sebebi, tertibi, toplanması, kıraati, tefsiri, icazı, nasihi ve mensuhu, muhkemi ve müteşabihi ve bunun dışındaki meseleler yönünden Kur'an ile alakalı bahisler içeren ilimdir.'

Bu tanımı içerdiği tafsilatın ana başlıklarını vererek şöyle kısaltabiliriz:

(عِلْمٌ ذُو مباحِثَ يَتَعَلّقُ بالقُرآنِ مِنْ حَيْثُ إنزَالِهِ وتَرتِيبِهِ وفَهْمِهِ ودلالَتِه)

'İndirilmesi, tertibi, anlaşılması ve delaleti yönünden Kur'an ile alakalı bahisler içeren bir ilimdir.'

2. Mesele: Bu İlmin Konusu Nedir?

Özet olarak bu ilmin konusu Kur'an'ın bizzat kendisidir. Daha önce de geçtiği üzere Ulumu'l Kur'an Kur'an'ı nüzul sebebi, tertibi, toplanması, kıraati, tefsiri, icazı, nasihi ve mensuhu, muhkemi ve müteşabihi gibi meseleler açısından inceler.

3. Mesele: Bu İlmin Faydası Nedir?

Ulumu'l Kur'an'ın faydası Kur'an'ı doğru bir şekilde anlamak, doğru bir şekilde yaşamak ve netice olarak Allah'ın rızasını kazanmaktır.

Kur'an bir hidayet kaynağıdır. Fakat bunun tahakkuk edebilmesi için doğru bir anlayış gerekmektedir. Doğru ameller için doğru bir fehm/anlayış şarttır. Doğru bir anlayıştan sonra Allah'ın kişiyi salih amellere muvaffak kılması gerekir ki, böylece Kur'an hidayet kaynağı olur. Ulumu'l Kur'an ise, bu faideyi sağlar.

Kur'an'ı doğru bir şekilde anlamamak, yanlış ve sapık amellerin doğmasına sebep olur. Bu ise, kişinin sapık olmasına rağmen hak yolda olduğunu zannetmesidir ki, çok tehlikelidir.

Ulumu'l Kur'an'ın faydası ile alakalı bazı âlimler daha geniş bir bakış açısı ile *'Kur'an ile hâsıl olan faideler Ulumu'l Kuran için de geçerlidir.'* demişlerdir.

4. Mesele: Bu İlmin Diğer İlimler ile Münasebeti Nedir?

Ulumu'l Kur'an kendi başına müstakil ve diğer ilimlerden mümeyyezdir. Kendisine has usulü, adabı ve ıstılahları vardır.

5. Mesele: Bu İlmin Fazileti Nedir?

Genel olarak ilimler hakkında âlimler demişlerdir ki; (شَرَفُ العِلمِ بِشرَفِ مَوْضوعِه) *'Bir ilmin şerefi/değeri, konusunun değerine göre belirlenir.'*

Buna binaen Ulumu'l Kur'an en değerli kitap olan Kur'an'ı konu edindiğinden, en değerli ilimlerdendir. Kur'an hakkında varid olan faziletler, Ulumu'l Kur'an için de geçerlidir.

Bazı âlimler, ilimler arasında hangisinin daha faziletli olduğunu tartışırken en faziletli ilmin Ulumu'l Kuran olduğunu söylemişlerdir. Diğerleri ise; Allah'a iman vb. meseleleri öğretmesi açısından akide ilminin en faziletli olduğunu söylemişlerdir. Bazı âlimler ise, buna cevap olarak *'Akide ilmi de dâhil olmak üzere bütün meselelerde asıl ve ihtilaf anında çözüm Allah'ın kitabıdır. Bundan ötürü Kur'an ilimleri en faziletli ilimdir.'* demişlerdir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; Kur'an hakkında sabit olan faziletler, Kur'an'ı okumayı, anlamayı ve yaşamayı öğretmesinden dolayı Ulumu'l Kuran için de geçerlidir.

6. Mesele: Bu ilmi ilk Ortaya Koyan Kimdir?[8]

Ulumu'l Kur'an ilmi ile ilgili çalışma yapan âlimlerin geneli bu başlık altında Ulumu'l Kur'an'ın tarihsel serüvenini incelemişlerdir.

Aslen Ulumu'l Kur'an, Kur'an indirildiği günden itibaren vardır. Ancak var olan bu ilim, belli bir disiplin ile yazılıp tedvin ve tasnif edilmemiş, yalnızca şifahi bir yol ile nesilden nesile öğretilmiştir. Şu rivayetler Ulumu'l Kur'an'a taalluk eden ilimlerin, Peygamber ve sahabe döneminde var olduğunu ve şifahen nakledildiğini göstermektedir.

Abdurrezzak, Musannef'te ve İmam Taberi, Tefsir'inin mukaddimesinde nakleder: Tabiinden Ebu Abdurrahman es-Sülemi der ki;

حدثنا الذين كانوا يقرئوننا القرآن، كعثمان بن عفان وعبد الله بن مسعود وغيرهما أنهم كانوا إذا تعلَّموا من النبي -صلى الله عليه وسلم- عشر آيات لم يجاوزوها حتى يتعلموا ما فيها من العلم والعمل، قالوا: فتعلمنا القرآن والعلم والعمل جميعًا

'Bize Kur'an'ı okutan Osman bin Affan, İbni Mesud ve o ikisinden başka birçok kimse anlattılar ki; Onlar Peygamberden on ayet öğrendiklerinde, o on ayet içerisindeki ilmî ve amelî hükümleri öğrenmeden başka ayetlere geçmezlerdi. Onlar dedi ki; Biz Kur'an ile ilim ve ameli beraberce öğrendik.' [9]

Rivayetten anlaşıldığına göre sahabe Peygamberden Kur'an'ın sadece lafzını değil, Kur'an'a taalluk eden ilmî ve amelî meseleleri de ders almışlar ve bunu -Ebu Abdurrahman'ın *'Bize Kur'an'ı okutan'* ifadesinin işareti ile- kendilerinden sonraki nesillere aktarmışlardır.

İbni Mesud *radıyallahu anh* diyor ki;

وَاللَّهِ الَّذِي لاَ إِلَهَ غَيْرُهُ، مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ إِلَّا أَنَا أَعْلَمُ أَيْنَ أُنْزِلَتْ، وَلاَ أُنْزِلَتْ آيَةٌ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ إِلَّا أَنَا أَعْلَمُ فِيمَ أُنْزِلَتْ، وَلَوْ أَعْلَمُ أَحَدًا أَعْلَمَ مِنِّي بِكِتَابِ اللَّهِ، تُبَلِّغُهُ الإِبِلُ لَرَكِبْتُ إِلَيْهِ

"Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki, Allah'ın kitabından inen ayetlerin, nerede ve kimin hakkında indirildiğini bilirim. Şayet Allah'ın kitabını benden daha iyi bilen bir kimsenin olduğunu bilsem ve develer de ona ulaşsa, muhakkak ona giderdim." [10]

İbni Mesud'un *'onun nerede ve kimin hakkında indirildiğini bilirim'* sözünün Ulumu'l Kuran'daki karşılığı *'Sebeb-i Nüzul'* meselesidir. Yani, Ulumu'l Kur'an'ın incelediği meselelerden nüzul sebebi, o dönemde de bilinmekte, ancak toplanmış, tedvin edilmiş ve kaideleri belirlenmiş değildi.

Ebu Abdurrahman es-Sülemi anlatıyor;

أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرَّ بِقَاصٍّ يَقُصُّ، فَقَالَ هَلْ عَلِمْتَ النَّاسِخَ وَالْمَنْسُوخَ؟ قَالَ: لَا قَالَ: هَلَكْتَ وَأَهْلَكْتَ

"Ali kıssa anlatmakta olan bir adam ile karşılaştı. Ona dedi ki; 'Sen 'Nasih ve Mensuh'u' bilir misin?' Adam dedi ki; 'Hayır!' Ali dedi ki; 'O zaman hem helak oldun, hem de helak ettin.' " [11]

Ali'nin *radıyallahu anh*, Kur'an'ın nasihi ve mensuhundan bahsetmesi toplanmış olmasa bile bu ilimlerin o dönemlerde bilindiğini gösterir.

8. *Ulumu'l Kur'an'ın tarihi ile alakalı şu kaynaklara müracaat edebilirsiniz; Menahilu'l İrfan, 1/28. Mebahis fi Ulumi'l Kur'an s. 5. Dirasat fi Ulumi'l Kur'an s. 37 (Fehd bin Abdurrahman Er-Rumi). El-Vadih fi Ulumi'l Kur'an, s. 8. Medhal li Diraseti'l Kur'ani'l Kerim, s 38. Mebahis fi Ulumi'l Kur'an s. 119 (Subhi es-Salih, Daru'l İlm)*

9. *Benzer lafızlar ile bu rivayeti İmam Ahmed Müsned'te (23482); İbni Ebi Şeybe Musannef'te (29920); İmam Beyhaki Şuabu'l İman'da (1801) nakletmiştir.*

10. *Buhari, 5002; Müslim, 2462.*

11. *En-Nasih ve'l Mensuh, Kasım bin Sellam, No; 1; Süneni Kubra, Beyhaki, 20360.*

Sahabeden sonraki dönemlerde ilimler tevatür yolu ile aktarılırdı. Bundan sonra âlimler ilim öğrenme konusunda insanların rağbetlerinin azaldığını görünce, ilmi yazıya dökmek sureti ile muhafaza etmek ve zayi olmasını önlemek istediler. Çeşitli ilim dallarında, kitaplar ve makaleler yazıldı. Böylece tedvin dönemi başlamış oldu. Bu dönemlerde Ulumu'l Kur'an'ın bazı konularını içerisine alan kitaplar kaleme alınmış olup, kimisi bize ulaşmış, kimisi ise ulaşmamıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

• H. 117 senesinde vefat eden Katade bin Duame bu konuda *'En-Nasih ve'l Mensuh'* isimli bir eser kaleme almıştır.

• H. 123 senesinde vefat eden İmam Zühri esbabı Nüzul hakkında *'Tenzilu'l Kur'an bi'l Mekki ve'l Medeni'* isminde bir kitap kaleme almıştır. İmam Zühri, İmam Malik'in hocasıdır.

• H. 150 senesinde vefat eden Mukatil bin Süleyman *'Müteşabihu'l Kur'an'* isimli bir kitap yazmıştır.

• H. 189 senesinde vefat eden İmam Kisai *'Meani'l Kur'an'* isimli bir eser yazmıştır. Kisai, nahv ve kıraat konusunda meşhur bir âlimdir.

• H. 224 senesinde vefat eden Ebu Ubeyd Kasım bin Sellam bu konuda *'Fedailu'l Kur'an' ve 'En-Nasih ve'l Mensuh'* isimli eserlerini kaleme almıştır.

• H. 234 senesinde vefat eden İmam Buhari'nin Hocası, Ali İbnu'l Medini bu konuda *'Esbabu'n Nuzul'* isminde bir eser yazmıştır.

• Daha çok ahlak ile alakalı kitaplar yazan ve birçok kitabı Türkçe'ye çevrilen H. 243 vefatlı Haris el-Muhasibi'nin Ulumu'l Kuran ile alakalı bazı konuları ele alan *'Fehmu'l Kur'an'* isimli bir eseri vardır.

◆ ◆ ◆

Bu dönemden sonra tefsir döneminin başlamasıyla Ulumu'l Kur'an ile alakalı konular tefsir kitaplarında incelenmeye başlandı. Bu usül ile yazılmış olan bazı kitaplar şunlardır:

• Bu kitapların en güzeli H. 310 tarihinde vefat eden İmam Taberi'nin *'Camiu'l Beyan'* isimli tefsiridir. İmam Taberi bu kitabının mukaddimesinde Ulumu'l Kur'an'a taalluk eden önemli meselelere değinmiş, ayetleri tefsir ederken Ulumu'l Kur'an'a taalluk eden bilgiler de vermiştir.

• Bu şekilde ve erken dönemde yazılan bir kitap hakkında Zurkani diyor ki:

'Mısır Kütüphanesinde H. 430 vefatlı Ali bin İbrahim el-Hufi'ye ait olan 'El-Burhan fi Ulumi'l Kur'an' isminde bir kitap ortaya çıkmıştır. Bu kitabın otuz cildi bulunmaktadır. Ancak bu kitaptan tertipsiz ve düzensiz bir şekilde on beş cilt bulunuyor. Müellif bu kitabında Mushaf sırasına göre ayetleri alıp Ulumu'l Kur'an'ın kapsadığı konulara göre inceliyor.' [12]

• H. 384 vefatlı Ebu Hasen bin Ali er-Rumani'ye ait olan *'El-Cami fi Ulumi'l Kur'an'* kitabıdır. Yaklaşık on cilttir. Ancak er-Rumani Mutezile itikadına sahip bir adamdır. Bundan dolayı Kur'an'ı kendi batıl görüşlerine dayanak olacak şekilde açıklamıştır.[13]

◆ ◆ ◆

Ulumu'l Kur'an bu süreçleri atlattıktan sonra âlimlerin kapsayıcı kitaplar yazması ile müstakil bir hâle geldi ve meseleleri toplu bir şekilde ele alınmaya başlandı.

İmam Suyuti'nin tespitine göre Ulumu'l Kur'an hakkında ilk kapsayıcı kitap H. 500'lü yıllarda yazılmıştır. Genel olarak âlimler İmam Suyuti'nin bu tespitini tercih ederler. Bu kitaplardan bazıları şunlardır:

• H. 597 senesinde vefat eden Ebu'l Ferec İbnu'l Cevzi'nin kaleme almış olduğu *'Fununu'l Efnan fi Acaibi'l Kur'an'* isimli eser. İbnu'l Cevzi, Hanbeli mezhebine mensup, birçok telif sahibi ve büyük davetçilerdendir. Bu kitabının bazı yerleri kayıp olsa bile, önemli bahisler içermektedir.

• H. 794 senesinde vefat eden Şafii âlimlerinden ve birçok telif sahibi Bedruddin Muhammed bin Abdullah bin Bahadır ez-Zerkeşi'nin kaleme almış olduğu *'El-Burhan fi Ulumi'l Kur'an'* isimli eser. Bu kitap Ulumu'l Kur'an dalında oldukça meşhur olan bir kitaptır.

• H. 824 senesinde vefat eden Şafii âlimlerinden Celaluddin el-Bulkini'nin *'Mevakiu'l Ulum min Mevaki'i'n Nucum'* ismindeki eseri.

• H. 911 senesinde vefat eden Abdurrahman bin Ebi Bekr es-Suyuti'nin *'El-İtkan fi Ulumi'l Kur'an'* isimli

12. *Menahilu'l İrfan, 1/35.*

13. *Bakınız; Şerhu Mukaddime fi usuli et-Tefsir, Musaid et-Teyyar, s. 206. Daru İbnu'l Cevzi baskısı.*

eseri. Bu eser Ulumu'l Kur'an hakkında en geniş kitap olma özelliğini taşımakta olup, umde kitaplardandır.

• H. 1367 tarihinde vefat eden yakın dönem âlimlerinden Muhammed Abdulazim ez-Zurkani'nin *'Menahilu'l İrfan fi Ulumi'l Kur'an'* isimli eseri. Bu kitabın diğer kitaplardan üç ayrıcalığı vardır. Birincisi; Zurkani bu kitabını Zerkeşi'nin Burhan'ını ve Suyuti'nin İtkan'ını bir araya toplayarak kaleme almıştır. İkincisi; Zurkani bazı âlimlerin yaptığı gibi sadece var olanı aktarmak ile yetinmemiş, bilakis tahkik yaparak görüşleri ve bahisleri analizden geçirmiştir. Üçüncüsü; Müsteşriklerin[14] Kur'an hakkında ortaya attıkları şüphelere cevap vermiştir.

Bu kitaplar Ulumu'l Kur'an konusunda temel kitaplardandır.

Bunun ile beraber son dönemde yeni yazılan kitaplar da vardır. Bunlardan bazılarının isimlerini verecek olursak:

• H. 1420 senesinde vefat etmiş olan Menna' bin Halil el-Kattan'ın *'Mebahis fi Ulumi'l Kur'an'* kitabı.

• Suriye âlimlerinden Subhi es-Salih'in kaleme almış olduğu *'Mebahis fi Ulumi'l Kur'an'* isimli eseri.

• Tefsir üzerine ciddi çalışmaları olan Muhammed Ali es-Sabuni'nin *'Et-Tibyan fi Ulumi'l Kur'an'* eseri.

Bu kitapların ayrıcalığı eski kitaplara kıyasla basit ibarelerle muasır bir dile sahip olması ve fazla tafsilata girmemesidir. Bu konuda umde olan eski kitapların çoğunda, zor ibareler ve konu dağınıklığı olduğu için[15] talebeyi sıkabilir ve anlamasını zorlaştırır. Yalnız bu, bize kalan ilmî mirası terk etmemiz anlamına gelmez. Muasır kitaplar basit ve tertipli olduğu için talebe öncelikle bu tür kitaplardan başlamalı ya da bu konudaki bir nazmı anlayıp ezberlemelidir. Meseleleri anladıktan ve bir temel oluşturduktan sonra daha geniş kitaplara geçmelidir. Aksi hâlde talebe ilimden nefret edebilir.

7. Mesele: Bu İlmin İsmi Nedir?

Bazı âlimler bu ilme *'Usulu't Tefsir'* (Tefsir Usulü) demişlerdir. Bazı âlimler ise, buna *'Tefsir Kur'an ilimlerinin altında incelenen bir daldır. Buna Tefsir Usulü değil, Ulumu'l Kur'an denmesi daha doğrudur.'* diyerek itiraz etmişlerdir. Doğru olan da budur.[16]

8. Mesele: Bu İlmin Kaynakları Nedir?

Ulumu'l Kur'an'ın iki kaynağı vardır:

• Rivayetler. Kur'an'a taalluk eden bütün rivayetler bu ilmin kaynaklarındandır. Mesela, Ulumu'l Kur'an'ın incelemiş olduğu konulardan biri, Nüzul Sebepleri'dir. Nüzul sebepleri ise, rivayetlere dayanır. Hakeza Nasih ve Mensuh meselesi de böyledir.

• Lugat. Ulumu'l Kur'an'ın konularından Muhkem, Müteşabih, Mücmel, Mübeyyen, Umum, Husus gibi meseleler lugata dayanan meselelerdir.

9. Mesele: Allah ve Rasûlü'nün Bu İlim Hakkındaki Hükmü Nedir?

Ulumu'l Kur'an hakkında özel bir nas söz konusu değildir. Âlimler (مَا لا يَتِمُّ الواجِبُ الّا به فَهو وَاجِبٌ) *'Vacibin kendisi ile tamamlandığı şey vaciptir.'* kaidesi gereği bunun öğrenilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Hüküm açısından;

• İlim talebesi için bu ilmi öğrenmek farz-ı ayndır. Çünkü ilim talebesinin hedefi Kur'an'ı anlamak, yaşamak ve anlatmaktır. Bunu tamamlama görevi gördüğü için Ulumu'l Kur'an ilim talebesine farz-ı ayn olmuştur.

• Normal insanlar için ise farz-ı kifayedir. Yani bazı insanların bu ilmi öğrenmesi onların üzerinden sorumluluğu kaldırır. Şayet kimse bu ilmi öğrenmiyorsa, o zaman farz-ı ayn olur.

10. Mesele: Bu İlmin Meseleleri Nedir?

Daha önceden de geçtiği üzere Ulumu'l Kur'an, Kur'an ile alakalı bütün meseleleri inceler. Sebeb-i Nüzul, Nesh, Mensuh, Muhkem Müteşabih vs.

Allah'ın hayırlara muvaffak kılması ve bir sonraki sayımızda buluşmak duası ile...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun...

14. *Müsteşrik; Batılı ve Gayrimüslim olup İslam hakkında araştırmalar yapan kimse.*
15. *Bundan Suyuti'nin kitabını istisna edebiliriz. Onun kitabı tertip bakımından iyidir.*
16. *Bir sonraki yazımızda bu konuya biraz daha geniş bir şekilde değineceğiz. İnşallah…*

Sara/Epilepsi Hastalığı

Dr. Seyfullah İSLAM
seyfullahislam@tevhiddergisi.net

Pis ruhların bu hastalığa tutulanlara etki etmesinin sebebi, bu kimselerin dindarlıklarının az olması, kalplerinin ve dillerinin zikirden ve Allah'a sığınma hakikatinden yoksun olup harap olmasıdır. Bu habis (pis) ruh, boş ve silahsız olan kişiye; çoğunlukla çıplak bulunduğu bir esnada girer ve bedenine eziyet ederek etkide bulunur.

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a *subhanehu ve teâlâ*; salât ve selam, Rasûlü Muhammed Mustafa'ya olsun.

Sara hastalığı; Arapça'da yere serme anlamına gelen Sar'e kelimesinden türemiştir. Tıp dilindeki karşılığı ise epilepsi hastalığıdır. Tüm epileptik nöbetler beyinde başlar. Beynimiz nasıl düşündüğümüzden, nasıl hareket ettiğimize kadar yaptığımız her şeyi kontrol eden ve nöron adı verilen milyonlarca sinir hücresine sahiptir. Beynimiz, sinir hücreleri (nöron) ve bedenimiz arasında elektriksel mesajlar göndererek ve alarak çalışır. Bir epileptik nöbet sırasında beynin normal elektriksel mesajlar gönderme yöntemi geçici olarak bozulur. Bu bozulma beynin çalışmasını etkiler ki; bu da nöbete neden olur. Bu durumu bilgisayarda aynı anda birçok işlem yapmaya çalıştığımızda kısa bir süre çalışmayı durdurmasına benzetebiliriz, yeniden başlattığınızda tekrar normal bir şekilde çalışmaya devam eder. Bu durumun, beynin bir veya birkaç bölgesindeki nöron gruplarının normal elektriksel aktivitelerinden farklı olarak ani deşarj olmaları sonucu geliştiği ispatlanmıştır.

Epilepsi hastalığının nedenleri çok çeşitlidir ve değişkenlik göstermektedir. Genel olarak epilepsi nedenleri arasında şu faktörler vardır:

- Küçük çocuklarda yüksek ateşe bağlı,
- Bebeklerde doğuma bağlı uzun süre oksijensiz kalma,
- İnme (Beyin-damar hastalığı),
- Beyin kanserleri (iyi veya kötü huylu kitle),

• Sinir sistemi enfeksiyonları,

• Genetik bozukluklar,

• Beyin dokusu veya damarlarında bozukluklar,

• Kafa travması gibi...

Epileptik nöbet tipleri basit şekliyle üç alt gruba ayrılabilir. Bunlardan ilkinde epileptik uyarılma beynin tümünde aynı anda ortaya çıkmaktadır. Bu duruma jeneralize nöbet adı verilir. İkincisinde nöbet sadece bir bölgede ortaya çıkar ve hastalarda nöbet sırasında bilinç kaybı gelişmez. Bu tip nöbetlere basit nöbet adı verilir. Örneğin, tekrarlayan kas seğirmelerinin görülmesi bu grupta sayılabilir. Üçüncü olarak, bazı durumlarda da nöbetler basit nöbet olarak başlar ve kısa sürede beynin tümüne yayılır. Bu durumda başlangıçta olmayan bilinç kaybı, kısa süre sonra ortaya çıkar. Bu tip nöbetler ise ikincil jeneralize nöbet ismini alır. Halk arasında sara nöbeti denince en sık görülen tipi jeneralize nöbet şekli akla gelir. Kısaca kişi önce kaskatı kesilir ve yere düşer.

Özetle her epileptik nöbette bilinç kaybı olmaz. Bazı durumlarda bilinç kaybı olsa bile hastalar bayılıp, yere düşmezler. Bu durumlarda hasta nöbet geçirirken çok yakınındaki kişiler bile nöbeti fark edemeyebilir. Durduk yere irkilmeler, buruna kötü koku gelme, göz açık rüya görme, farkında olmadan çiğneme hareketi yaparak ağzı şapırdatma vs. epileptik nöbetlerden sayılmaktadır.

Epilepsi hastalarında nöbetler genellikle bir uyarı olmadan başlar. Bazı hastalar için belirli durumlar nöbete neden olabilir ya da nöbeti tetikleyebilir, en sık stres, uykusuzluk, bazen parlayan ışıklar ya da çok hızlı hareket eden şekiller, karmaşık desenler nöbetleri tetikleyebilmektedir.

Hekim hastada ne tür bir epilepsi olduğuna ve nasıl bir tedavinin daha etkili olacağına dair karar verebilmek için nöbetleri gözlemleyen hasta yakını ile görüşür. Aynı zamanda beyin elektrik dalgalarının gösterilmesi için EEG, beyin görüntüleme için MR tetkiklerine ihtiyaç duyar.

En çok görülen epilepsi; idiyopatik (nedeni bilinemeyen) epilepsilerdir. Epileptik nöbetlere neden olan kitle, enfeksiyon, kanama gibi durumlar müdahale edilebilecek durumdaysa edilir ve hastaların bir kısmı cerrahi müdahale ile kısmen düzelebilmektedir. Bu yöntemler beynin nöbetlere yol açan kısmının ameliyatla alınmasını ya da nöbetleri durdurmak/azaltmak için beynin elektriksel aktivitesinin düzenleyen küçük bir implant cihazının konulmasını kapsar. Genelde epilepsi hastalarında tedavide amaçlanan, ilaçlarla nöbetleri kontrol altına almaktır. Beş yıl boyunca hiçbir şekilde nöbet geçirmeyen hastalara kullanmış oldukları ilaçların dozları periyodik bir şekilde azaltılarak tamamen bıraktırılır. Böyle tedavi edilip tamamen şifa bulan hastalar oldukça azdır. Epilepsi hastalarının yaklaşık %60-70'i ömür boyu ilaçlarla nöbetlerini kontrol altına alabilmekteler (daha seyrek nöbet geçirmekteler).

Bu antiepileptik ilaçlar nöbetlere sebep olan beyindeki aşırı elektriksel aktiviteyi azaltarak nöbetlerin oluşumunu azaltır veya durdurur. Hastalara başlanan ilaçlar nöbetleri kontrol altına alamazsa yeni ilaçlar eklenmekte/değiştirilmektedir. Antiepileptik ilaçlara bağlı; uyku hâli, karaciğer etkilenmesi, kilo alımı, baş dönmesi, dengesizlik, baş ağrısı, saç dökülmesi en sık görülen yan etkilerdir.

Buraya kadar, modern tıbbın epilepsili/saralı hastaya yaklaşımıydı. İslam şeriatı irdelendiğinde naslarla sabittir ki; şeytan/cin insana etki ederek bedeninde maddi ve manevi hastalıklara sebep olabilmektedir.

"Ve kulumuz Eyyub'u zikret (hatırla). Rabbine şöyle seslenmişti: 'Muhakkak ki şeytan, yorgunluk ve elem verici bir azapla bana dokundu.' " [1]

Tıbbu'n-Nebi eserinde İbnu'l Kayyım el-Cevziyye:

Sara iki çeşittir: 1. Yeryüzünde mevcut pis ruhların etkisi ile meydana gelen sara, 2. Öldürücü tümörler (şişlik/kitle) sebebiyle meydana gelen sara. İkincisi tabiplerin, sebepleri ve tedavisi hakkında görüş ileri sürdükleri kısımdır.

Habis ruhların etkisi ile meydana gelen saranın varlığını tabiplerin imamları ve en akıllıları itiraf ediyor ve redde kalkışmıyorlar. Bu tür saranın tedavisinin, hayırlı, yüksek ve şerefli ruhların ancak bu şer ve habis ruhlara mukabele edebileceği, etkilerini giderebileceği, faaliyetlerini nakzedip iptal edebileceğini söylemişlerdir. Hipokrat dahi bazı kitaplarında saranın

1. 13/Rad, 41

> Başımıza her ne gelirse gelsin, Allah'a karşı hüsn-ü zannımızı koruyup sabretmemiz gerekir. Kur'an-ı Kerim'i sık okuyup dinlemeyi, sahih sünnetten gelen zikirleri ve sürekli dualarla Allah'a teveccüh etmeyi hayat düsturu edinmekle habis ruhlardan kurtulmaya çalışılmalıdır.

birkaç tedavi şeklini tarif etmiştir. Hipokrat demiştir ki: *'Bu ilaç, sebebi ahlat ve diğer tümörlerden olan saraya faydalıdır. Pis ruhlar vesilesiyle meydana gelen saraya ise bu ilaç fayda vermez.'*

Fakat doktorların cahil, sakat ve sefihleri zındıklığı fazilet zannedenleri (pis) ruhların etkisi ile meydana gelen sara cinsini inkar ediyorlar ve saraya tutulan kişinin bedeninde pis ruhların etkisi olabileceğini kabul etmiyorlar. Bunu cahilliklerinden yapıyorlar. Hâlbuki tıp ilmi açısından bu savunulmuştur. His (duyular) ve mevcut olan etkisi de buna şahittir. Bu tür sarayı kabul etmemelerinin nedeni, bazı tümörlerin bu esnada fazlalaşmasıdır ki, gerçekten bir başka sara çeşidinde bu görülebilir, fakat hepsi için geçerli değildir.

Eski doktorlar bu cins saraya ilahi hastalık ismini vermişler ve ruhların etkisiyle meydana geldiğini söylemişlerdir. Calinus ve diğer doktorlar, bu ismi biraz değişik manada düşünmüş ve şöyle bir yorum yapmışlardır: Bu cins saraya ilahi hastalık denmesinin hikmeti, beyinde meydana gelmesi ve dimağın meskeni olan beynin temiz ilahi kısmına zarar vermesi sebebiyledir.

Onların bu şekilde tevil yapmaları, bu ruhların hükümlerine ve tesirlerine vakıf olamamaktan ileri gelmektedir. Daha sonra da zındık doktorlar geldi ve tümörlere dayalı olarak meydana gelen saradan başkasını kabul etmediler.

Kendisinde akıl olup, bu ruhlara ve tesirlerine dair bilgisi olan kimse, bu tür doktorların cehaletlerine ve akılsızlıklarına güler.

Sara hastalığının tedavisi; hem saralı kişinin, hem de tedavi edecek kişinin durumuna göre her iki açıdan da mümkündür.

Saralı kişinin durumuna göre olan tedavide esas; hastanın ruhunun güçlü olması, bu ruhların yaratıcısına sadıkâne yönelmesi, dil ve kalbin tam uyum içinde olduğu hâlde sahih bir şekilde Allah'a sığınmasıdır. Çünkü bu hâl bir nevi savaştır. Savaşlarda düşmana karşı silahla çıkmak için iki şeye dikkat edilmesi gerekir.

1. Silahın sağlam ve kendi yapısı içinde malzemesinin iyi yapılmış ve yeni olması gerekir

2. Silahı taşıyacak olan kolun gayet sağlam ve güçlü olması gerekir.

Bu iki unsurdan herhangi birinin eksilmesi durumunda, silahın çok faydası olmaz. Şayet her ikisi de ortadan kalkarsa nasıl olur acaba? Kalp; tevhid, tevekkül, takva ve teveccüh eksikliğinden harabeye döner ve böylece silahsız kalmış olur.

Yukarıda verilen misaller hastayı tedavi eden kişi için de geçerlidir.

Ben Şeyh'imizin (İbni Teymiye), saralıya içinde bulunan ruha hitaben gönderdiği, *'Şeyh sana der ki, çık! Çünkü bu sana helal değildir.'* sözü sonunda hastanın açıldığını görmüşümdür. Birçok defa da bizzat kendisinin hitap ettiğini gördüm. Bazen de hastanın içine girmiş olan ruh inatçı olurdu. Şeyh bu sefer onu döverek çıkarırdı. Saralı hasta ayıldığında (yediği dayağın) acısını hissetmezdi. Bunu Şeyh'imizden biz de başkaları da defalarca gördük.

Çoğu kere de saralanmış kişinin kulağına *"Sizi boşuna yarattığımızı ve huzurumuza çıkarmayacağımızı mı sandınız?"* [2] ayetini okurdu.

Şeyh bazen ayete'l kursi ile de tedavi ederdi. Saraya tutulan hastaya da, tedavi yapacak kişiye de çokça

2. 40/Mümin, 115

Ayete'l Kursi, muavvizeteyn surelerini okumalarını emrederdi.

Özetle, sara hastalığının bu türünü ve tedavi şeklini ancak akıl, ilim ve marifetten nasibi az olanlar inkâr eder. Zaten bu pis ruhların bu hastalığa tutulanlara etki etmesinin sebebi, bu kimselerin dindarlıklarının az olması, kalplerinin ve dillerinin zikirden ve Allah'a sığınma hakikatinden yoksun olup harap olmasıdır. Bu habis (pis) ruh, boş ve silahsız olan kişiye; çoğunlukla çıplak bulunduğu bir esnada girer ve bedenine eziyet ederek etkide bulunur.

Nöbet Anında Nelere Dikkat Edilmeli?

Nöbet başladığı zaman durduramazsınız, genellikle kısa bir süre devam eder, saniyeler ya da dakikalar içinde kendiliğinden durur. Nöbetleri izlerken korkutucu gözükse de genellikle nöbetin kendisi kötü sonuçlanmaz ve kişi nöbet sonrasında düzelerek kendine gelir. Nöbet geçiren birine tanıklık ederseniz, nöbet sırasında sakin olmaya çalışılmalı, nöbetin ne kadar sürdüğünü görmek için zaman kontrol edilir, özellikle hastanın başını korumak için altına yumuşak bir şey koyun ya da başını ellerinizle kontrolünüzde tutmaya çalışın, eğer boyun etrafında sıkı giyecekler, atkı, baş örtüsü, peçe vb. takıyorsa nefes almalarına yardım etmek için bunları genişletebilirsiniz. Eğer nöbet dışarıda başlarsa insanların başında toplanmasını engellemeye çalışın, nöbetin gerçekleşmesine izin verin, engellemeyin ya da tutmayın. Direkt bir tehlike içinde değillerse hareket ettirmeyin, kendilerini yaralama ihtimalleri varsa nesneleri, eşyaları onlardan uzaklaştırın. Dillerini yutma, nefessiz kalma korkusuyla kaşık, parmak vb. herhangi bir şeyi ağızlarına koymayın. Nöbet ve kasılmalar bittikten sonra yan taraflarına yatırmaya çalışın. Bazen altlarını ıslatmak gibi kendilerini utandıracak durumlar olabilmekte böyle durumlarda utanma durumunu en aza indirip üstünün herhangi bir şeyle örtünmesi sağlanmalıdır. Eğer nefes almaları güçlü ve gürültülü geliyorsa solunum yollarında bir şey olmadığından emin olunmalı. Ayrıca ağız etrafındaki tükürük ve salyalar silinmeli, tamamen iyileşip kendine gelinceye kadar kendini güvende hissetmesi için yanlarında kalınmalı...

Eğer ilk nöbetleri ise, kendilerini yaralamışlarsa, nöbetten sonra nefes almakta güçlük çekiyorlarsa, arasında iyileşme olmadan arka arkaya nöbetler birbirini izliyorsa, nöbet her zamankinden iki dakika fazla sürdü ise ya da beş dakikadan sonra hâlâ devam ediyorsa en kısa zamanda hastanın tedavisine başlanmalıdır. Devam eden bir tedavisi varsa bu durumlardan sonra tedavinin tekrar gözden geçirilmesi gerekir.

Sonuç;

"Şeytan, damarlardaki kan gibi insanda dolaşır..." [3]

Bu ruhlar insan kalbini, beynini, damarlarını, tüm hücrelerini, kanın damarlarda akışını etkilediklerinden sadece manevi rahatsızlıklar değil, aynı zamanda maddi hastalıklara da sebebiyet verebilmekteler. Habis ruhlar insanlara en çok musallat olabilecekleri dönemdeler. Çünkü hiçbir zaman bu kadar bozgunculuk çıkaran, ekini ve nesli fesada uğratan ve Allah'ın kitabına sırt dönülen bir dönem olmadı.

"Kim, Rahman'ın zikrinden (Kitabından) yüz çevirirse, biz ona bir şeytan musallat ederiz. Artık o, onun ayrılmaz dostudur." [4]

"Şeytan onları etkisi altına aldı da kendilerine Allah'ı anmayı unutturdu. İşte onlar şeytanın yandaşlarıdır. İyi bilin ki şeytanın yandaşları hep kayıptadırlar." [5]

Başımıza her ne gelirse gelsin, Allah'a karşı hüsn-ü zannımızı koruyup sabretmemiz gerekir. Kur'an-ı Kerim'i sık okuyup dinlemeyi, sahih sünnetten gelen zikirleri ve sürekli dualarla Allah'a teveccüh etmeyi hayat düsturu edinmekle habis ruhlardan kurtulmaya çalışılmalıdır.

Durum kendi başımıza halledemeyeceğimiz kadar ilerlemişse, mutlaka rukye yapmaya ehil bir Müslümandan yardım alınmalıdır.

Allah *subhanehu ve teâlâ* bizi, zürriyetimizi, ailelerimizi ve hasta olan tüm Müslüman kardeşlerimizi insi ve cinni şeytanların şerrinden muhafaza eylesin.

Davamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

---

3. *Ebu Davud*
4. *43/Zuhruf, 36*
5. *58/Mücadele, 19*

Sabretmek İstiyorum Ama Nasıl?

Veysel TÜRK
veyselturk@tevhiddergisi.net

Kitap: Sabretmek İstiyorum Ama Nasıl?
Yazar: Selim el-Hilali
Yayınevi: Karınca/Polen

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a *subhanehu ve teâlâ*, salât ve selam, Rasûlü Muhammed Mustafa'ya olsun.

Kardeşim bu ay sana sabırla ilgili bir kitap tavsiye edeceğim. Sen de biliyorsun ki, bazı ameller ayda bir, bazıları yılda bir ve bazıları da ara ara yapılır. Cuma namazı, hac, zekat, nafile oruçlar bu başlıkların altında zikredilebilir. Ama bazı ameller vardır ki müminin hayatında sürekli olması gerekir. Namaz, zikir, ihlas gibi... İşte sabır da bunlardan biridir. Ve bunların arasında en önemlisidir. Kur'an'da dikkatini çekmiştir; sabır, namazla beraber sürekli zikredilir. Namaz müminin hayatında sürekli olması gereken ameldir. Sabır da hakeza böyledir. Sabırla ilgili Allah *subhanehu ve teâlâ* Kur'an'da o kadar çok şey söylemiştir ki, bize fazla bir söz kalmamıştır. Şunu da unutma, Allah birşeyden çok bahsediyorsa bu önemli bir konudur. Allah'ın sabırla ilgili bazı sözlerini sana hatırlatmak istiyorum. Umulur ki bu amel, senin hayatında ve benim hayatımda süreklilik arz eder.

"Ey iman edenler, sabredin ve sebat gösterin..." [1]

"O hâlde Peygamberlerden azim sahibi olanlar gibi sen de sabret. Onlar hakkında acele etme." [2]

"Savaşta, darda ve zor zamanlarında sabredenler işte doğrular onlardır." [3]

"Sabredin muhakkkak ki Allah sabredenlerle beraberdir." [4]

"Sabredenleri müjdele." [5]

Bunlar Kur'an'da geçen sabır ile alakalı ayetlerden sadece birkaçı. Daha nice ayetler vardır. Peygamberin sabır konusunda söylediği sözleri de hesaba katarsak sayı daha da artar.

Tüm bunları içinde bulunduran kitabı istifadene sunuyorum...

Allah'ım bizleri sabredenlerden kıl. Âmin.

---

1. *Âl-i İmran, 200*
2. *46/Ahkaf, 35*
3. *2/Bakara, 177*
4. *8/Enfal, 46*
5. *2/Bakara, 155*

TELEGRAM HESAPLARIMIZ AÇILDI!

- Tevhid Dersleri
  Türkçe: telegram.me/tevhid_dersleri
  Deutsch/Almanca: telegram.me/Tauhid_Unterrichte

- Tevhid Dergisi
  telegram.me/tevhid_dergisi

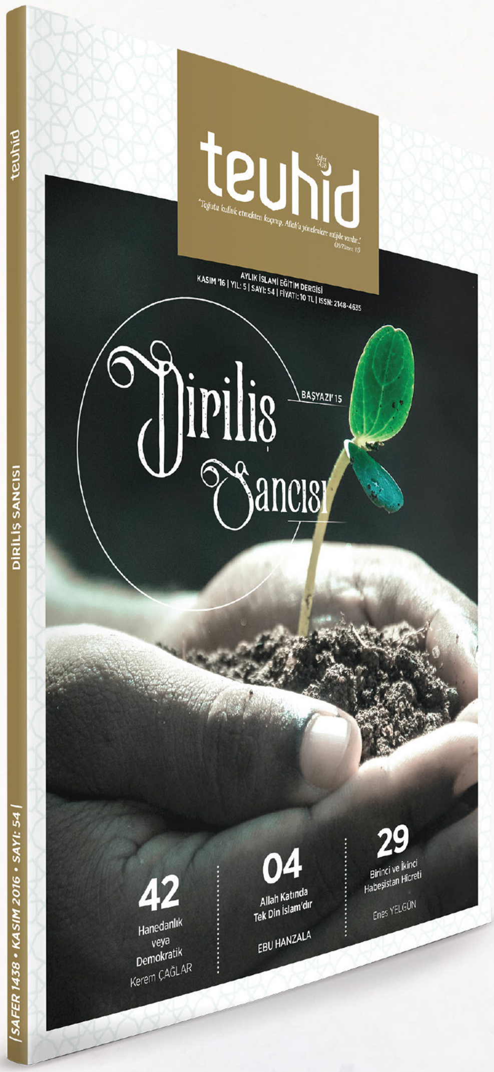
- Tevhidi Gündem
  telegram.me/tevhidi_gundem

- Radyo Tevhid
  telegram.me/Radyo_Tevhid

- Ebu Hanzala Hoca
  telegram.me/EbuHanzala_Hoca

“Tağuta kulluk etmekten kaçınıp Allah’a yönelenlere müjde vardır. Kullarımı Müjdele!”
(39/Zümer, 17)

teuhid

MOBİL UYGULAMA

TEVHİD DERSLERİ

TEVHİD DERGİSİ

TEVHİDİ GÜNDEM

RADYO TEVHİD

ISSN 2148-4635
9 772148 463504